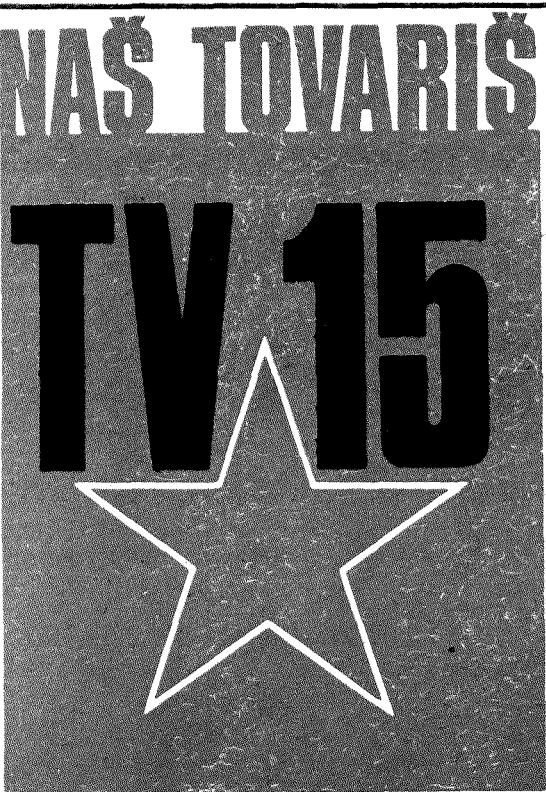

Št. 39 5. oktobra 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK

Novinarji: Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Zokelj Jesih

Tehnični urednik: Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva: Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelček -TV-15-: Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50100-603-45772

-TV-15- izhaja vsak teden izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šteje 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za -TV-15- ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Uresničeni sklepi

V zgodovinskem Šeškovem domu v Kočevju, kjer je pred 35 leti zasedal za slovenski narod zgodovinski kočevski zbor, je bila v torek 3. oktobra slavnostna seja občinske skupščine Kočevje, katere so se udeležili tudi nekateri nekdanji delegati kočevskega zbora, ugledni družbenopolitični in javni delavci iz naše republike, nekdanji borci, predstavniki JLA ljubljanskega območja, predstavniki sosednjih slovenskih in hrvaških občin ter delegacija občine Dolina pri Trstu.

Zbrane udeležence slavnostne seje skupščine je najprej pozdravil predsednik skupščine občine Kočevje, Savo Vovk.

Nato je slavnostni govornik Zoran Polič opozoril na pomen razprave in sklepov kočevskega zbora. Obudil je spomin na nepozabne noči v prvih oktobrskih dneh leta 1943, ko je zbor prvih svobodno izvoljenih slovenskih odposlancev zasedal pod geslom, ki še danes velja, »da si bo narod pisal sodbo sam«.

»Nikoli ne bomo pozabili,« je dejal Zoran Polič, »da se je slovensko ljudstvo lahko rešilo suženjstva samo z oboroženim bojem, trpljenjem in odpovedovanjem, da bi si lahko poslej v miru gradili tisto, za kar smo se tudi bojevali – samoupravno socialistično družbo.«

Nato je slavnostni govornik omenil tudi določila zakona o združenem delu, ustave in drugih dokumentov, ki nam današnji dan zagotavljajo, da si slovenski narod dejansko piše sodbo sam.

Na slovesnosti so podelili tudi Šeškovo nagrado. Letos sta jo prejela direktor LIK Jože Košir in Boris Gorjanc iz Itasa. S seje so poslali pozdravni grlojavi predsedniku Titu in Edvardu Kardelju.

Edvard Cetinski

RAZGLAS

O RAZPISU VOLITEV V ZBOR ODPOSILANCEV SLOVENSKEGA NARODA.

1.) Izvršni odbor osvobodilne fronte slovenskega naroda razpisuje volitve v Zbor odposilancev slovenskega naroda.

2.) Aktivno in pasivno volilno pravico imajo vsi moški in ženske, ki so izpolnili 17. leto svoje starosti in ki so umsko zdravi.

3.) Volilna področja predstavljajo vsa področja terenskih odborov osvobodilne fronte (vasi, trgi, mesta, tovarne, uradi, podjetja in ustanove) ter bataljoni narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije.

4.) Področje terenskega odbora izvoli po enega odposlanca. Če znaša število njegovih prebivalcev (vasi, trgi, mesta) oziroma zaposlenih (tovarne, uradi, podjetja in ustanove) 500 ali če je manjše od 500, in za vsakega nadaljnjih 500 prebivalcev oziroma zaposlenih po enega odposlanca več. Bataljoni narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov volijo vsak po dva odposlanca.

5.) Kot vodilni organi, ki jim je poverjena izvedba volitev, nastopajo odbori osvobodilne fronte in sicer izvršni odbor, poverjenišтва IOOF, Okrožni odbori, rajonski odbori in funkcionarji terenskih odborov.

6.) Volitve se vrše na javnih zborovanjih od vključno 20. do vključno 25. septembra 1943.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Na položaju 11. septembra 1943.

Predsednik IOOF: JOSIP VIDMAR, l.r.

Sekretar IOOF: BORIS LUDČEK, l.r.

Zbor odposlancev slovenskega naroda

Danes je mogoče že tudi z očmi zgodovine oceniti to veliko dejanje – kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda. Pokazal se je ves pomen, ne samo tega, da smo se v Kočevju organizirali za boj do popolne osvoboditve, ampak tudi tega, da smo utrdili slovensko državnost in uzakonili ljudsko oblast. Pokazal se je pomen tega, da je slovenski narod stopil med enakopravne suverene narode in da je že takrat dokazal, da ne bo dovolil, da bi se kdorkoli mešal v njegovo življenje.

Že takratni delegati smo bili odposlanci slovenskega ljudstva; uresničevali smo njegovo voljo. Tudi danes je bistvo delegatskih odnosov v tem, da se preko delegatov uresničuje volja delovnih ljudi, njihova oblast, da je delegatski sistem vzvod te oblasti. Zaradi tega je prav gotovo tudi danes naloga vseh delegatov, da z vso zavzetostjo in z vso odgovornostjo uresničujejo interese delovnih ljudi, da bi res čutili, da je ta oblast njihova, oziroma – naša.

Bogdan Osolnik

Podpisi odposlancev slovenskega naroda na zboru v Kočevju

Naloge danes, naloge jutri

Današnji četrtek je za rezervne vojaške starešine naše republike vsekar pomemben dan. V Ljubljani se dopoldne začne tretja konferenca ZRVS Slovenije, pregled in ocena dela, opravljene v minulem štiriletnem obdobju, in hkrati akcijski dogovor za leta 1978 do 1982. Brez dvoma bodo v poročilu in razpravah izrečene mnoge pohvalne besede o doseženih uspehih, o vzponu, o vse večjem družbenem pomenu organizacije. Naj bodo; rezervni vojaški starešine in njihove krajevne ter občinske konference jih zaslužijo. Prispevek ZRVS Slovenije kot sestavnega dela ZRVS Jugoslavije in socialistične zveze – fronte organiziranih socialističnih sil – je tako na področju krepitve splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite kot pri izgradnji socialističnega samoupravnega sistema danes nepogrešljiv.

Zato današnja konferenca ne bo ne mejnik ne prelomni dogodek v življenju in delu zveze rezervnih vojaških starešin. Njeni delovni programi so trdno zasnovani na izhodiščih zveze komunistov in akcijskih usmeritvah socialistične zveze, v katerih organizacija vselej znova išče in odkriva svoje naloge in zadolžitve, svoje mesto pri ureničenju skupnega cilja, krepitve obrambne in samozaščitne sposobnosti in trdnosti naše socialistične samoupravne skupnosti. Potem ko je bila v ZRVS izvedena reorganizacija in so njeni organi od krajevnih konferenc do republiške konference začeli vodstva oblikovati na delegatskih osnovah, niso potrebni nikakršni popravki v programski usmeritvi.

Treba pa je nekaterim problemom nameniti še več pozornosti kot doslej. Tudi v prihodnje bo organizacija morala delovati čim bolj navzven. Še bolj bo morala sodelovati v procesu podružbljanja ljudske obrambe in družbene samozaščite ter krepitve obrambnih priprav.

V prihodnosti bo zveza rezervnih vojaških starešin morala še bolj posodobiti svoj izobraževalni sistem in zlasti marksistični vzgoji posvetiti še več časa in pozornosti. Sedanjih 33 odstotkov komunistov v njenih vrstah je sicer občuten napredek v primerjavi z letom 1974, še zdaleč pa s tem ni dosežen cilj. Le z idejnopolitičnim in marksističnim izobraževanjem, s preudarnimi predlogi sekretariata in komitejem ZK, da v zvezo komunistov sprejmejo rezervne vojaške starešine, ki to zaslužijo, ter s kadrovanjem primernih mladincev v šole za rezervne vojaške starešine se bo politična struktura kadrov v vrstah ZRVS dvignila na raven, s katero bomo lahko zadovoljni.

Miroslav Ulčar

Nepozabni vtisi z izleta

Oglejte si kraje teh spominov in spoznali boste, da premagovati take napore zmore le tisti, ki neizmerno ljubi svobodo in svojo domovino

Na povabilo komisije za interniranje pri ZZB NOV Laško smo se udeležili enodnevnega izleta, ki nam bo ostal v trajnem spominu: obiskali smo kraj dražgoške bitke in nekdanjo partizansko bolnišnico Franjo. Mi, interniranci, ki smo pred mnogimi leti po okupatorjevih taboriščih trpeli, ihteli in hrepeneli po domovini, kjer smo se rodili in kjer smo v gozdovih pustili svoje najbližje, smo tega dne stopili na kraj legendarne dražgoške bitke. O njej nam je pripovedoval Karl Jelenc, borec te bitke. »To je bila borba na življenje in smrt,« je dejal tovariš Karl. Poslušali smo ga brez besed. Kamor so se ozirali pogledi, je dejal, je bila smrt in goreče domačije. Med tistimi, ki so živi zgoreli, sta bila tudi mati, ki iz rok ni izpustila trimesečnega dojenčka, in devetletni deček. Vsi, ki so ostali živi, so jih odgnali s seboj.

Tesnoba je bila v naših srcih, ko smo zapuščali Dražgoše, pa čeprav izgledajo danes vse rane zaceleljene: povsod nove, bele hiše in veseli, srečni ljudje, ki jim spomini le kdaj pa kdaj skalijo in orosijo oči.

Potem smo si ogledali partizansko bolnišnico Franjo. Nič manj pretresljivi občutki. Izlize globače, nevarne kotanje, hudourniki, slapovi... Enkratno.

Ob vsem, kar smo videli in slišali ta dan, ostane človek brez besed. Tu je le zahvala vsem živim in mrtvim partizanom za vse, kar so storili... Oglejte si kraje teh spominov in spoznali boste, da premagovati take napore zmore le tisti, ki neizmerno ljubi svobodo in svojo domovino!

MARICA GREŠAK-JAKOPIČ
Rečica 4, p. Laško

Zapisano v spomin

Bili so trije, od peščice pionirjev, ki so napravili Kočevsko »rdečo« in ki so jo pomagali popeljati, tako množično, v narodnoosvobodilni boj in h končni zmagi

V zadnjem letu smo izgubili kar tri vidne kočevske predvojne komuniste, organizatorje OF in prvoborce. Vsi trije so bili najožji sodelavci narodnega heroja Jožeta Šeška in so nosilci številnih odlikovanj.

Prvi nas je zapustil Anton Bradač, član KPS od leta 1937, organizator vstaje v Kočevju in v južnih delih Kočevske. Bil je član rajonskega komiteja KPS za Kočevje in član rajonskega odbora OF mesta Kočevja od leta 1941 do spomladi leta 1942. Nato je leta 1943 postal sekretar rajonskega komiteja KPS Kočevje-Banja Loka in kasneje oficir OZNE. Njegova čevljarska delavnica v Kočevju in njegov dom v Dolgi vasi sta bila pred vojno med najvažnejšimi postojankami KPS in leta 1941 oporišči pri organiziranju OF na Kočevskem.

Nekaj mesecev po njegovi smrti mu je sledila njegova žena in soborka, prav tako predvojna članica KPS (iz leta 1940) Pavla Bradač. Tudi ona je bila med organizatorji OF v Kočevju. Po aretaciji moža (spomladi leta 1942 do kapitulacije Italije) je bila članica rajonskega odbora OF Kočevje in vodilna aktivistka med AFŽ do leta 1944. Že pred osvoboditvijo in tudi kasneje je prevzela odgovorno nalogo v socialno-zdravstvenem sektorju kočevskega okrožja.

Poslovili smo se tudi od prav tako pomembnega kočevskega predvojnega člana KPS (iz leta 1937), organizatorja OF in prvoborca na Kočevskem, Josipa Rankelna-Mojca. Od leta 1941 do spomladi leta 1942 je bil sekretar rajonskega komiteja KPS Kočevja in hkrati član rajonskega odbora OF za Kočevje ter glavni organizator skojevske organizacije v mestu Kočevju (vključno z gimnazijo). Nato je bil še organizator in vodja prve rotacijske ciklostilne tiskarne v Kočevju,

ki je oskrbovala vso Kočevsko ter vse zapadnodolenjsko področje z revolucionarnim in osvobodilnim tiskom. Kot partizan je vstopil v štajersko grupo odredov. Bil je bataljonski politkomisar v Rabski brigadi, v Bračičevi brigadi pa je bil v prvem bataljonu odgovoren za propagando in kot tak se je udeležil tudi slavnega pohoda 14. divizije na Štajersko.

Vsi trije so mi bili do leta 1941, ko sem odšel iz Kočevja, najožji sodelavci in soborci ter osebni prijatelji. »Pepe«, kot smo klicali Josipa Rankelna, je bil tudi moj sošolec v gimnaziji. Bil je izredno nadarjen za tuje jezike. Spominjam se, da je pred vojno zelo rad poselel pri »Tonetu« Bradaču, na njegovem čevljarskem stolčku. Bradačeva delavnica je bila namreč mnogokrat štab za našo revolucionarno aktivnost po Kočevski ali pa javka za našo literaturo in kurirje. Obiski na domu Bradačevih v Dolgi vasi so mi ostali v prijetnem spominu.

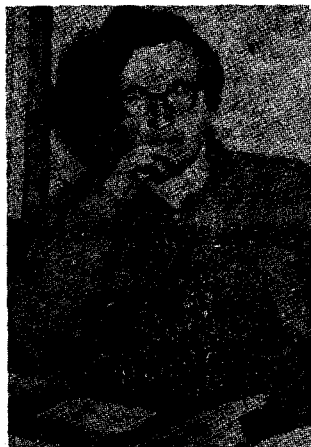
Ko so omenjeni tovariši pred vojno stopali v članstvo KPS, ni nihče od njih mislil in računal na more-

JOŽE RANKEL

ANTON BRADAČ

PAVLA BRADAČ

bitne kasnejše koristi oziroma kariere. Vsak od njih je stopil prostovoljno in zavestno na pot, ki je peljala skozi preganjanja, zapore, brezposelnost in težke boje, v katerih si lahko žrtvoval tudi življenje. Vsi trije so bili vzor požrtvovalnih borcev, ki jih je prevečala ljubezen do sočloveka, do domovine. Vedno so ostali skromni in tihi, o sebi niso radi govorili. In vendar so vzdignili besedo, tudi po vojni, če so naleteli na krivico in nepoštenje, če so morali obsoditi socialističnemu razvoju škodljive pojave.

Bili so trije, od peščice pionirjev, ki so napravili kočevsko »rdečo« in ki so jo pomagali popeljati, tako množično, v narodnoosvobodilni boj in h končni zmagi. Zato jih nikdar ne pozabimo.

DUŠAN BRAVNIČAR
Gregorčičeva 18 p. Ljubljana

So pozabljeni?

Pred nedavnim sem obiskal soborce, partizane in terenske politične delavce, ki so pokopani na pokopališču v Mirni peči. Najprej sem se ustavil na partizanskem grobišču, tam na levi strani mrtvašnice. Vse zaraščeno in zapuščeno, pa še gozd ga prerašča. Tudi ko sem se ustavil pri grobu bojnega tovariša in dobrega prijatelja, mi je bilo ob pogledu na njegovo poslednje počivališče hudo. Polži so požrli vse rože. Oči so se mi zasolile. Nato sem šel tja za pokopališče, kjer odlagajo smeti. Za več kamionov jih je in po njih se polži dobesedno pasejo.

Mislim, da je treba takoj nekaj ukreniti.

MILOŠ BIEGAR,
globoko prizadeti borec

Po mizi je treba udariti

Odmev na »Prikrajšani smo!«, 31. številka TV 15

Dne 10. 8. 1978 ste med »utrinki in odmevi« objavili članek Darinke Grannarjeve iz Ljubljane. Temu članku se pridružujem tudi jaz, spodaj podpisana, ki sem prav tako »opeharjena« pri borčevski pokojnici.

Torej: borčevsko pokojnino prejemam iz avtonomne pokrajine Kosovo in je zato 150.000 starih dinarjev nižja, kakor bi bila v Sloveniji.

Morda nas res ni veliko takih, ki smo prišli iz drugih republik, kjer so pokojnine borcev nižje. Tam smo pač živeli (nismo pa bili vsi tam tudi zaposleni). Upokojili smo se – eden tako, drugi drugače – in prišli nazaj v Slovenijo, kjer bomo živeli do svoje smrti. Med temi je menda največ nas, žena oficirjev JLA, ki so službovali vsepovsod ter smo se odselile k njim in hočeš nočeš zapustile službo. Nekatere so imele srečo, da so tudi v drugi republiki našle zaposlitev, druge spet ne, saj je bilo prisotno tudi vprašanje jezika. Ne vem, če je katera Slovenka znala makedonščino? No, ostalo nam je pač to, kar si si pridobil v novem kraju, kar je bilo premalo.

V naslednjem je tudi moj primer, ki bi ga želela razgrniti:

Napolnila sem dvajset let delovne dobe, tu v Sloveniji! Z otrokom sem se morala preseliti k možu, ki je kot oficir JLA služboval v Makedoniji, kasneje pa bil premeščen na Kosovo. Zaposlitve ni bilo mogoče dobiti in ko je nastopila bolezen, izpolnjevala pa sem vse pogoje, sem se preko invalidske komisije leta 1969 upokojila. Takrat mi je bilo rečeno: »ko pridem spet v Slovenijo, bo moja pokojnina izenačena z borci, ki so v Sloveniji in imajo iste pogoje kot jaz.« To pa še danes ni tako. Prišle so zakonske spremembe in prinesle to, kar imam. Zdaj živim v Ljubljani že osmo leto. Za ponovno zaposlitev ni nobene možnosti. Stara sem šestinpetdeset let in tudi zdravstveno stanje ni najboljše. Vse mogoče sem že poskusila. Med drugim sem iskala kakšno lažjo zaposlitev, za krajši čas, da bi se potem tu ponovno upokojila, kar mi kljub vsem poskusom do danes ni uspelo. Tudi na republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških vojni invalidov sem se obrnila osebno in s pismeno prošnjo. Čeprav je od tega preteklo že pet let, me nihče o ničemer ni obvestil! Tu in tam tolažbe in obljube, da bo tudi to vprašanje enkrat rešeno. Toda, od tega se ne da živeti, dragi tovariši zakonodajalci! Čas neusmiljeno teče starosti naproti in nas je iz dneva v dan manj.

No, kakor je, pa je. Razjezil me je predvsem odgovor na članek Darinke Grannar oziroma pripis uredništva: »Upokojenci prejemajo pokojnino tistega pokojninskega zavarovanja, kjer so se upokojili in kamor so se iztekali prispevki iz osebnega dohodka.« To naj bi bilo povsem razumljivo. Moj primer pa je le drugačen, saj so se sredstva iz osebnega dohodka stekala v socialni fond tu, v Sloveniji. Bi mi lahko kdo to obrazložil? Do zdaj sem dobila, kjerkoli sem bila, pritrdilni odgovor, da to res ni prav in da mi je storjena krivica. Nihče pa me ne zna napotiti na pravo mesto, kjer bi našla pravico. Pripomnim naj še to, da je slovenski kruh dosti dražji od onega na Kosovem in mislim, da se ve, kaj hočem s tem povedati.

Zato se upam pridružiti prošnji že prej omenjene tovarišice Darinke Grannarjeve, da se delegatom, ki bodo na borčevskem kongresu v Budvi, posreduje te in podobne probleme ali bolje povedano krivice z željo, da se le-te odpravijo. Naj zavijajo rokave in udarijo po mizi, naj se take nepravilnosti čimprej uredijo, saj se da zakone spremeniti. Mar ne?

Tovariški pozdrav!

ANICA FINK
Runkova 2, p. Ljubljana

Pred sejo vseh zborov skupščine SRS

V torek, 26. septembra se je sestal Republiški odbor Zveze združenj borcev Slovenije, da bi še enkrat temeljito obravnaval nekatera vprašanja borčevske problematike, med drugim tudi več teh, ki so jih kasneje, 29. septembra, obravnavali na seji vseh treh republiških skupščinskih zborov.

Osnovna in zgoščena oznaka minulih razprav delegatov na seji RO ZZB NOV Slovenije je ta, da številnih problemov in vprašanj borcev na rešujemo dovolj elastično ter s samoupravnim dogovarjanjem. Zopet je bila izrečena glasna kritika nad pristopom in delom ljudi, ki delajo na posameznih področjih v zvezi z borčevskimi vprašanji.

Največ kritičnih pripomb je bilo izrečenih še vedno na račun zdravstvenega varstva, hitrejših zdravstvenih uslug, urejanja vprašanj oskrbe vojaških invalidov z motornimi vozili, patronažne službe, pogojev ostarelih borcev v domovih za starejše občane ter še nekaterih vprašanj, ki se tičejo borčevske populacije.

Delegati so bili mnenja, da gre vse premnogokrat za preveč birokratsko ter brezosebno reševanje vprašanj borcev, poleg tega pa so naglasili potrebo po živahnejšem vključevanju občinskih odborov ZZB NOV v samoupravni sistem.

RO ZZB NOV Slovenije je sprejel stališča ob informaciji skupščine SRS ter predsedstva RK

SZDL Slovenije, o izvajanju in nadaljnjem urejanju sistema socialne varnosti borcev NOV (o tej informaciji smo že izčrpneje pisali) ter tudi sprejel stališča k informaciji o analizi in uporabi kriterijev za priznavanje varstvenega dodatka za kmete – borce NOV. Ob obeh predlogih navedenih v informacijah pa se republiški odbor ZZB NOV Slovenije zavzema tudi za ustrezne spremembe medobčinskega dogovora o priznavalninah, pri čemer podpira možnost dodeljevanja priznavalnine tudi borcem, ki imajo priznani posebno dobo le v enojnem številu, če so njihove socialne razmere takšne, da so resnično potrebni pomoči.

B. Ž. J.

Zadnje priprave na kongres

Za zvezni borčevski kongres, ki bo že osmi po vrsti, in bo letos med 16. in 19. oktobrom v Budvi, potekajo tako po republiških kot v Zveznem odboru ZZB NOV še zadnje priprave. Tako je sekretariat Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije že pripravil načrt zaključkov osmega kongresa in predlog sprememb in dopolnitev Statuta ZZB NOV Jugoslavije, ki ju je obravnavalo predsedstvo ZZB NOV Jugoslavije in ju bodo vse do kongresa obravnavali borci v republikah in pokrajinah ter še zlasti delegati za kongres (ki jih bo tokrat približno 850).

Na minuli (21.) seji predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki ji je predsedoval Kosta Nadj, so člani predsedstva ugotovili, da gredo priprave za kongres h koncu. Kot smo na kratko že poročali, so člani predsedstva posvetili posebno pozornost prav načrtu zaključkov, saj ti zajemajo vsa področja borčevskega udejstvovanja in so hkrati program bodočega dela. Zato so nekateri diskutanti poudarjali, da morajo zaključki še močneje izraziti naloge ZZB NOV, ki izhajajo iz zaključkov in dokumentov 11. kongresa ZKJ, pri čemer pa ne gre pozabljati, da ni aktualnih vprašanj nadaljnega razvoja našega političnega in ekonomskega sistema, ki bi ne bila hkrati tudi naloge ZZB NOV Jugoslavije.

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je ob koncu, ko je sprejelo nekatere pripombe na predlagani načrt zaključkov osmega kongresa, sprejelo tudi odločitev, da zaključke predloži članstvu, s tem, da predloge in pripombe na pripravljeno besedilo sprejema do 15. oktobra.

Po pregledu predloga sprememb zveznega borčevskega statuta ter sprejetem predlogu o sestavi kongresnih teles in komisij ter o sodelovanju gostov iz tujine, se je predsednik predsedstva ZZB NOV Jugoslavije general Kosta Nadj zahvalil članom predsedstva za izredno dobro sodelovanje ter plodno delo v minulih štirih letih.

B. Ž. J.

Pomembni nosilci akcij za uresničevanje začrtane poti

V petek, 29. septembra so vsi trije slovenski skupščinski zbori kot osrednjo temo obravnavali izvajanje ter nadaljnje urejanje socialne varnosti borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov, kakor tudi informacijo o izvajanju skupščinskih priporočil o izboljšanju socialne varnosti kmetov-borcev NOV.

Na petkovi seji vseh treh zborov republiške skupščine so delegati obravnavali teme iz borčevske problematike, ki so s tem dobile širši družbeni okvir ter potrdilo, da je skrb za socialno varnost borčevske populacije skrb in obveza vseh delovnih ljudi. Pri tem je bil poudarjen tudi velik delež, ki ga imajo borci kot nosilci pomembnih akcij za izpolnjevanje ter preobrazbo osnovnih celic naše družbene skupnosti – krajevnih skupnosti – ter številnih akcij, ki iz teh skupnosti izvirajo.

Na sejah vseh treh zborov se je po razlagah in tudi v končnih sklepih izoblikovalo mnenje, naj bi tudi vnaprej zagovarjali v republiki in federaciji dogovorjena ter sprejeta stališča, po katerih pravice, ki izhajajo iz temeljne borčevske zakonodaje ne bi veljale spreminjati, medtem ko bodo posamezna vprašanja iz pokojninske problematike proučili ter predlagali pristojnim komisijam v republiki in federaciji, ki delujejo na področju priprav novega pokojninskega sistema.

O obeh informacijah, ki zadevajo urejanje materialna in socialna vprašanja borcev NOV ter vojaških invalidov in kriterije za priznavanje varstvenega dodatka kmetom-borcem smo izčrpneje pisali v 37. in 38. številki našega glasila.

B. Ž. J.

Kontinuirano delo komisije za VI

Na seji komisije za vojaške invalide, ki je bila v četrtek, 28. septembra, so člani te komisije obravnavali predlog pravilnika o spremembah in dopolnitvah pravilnika o oskrbovanju vojaških invalidov z ortopedskimi pripomočki, o spremembi in dopolnitvi pravilnika o dodeljevanju motornih vozil vojaškim invalidom I. skupine, o predlogu delovne usmeritve Republiške konference SZDL na področju socialne in zdravstvene politike ter o predvideni diskusiji delegatov na osmem kongresu ZZB NOV Jugoslavije v Budvi.

Uvodoma so člani komisije pregledali ter potrdili zapisnik prejšnje seje, nato pa pregledali pripombe k pravilniku o ortopedskih pripomočkih. Zvezni komite je zbral in uredil pripombe na predlog pravilnika o ortopedskih pripomočkih ter jih posredoval vsem republiškim in pokrajinskim komisijam. Načeloma so zajete vse pripombe, ki so jih posredovali iz Slovenije, ugotovljeno je bilo tudi, da so mnoge istovetne s pripombami iz drugih republik. Nov je predlog, naj bi imeli do nekaterih pripomočkov (slušnega aparata, invalidskih protez ter invalidskega

vozička, bergel in palic) pravico tudi družinski vojni invalidi. Člani komisije so bili mnenja, da je pravilnik potreben še nekaterih popravkov (15. člen naj bi ostal) ter, da bi bilo nujno potrebno popraviti cenik, (ki določa vrednost posameznim ortopedskim pripomočkom) saj navedene cene že dolgo ne ustrezajo več dejanskim cenam na tržišču.

V zvezi z ortopedskimi pripomočki so imeli člani komisije (po slabih izkušnjah šte-

vilnih invalidov) resne pripombe nad izdelovanjem ortopedskih čevljev, katerih kakovost je slaba. Še vedno jih moti neenotno organiziran uvoz in oskrba z ortopedskimi pripomočki po vsej državi. Prav tako pa so bili mnenja, naj bi invalidi za ortopedske pripomočke, ki jim je določen rok trajanja, po preteku tega roka avtomatično prejeli določene zneske za nabavo novih ortopedskih pripomočkov, ne da bi jim bilo potrebno posebej hoditi

zavoljo tega po uradih in pisati posebne prošnje.

Ob vprašanju oskrbe vojaških invalidov I. skupine z motornimi vozili je bila glavna pripomba komisije k pravilniku ob osmi točki, ki govori o zavarovanju motornih vozil.

Komisija za vojaške invalide pri RO ZZB NOV je na svoji seji preučila še predlog delovne usmeritve na področju socialne varnosti in zdravstvene politike, ki jo je posredoval svet za socialno in zdravstveno politiko pri republiški konferenci SZDL.

Pri poglavju o zdravstvenem varstvu so imeli člani komisije pripombo, da je potrebno poudariti uresničevanje zakona o zdravstvenem varstvu v SRS ter v skladu s tem vprašanje urejanja ambulant in dispanzerjev za borce. Dodali naj bi skrb in zavzemanje SZDL za primerno kadrovsko zasedbo v službah, ki obravnavajo borčevsko problematiko (in invalidsko) po občinah, ter za reševanje stanovanjske problematike vojaških mirovni invalidov. K poglavju, ki posebej obravnava uresničevanje socialne varnosti borcev in drugih udeležencev NOV pa je imela komisija še nekaj pripomb, med drugim k poglavju o sodelovanju pri oblikovanju novega pokojninskega sistema, kamor naj bi vključili tudi sistem še ne-rešenih potreb borcev, invalidov in drugih članov ZZB NOV.

B. Ž. J.

Borce je treba temeljito seznaniti s pravicami

Na 7. seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je bila v ospredju razprava o oceni delovanja služb za zdravstveno varstvo borcev v radovljiški občini. Ugotovili so, da je od nekaj nad 3500 borcev, kolikor šteje občinska organizacija ZZB NOV, v preteklih letih opravilo redne sistematične zdravstvene preglede le slaba tretjina. Večidel upravičencev je izkoristilo možnost takšnih pregledov le v radovljiškem zdravstvenem domu, medtem ko zadnja leta ta služba ne more nikakor zaživeti tudi na Bledu in v Bohinju. Spričo tega je predsedstvo sklenilo, da bo že do konca leta 1978 poskrbelo, da se bo zdravstveno varstvo, včevši tudi sistematične preglede, organiziralo enotno za celo območje občine. Pri tem bo potrebno, da bodo vse krajevne organizacije dosledno izvajale zastavljeni program pregledov in o tem podrobno seznanile vse člane ZZB NOV na svojem območju. Hkrati bodo morale KO ZZB NOV seznaniti članstvo tudi s pravicami, ki jih imajo z novimi spremembami in dopolnili republiškega zakona o zdravstvenem varstvu za nujno in koristno zdravljenje. Praksa namreč kaže, da številni upravičenci sploh ne izkoriščajo možnosti, ki jim jih nudi zakon.

J. R.

Obalni borci pred kongresom

V petek, 22. septembra je pred sejo RO ZZB NOV Slovenije zasedal tudi obalno-kraški odbor ZZB NOV v Kopru. Pod predsedstvom predsednika tega odbora so borci obravnavali gradivo za sejo republiškega odbora, h kateremu so dodali tudi nekatere svoje pripombe (ki so bile sicer že sprejete na zasedanjih delegatov za letošnji kongres), ki so jih imeli po občinskih odborih ZZB NOV.

Tudi obalno-kraški borci so posvetili posebno pozornost tistim poglavjem, ki obravnavajo zdravstveno varstvo borcev NOV in vojaških invalidov. Pri tem so pripomnili, da se bodo zavzemali za to, da bodo tudi po občinah dosledneje uresničevali določila sprejeta s samoupravnimi sporazumi, kajti menili so, da se nekateri organi po občinah še premalo zavzemajo za dosledno izpolnjevanje zakonskih pravic borcev. Novemu pokojninskemu sistemu, katerega zakonski osnutek je že v razpravi, bodo namenili čimveč pozornosti.

Obalnokraški borci so pregledali še uresničevanje družbenega dogovora o priznavalninah. Vseh upravičencev do borčevskih priznavalnin je na njihovem področju 18.000, doslej pa je ugodno rešenih 9000 primerov. Na seji obalnokraškega odbora ZZB NOV so menili, naj bi pri odmeri višine priznavalnine ne štel k dohodkom otroški dodatek ter naj bi prejimali priznavalnine tudi tisti, ki imajo priznano posebno dobo (za delovno dobo) le v enojnem trajanju.

Med borci obalnokraškega področja so stanovanjski problemi še vedno aktualni, vendar pa so na seji tudi pripomnili, da le ti niso več tako pereči, kot so bili še pred nekaj leti. Tu bo potrebno poskrbeti še zlasti za ostarele borce ter invalide, ki imajo svojim boleznim in invalidnosti neprimerna stanovanja.

V zvezi z invalidsko problematiko so na seji menili, da bo potrebno storiti potrebne korake, da bi bili ortopedski pripomočki invalidom laže in hitreje dosegljivi.

O vseh naštetih težavah in nalogah za v bodoče naj bi bile seznanjene ter jih reševale samoupravne stanovanjske skupnosti, saj je ugotovljeno, da še vse prevelik delež nalog sloni na odborih ZZB NOV.

Ko je beseda tekla o organiziranosti patronažne službe, so borci menili, da bi morala patronažna služba zajeti skrb za borce v domovih upokojujencev ter varstvenih (socialnih) ustanovah.

O vprašanjih na področju urejanja in delovanja dispanzerjev in ambulant za borce NOV so bili zbrani mnjenja, da kljub že pred tremi leti opravljenim pogovorom z vsemi odgovornimi in pristojnimi samoupravnimi družbenimi organi, kako je treba rešiti vprašanja borčevskih ambulant, še do danes ta vprašanja niso rešena. Posebno zanimivo pri tem pa je, da so sredstva zagotovljena, v treh zdravstvenih ustanovah pa delo še vedno ne poteka po predvidevanjih in sklenjenih dogovorih. Borčevske organizacije bodo ponovno pismeno opozorile pristojne organe, da je treba – tokrat pa resnično v najkrajšem času – rešiti vprašanja rednega in že davno dogovorjenega delovanja borčevskih ambulant.

Na seji obalno-kraškega odbora ZZB NOV so še ugotovili, da sveti za razvijanje in ohranjanje revolucionarnih tradicij po vseh občinah še ne delujejo – izjema je le Sežana – zato bodo znova opozorili občinske odbore ZZB NOV in SZDL, naj poskrbe za osnivanje svetov v smislu že izdelanih navodil. Beseda je tekla še o zdravilško-klimatskem zdravljenju borcev NOV, o koledarju proslav v bližnji prihodnosti v Sloveniji (določili so predstavnike, ki bodo na teh proslavah prisotni) ter o srečanju s člani odporniškega gibanja v Avstriji, ki bo tokrat na Dunaju.

Bogomil Lilija
B. Ž. J.

Strunjan bo nov in sodoben

Vse je nared za podpis družbenega dogovora o dograditvi zdravstveno-rekreacijskega centra za vojaške invalide in udeležence NOV v Strunjanu. Podpisniki tega dogovora bodo: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Izvršni svet Skupščine SR Slovenije (po pooblastilu Skupščine SR Slovenije), Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, Zdravstvena skupnost Slovenije, Samoupravna komunalna interesna skupnost občine Piran ter Telesnokulturna skupnost SR Slovenije.

Vsi podpisniki družbenega dogovora se zavezujejo, da bodo sodelovali pri financiranju dograditve objektov ter dopolnitvi opreme za preureditev in razširitev sedanjega doma vojaških vojnih invalidov ZZB NOV Slovenije v Strunjanu, ki se bo s tem razvil v zdravstveno-rekreacijski center za zdravljenje, oddih in rekreacijo vojaških invalidov ter borcev NOV.

Razširjen in dopolnjen center v Strunjanu naj bi imel po končanih delih 300 ležišč srednje B kategorije v zidanih objektih ter bungalovih z vso opremo, pokrit bazen z ogrevano morsko vodo, ambulantno, prostore za fizio in hidroterapijo, štiristezno avtomatsko kegljišče ter balinišče za rekreacijo. Center naj bi bil dograjen do leta 1980 in naj bi posloval vse leto.

Takoj, ko bodo vi podpisniki tudi formalno podpisali omenjeni družbeni dogovor, bo začel investitor (RO ZZB NOV Slovenije) z rednim postopkom za pripravo gradbene dokumentacije za gradnjo novih strunjskih objektov.

Podlaga za financiranje dograditve centra je izvedbeni projekt, po katerem bo potrebno v gradnjo vložiti le nekaj manj kot 120 milijonov sredstev; z njimi bo zgrajen nov hotelski objekt s 170 ležišči, centralna recepcija, ambulantni prostori, restavracija s 300 sedeži, kuhinja s pripadajočimi pomožnimi prostori ter zaklonišče.

Upati je, da bodo vsa dela potekala po predvidevanjih investitorja in ostalih podpisnikov tega sporazuma, saj bi kasnitve višale stroške izgradnje.

B. Ž. J.

Kurirji in vezisti v Čepovanu

Minulo soboto je bilo v Čepovanu srečanje nedkajnih vezistov in kurirjev 9. korpusa. Zbranim je spregovoril Lado Ambrožič-Novljan, nekdanji komandant 9. korpusa. Obudil je spomine na dogodke, ki so povezani s požrtvovalnim delom partizanskih vezistov, telefonistov, radiotelegrafistov in kurirjev.

»Kdo bi si mislil, da so zmogli sicer neuki ljudje v tako kratkem času in v tako težkih pogojih razviti zvezo na območjih, kjer smo se med NOB bojevali. Za to je bilo potrebno ogromno žrtvovati, potrebna pa je bila tudi zvrhana mera ustvarjalne radovednosti, ki je iz neukih delala strokovnjake. Zveza v 9. korpusu je veliko naredila... V marsičem je lahko zgled tudi današnjim zahtevam v sicer moderni in moderno opremljeni armadi,« je med drugim poudaril tovariš Novljan.

S. T.

Obnovljena pisateljova zidanka v Lendavskih gorica

40 let – izhodišče naše sedanjosti

V Pomurju smo pred kratkim slavili dva jubileja in sicer 70-letnico rojstva pisatelja Miška Kranjca in 40-letnico ustanovitve KPS za Prekmurje. Pisatelj, akademik, revolucionar, ki je v teh dneh praznoval 70. leto življenja je hkrati povezan z začetki organiziranega delovanja partije v Prekmurju, ko so se natanko pred štiridesetimi leti v Lendavskih gorica, v njegovi zidanci zbrali na ustanovni konferenci: Mirko Bagar, Rudi Čačinovič, Ali Kardoš, Štefan Kovač, Miško Kranjec ter člani CK KP Slovenije in politbiroja CK KPJ Edvard Kardelj.

Uvodno praznovanje obeh jubilejev je bilo namenjeno srečanju predvojnih komunistov v Prekmurju in članov kluba prekmurskih akademikov, ki se ga je udeležil tudi jubilarant Miško Kranjec.

Sončno sobotno jutro sredi septembra pa je dalo slavu še en pečat več, ko so prostor ob Kranjčevi zidanci in ob bližnjih zidanicah in gorica napolnili udeleženci množičnega shoda. Na prireditvenem prostoru se je zbralo blizu dva tisoč ljudi, med njimi tudi številni predvojni komunisti in ugledni predstavniki našega političnega življenja. Odkrili so spominsko obeležje – zidnico Miška Kranjca. Pri obnovi zidanice je pomagala tudi mladina lendavske občine z delovno akcijo.

Ob tem so udeleženci proslave pri Kranjčevi zidanci poslali pozdravno pismo predsedniku republike Josipu Brozu Titu.

Tekst in foto:
JOŽE ŽERDIN

1. oktober 1943...

Morda je tiho naletaval sneg, morda so dežne kaplje škralbljale po tlaku, morda je veter krivil veje, morda je bilo nebo nizko razpeto...? Morda...

Daleč nekje je kdaj pa kdaj počilo. V mestu je bilo mirno, vendar je bilo čutiti veselo vznemirjenje. Bila je noč. Sence hiš, dreves so se podaljšale in se druga z drugo prepletale. Mala gora je bila skrivnostna in temna. Čudno mirna kot mrlič. Kakor stražar je bedela nad mestom – tiha in mogočna.

Rinža je drsela skozi središče mesta, ne oziraje se na nočne sprehajalce. Veter se je poigraval z orumenelim listjem. Zvezde so utripale, se prižigale in ugašale. Zdelo se je, da so svetlejšje...

Kočevje je bilo svobodno. Mestni zapor so bili polni belogardistov.

Tista noč je bila na videz spokojna, zasanjana. Bila je srečna noč, brez vojnih grozot. V tej noči je bilo nekaj, česar ni bilo še nikoli prej. V Seškovem domu se je začel zbor odposlancev slovenskega naroda.

Da, takrat so plamtele najsvetlejšje, najsijajnejše zvezde! Zvede slovenskega naroda, ki si bo sodbo pisal sam!

Liljana Kranjc, 8. e

V Kočevju je bil izvoljen prvi slovenski parlament

»Bi nam lahko opsiali, kako je potekalo zborovanje odposlancev slovenskega naroda,« smo vprašali tov. Stefana Trobiša-Aleša. »Zbor odposlancev slovenskega naroda je zasedal od 1. do 3. oktobra 1943. Torej tri dni, pravzaprav tri noči. Vsak večer so se odposlanci zbrali okoli 21. ure v sokolskem domu in zborovali pozno v noč. Zadnji dan, oziroma noč, do 4. ure zjutraj.

Zborovanje je 1. oktobra odprl predsednik IO OF Josip Vidmar, nato pa ga je vodil Bogdan Osolnik. Pozdravil ga je tudi predsednik AVNOJ dr. Ivan Ribar. Začeli in končali smo ga s pesmijo.

Pomembna govora na zboru sta imela tov. Edvard Kardelj in Boris Kidrič. Kidrič je govoril o razvoju OF, razvoju in moči NOG. Bil je izreden govornik. Imel je tak nastop, da je ljudi takoj pritegnil. Njegove jasne in glasne besede so pogosto izzvale navdušen aplavz.

Tov. Kardelj je razložil, kako se slovenski osvobodilni boj povezuje z bojem ostalih jugoslovanskih narodov, govoril je o mednarodnem položaju, o uspehih zaveznikov. Besede govornikov je majorju W. Jonesu prevajala Marija Vilfanova.

»Kateri so bili po vašem mnenju najpomembnejši sklepi, ki ste jih v imenu našega naroda sprejeli v Kočevju?«

»Teško bi rekel, kateri je najpomembnejši. Važni so vsi. Zelo pomenbo se mi zdi dejstvo, da smo na zboru enoglasno potrdili pravilnost delovanja OF. Izvolili smo IO OF, pravzaprav dali zaupnico vsem članom dotedanjega odbora. Izvolili smo 120 članski plenum OF, ki je kot SNOO predstavljal prvi slovenski parlament. Enoglasno smo poudarili, da je naš boj za osvoboditev boj za združeno Slovenijo, ko smo potrdili sklep IO OF o priključitvi Slovenskega primorja in Istre k Sloveniji. Izvolili smo našo delegacijo za zasedanja AVNOJ. Zborovanje je zaključila gledališka skupina s predstavo Mati.«

»Ali nam lahko poveste, kaj je na zborovanju na vas napravilo najgloblji vtis?«

»Zgodovinsko zborovanje v Kočevju mi je pustilo nepozabne vtise. Resnično pretreslo me je pripovedovanje Marije Ivančič z Gore nad Sodražico. Po mozevi smrti je sama vzgojila devet otrok. Okupator ji je na strahoten način ubil štiri sinove. Kri njenih sinov kliče kazen nad izdajalce lastnega naroda. Globoko me je pretreslo tudi pripovedovanje naših primorskih Slovencev, kako so pod fašizmom kljub pritiskom in preganjanjem ostali zavedni in enotni.

Zbor odposlancev slovenskega naroda je pokazal, da so bila mnenja, želje, hotenja in dejanja našega ljudstva enotna,« je poudaril.

Zapisala:

Nadja Urbanija, 8. c

Samoodločba Slovencev

V aprilu 1978 nas je obiskal tov. Josip Rus, član IO OF. Kljub hudemu naliwu smo se vsi veseli zbrali in ga pričakali v avli naše šole. Prav z vznemirjenjem smo čakali na pogovor. Poleg nas so bili tudi študentje zgodovine na PA, ki so bili tisti teden na praksi. Prosili smo ga, naj nam govori o pomenu zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju.

Takole nam je povedal:

»Ob zlomu fašizma se je vedelo, da bodo tudi na Slovenskem sledili dogodki, ki jih bo treba izrabiti. S padcem Mussolinija se je spremenila situacija v Evropi. Če vodstvo naroda nek zgodovinski trenutek zamudi, je lahko usodno. Vodstvo OF se je tega zavedalo. Italijansko kapitulacijo je treba tako izrabiti, da bo po načelu samoodločbe potrjena pravilnost delovanja OF, vodstvo OF, da bo zastopstvo naroda javno izvoljeno in priznано. Zbor odposlancev slovenskega

Narod si bo pisal sodbo sam

Petintrideset let je minilo od legendarnega zbora odposlancev slovenskega naroda, ki je zasedal v Kočevju od prvega do tretjega oktobra 1943. leta... O dneh, ki so v zgodovini slovenskega naroda zapisani s posebno svetlimi črkami in takrat sprejetih odločitvah, potrjenih in uresničenih v samoupravni socialistični stvarnosti Titove Jugoslavije, so v spletu zapisov spregovorili mladi iz Osnovne šole Valentina Vodnika v Ljubljani.

Prvega oktobra leta 1943 se je v Kočevju začelo zasedanje skupščine poslancev slovenskega naroda

Sredi vojne vihre je bil izvoljen prvi slovenski parlament

Zbor odposlancev slovenskega naroda je bil velik dogodek. Prvič v zgodovini je slovenski narod po svojih zastopnikih izvolil svoje najvišje ljudsko predstavništvo. Poprej so o njegovi usodi cela stoletja odločali drugi. OF je začela uresničevati že zgodovinske Cankarjeve besede NAROD SI BO PISAL SODBO SAM. Te besede so bile tudi geslo zbora svobode.

V začetku oktobra 1943 so se odposlanci približevali Kočevju, kjer naj bi odločali o usodi Slovencev. Njihovi obrazi so bili utrujeni od dvoletne vojne vihre, v njihovih očeh pa je tlela iskra zanosa, ki je svetila v srcih vseh ljudi.

Končno je napačila tista pozna večerna ura, zasedanje se je začelo. Dvorana je prislunila uvodnim pozdravom, razvitju slovenske zastave, petju himne, živim besedam Borisa Kidriča in Edvarda Kardelja. Program OF, izražen v znamenitih temeljnih točkah, je bil na zboru svobode potrjen. Zbor se je soglasno izrekel za zedinjeno Slovenijo, za novo demokratično Jugoslavijo. Izvolil je plenum OF, ki je postal prvi slovenski parlament.

Slovenski narod je na zboru odposlancev izrekel željo, da živi v skupnosti z ostalimi jugoslovanskimi narodi in sam odloča o svoji usodi. Odposlanci so na zboru poudarili, da »KOT PRVI SVOBODNO IZVOLJENI ODPOSILANCI, IZBRANI SREDI NAJHUJŠEGA BOJA ZA NARODNI OBSTANEK, IZPOVEDUJEMO V IMENU VSEGA BOREČEGA SE LJUDSTVA, DA JE SLOVENSKI NAROD DANEŠ KONČNO VELJAVNO STOPILO V KROG SUVERENIH NARODOV.«

Faganel Vida, 8. c

naroda je zato tesno povezan z ustanovitvijo OF in programom OF. Program OF je uveljavljal načelo samoodločbe Slovencev v zahtevi, da je za boj proti okupatorju in zedinjeno Slovenijo potrebno združiti vse slovensko ljudstvo, da ta boj vodi enotna organizacija OF, da se v boju za osvoboditev povezujemo z ostalimi jugoslovanskimi narodi in Sovjetsko zvezo.

Slovinci smo enkrat že zamudili zgodovinski trenutek, da bi uveljavili pravico samoodločbe za svoj narod. To je bilo v letih 1917–18, ko je to načelo Avstro-ogrske razneslo, naša tedanja politična vodstva pa niso bila sposobna te pravice izpeljati. Rezultat te nesposobnosti, neodločnosti, čakanja, zanašanja na mirovno konferenco je bil ta, da smo bili Slovenci po prvi svetovni vojni razkosani kot še nikoli v zgodovini.

Razočarani in pretreseni ob tem spoznanju so nekateri Slovenci med obema vojnami šli svojo pot in v aprilskih dneh 1941 vedeli, da Slovenci ne smemo več čakati. Tako je bila 27. aprila 1941 ustanovljena OF, ki je s svojim programom in delom pritegnila ljudstvo.

Po dveletnih bojih za svobodo se je IO OF zavedal, da mora takoj, ko bo dana možnost, dobiti izvoljeno predstavništvo slovenskega naroda in njegove organizacije OF, torej izvoljen IO OF, Plenum OF = SNOO. Dnevi ob italijanski kapitulaciji so bili tak zgodovinski trenutek, ko je naš narod lahko postavil voljeno predstavništvo. Izvoljeno predstavništvo nam je dal zbor odposlancev slovenskega naroda.

Za volitve odposlancev za naš zbor je bilo malo časa, toda imeli smo dobre aktiviste. Nikjer v svetu ni primera, da bi bil v treh tednih izpeljan tak volilni postopek. IO OF je to zmogel napraviti, ker je bila zavest ljudstva taka, da so bili svoji organizaciji OF odgovorni. Dveletni osvobodilni boj je izčistil in preizkusil vsakega Slovenca, ljudje so se morali odločiti za ali proti. V tem času je IO OF štel 10 članov. V njem smo bili npr. Kidrič, Fajfar, Vidmar, jaz. IO je postal pravo vodstvo NOG, ker je bil program OF življenjski program vsakega Slovenca in vsega našega naroda. Vloga OF je bila tako uspešna, ker je s programom združevala vse ljudske sile, ker je bila vsenarodna politična organizacija, enotna organizacija. Članstvo v OF je bilo nepreklicno, ne glede na nevarnost, odpoved ni bila mogoča.

Zbor odposlancev slovenskega naroda je torej edinstven dogodek, ker so bile volitve med vojno, ker je zborovanje bilo v vojnem času, ker se je na zborovanju zbralo preko šeststo delegatov, ker smo dobili legitimno vodstvo naroda in dobili oceno uspešnosti vodstva OF in narodno osvobodilnega gibanja. Zbor je potrdil izvršni odbor OF in mu dal pooblastilo za nadaljnje vodenje NOG. Razglasil je, da je OF edini zakoniti predstavnik slovenskega naroda, s čimer je OF bilo dano narodovo pooblastilo.

Tov. Rus je poudaril, da ga nič na zborovanju v Kočevju ni presenetilo. Zdelo se mu je samo po sebi umevno, da se je zbor odvijal, kot se je – po načelu samoodločbe je bila potrjena vodilna vloga OF. Številni gostje, s predsednikom AVNOJ dr. Ivanom Ribarjem na čelu, so dali zborovanju še slovesnejši in legitimnejši pečat. Predsednik AVNOJ je v imenu jugoslovanskih narodov ocenil sklepe zbora tako lepo, da so bili vsi presenečeni. Besede: »Tako morajo narediti tudi drugi narodi po Jugoslaviji,« so bile najlepša ocena ob izvolitvi prvega slovenskega parlamenta v Kočevju.

Besede tov. Rusa zapisala:
Ivić Marica, 8. e

Sava je bila »težka« meja

Tov. Albina Vipotnika smo ob obisku povprašali, kako je bil izvoljen za odposlanca na zboru v Kočevju.

Povedal nam je, da jesen 1943 pomeni velik preobrat in prvo veliko zmago narodno osvobodilnega gibanja.

»V Sloveniji je po kapitulaciji Italije veliko osvobojeno ozemlje, porasla je NOV, Slovenci smo dobili prvi parlament. Jesen 1943 pomeni veliko zmago tudi za vso Jugoslavijo. Tedaj so zavezniki končno priznali NOV. Ta se je doslej, poleg težkih bojev z okupatorjem, morala bojevati še s četniki in ostalimi, ki so hoteli obdržati stari red, zaveznike pa prepričati o resničnosti v Jugoslaviji. V jeseni 1943 je AVNOJ postal naša najvišja oblast.

Za priprave na zbor odposlancev slovenskega naroda in 2. zasedanja AVNOJ smo zvedeli tudi aktivisti na Štajerskem. Demokratičnih volitev odposlancev na Štajerskem nismo mogli izvesti, ker tam ni bilo tedaj večjega osvobojenega ozemlja. Na Štajerskem smo bili odposlanci kar imenovani. Za odposlanca področja Zalec, Prebold, Griže sem bil imenovan jaz, za severni del Savinjske doline pa Ela Ulrih-Atena. Kot odposlanca Savinjske doline sva odšla na pot proti Dolenjski. Srečno smo prišli do Save, ta pa je bila blokirana. Čakala sva tri dni, da bi mogla preko, a zaman. Dobila sva sporočilo, naj se vrneva.

Kljub odsotnosti so me na zboru v Kočevju izvolili v SNOO in delegacijo za 2. zasedanje AVNOJ. Toda tudi na 2. zasedanje AVNOJ nisem mogel. Med čakanjem na varen prehod čez Savo smo dobili pošto, naj se vrnem, da je skupina slovenske delegacije za AVNOJ že odšla z Roga. Tudi Pavle Zavcar iz Dravske doline na Koroškem ni mogel iti.

Jani Braune, 7. e

Devetnajsto zborovanje slovenskih zgodovinarjev, bilo je od 27. septembra do 1. oktobra v Mariboru, je bilo tematsko razdeljeno na posamezne dneve. Prvi dan dopoldne je bil s tremi referati prikazan Maribor v različnih zgodovinskih obdobjih (dr. Jože Mlinarič, Maribor v srednjem veku, dr. Franček Rozman, Delavsko gibanje v Mariboru do prve svetovne vojne in Zdenko Čepić, Maribor po osvoboditvi), referati popoldanskega dela zborovanja pa so obravnavali industrijsko revolucijo in industrializacijo Štajerske ter Maribora.

V četrtek, 28. septembra, je dr. Janko Pleterški govoril o problemih slovenske politike 1905–1914, nato pa so sledili referati o obrobni slovenskih deželah v istem času (Viktor Vrbnjak, Slovenska Štajerska 1905–14, dr. Avguštin Malle, Slovenci na Koroškem 1905–14, Branko Marušič, Goriška 1905–14, dr. Karel Šikovič, Beneška Slovenija 1866–1914, dr. Paolo Petricig, Šolstvo v Beneški Sloveniji 1866–1914, mr. Boris Gombač, Trst 1905–14 in Janko Liška, Prekmurje 1867–1914).

Tretji dan zborovanja je bil posvečen koncu avstrijske oblasti v Mariboru 1918–19 (Lojze Penič), boju za severno mejo (Lojze Ude), vprašanju slovensko-nemške etnične meje na Štajerskem leta 1920 (dr. Bogo Grafenauer) ter germanizacijskim procesom na Štajerskem od srede 19. stoletja do prve svetovne vojne (Matjaž Klemenčič).

Tematsko celoto predstavljajo tudi sobotni referati, ko je France Filipič spregovoril o značilnostih političnega položaja v Sloveniji leta 1938, dr. Tone Zorn o Slovencih v avstrijski Štajerski leta 1920, dr. Tone Ferenc in dr. Milan Ževart sta podala pregled značilnosti in posebnosti NOB na Štajerskem, mr. Marjan Znidaršič pa je govoril o Mariboru v letih 1941–45.

Zborovanje je bilo posvečeno 75-letnici zgodovinskega društva v Mariboru ter 60-letnici bojev za severno mejo.

Lojze Ude je svoj referat namenil predvsem osebnosti generala Rudolfa Maistra. Med drugim je dejal:

»V svoji pesniški zbirki V zarje Vidove, ki jo je podaril Rudolfu Maistru, je napisal Oton Župančič tole posvetilo: »Na, Mojster, ki od misli ti in sanj bilo je dano priti do dejanj. Kaj hočem jaz, ki v tega časa zmede metati morem prazne le besede! V prijazen spomin dragemu generalu Maistru

Kritično o zgodovinskih dogajanjih

Devetnajsto zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Mariboru

Oton Župančič. V Ljubljani, dne 14. 3. 1920.

Rudolfa Maistra (1874–1934) kot moža dejanja, posebej njegovega dejanja 1. novembra 1918, je mogoče razumeti le, če ga gledamo v njegovi osebnosti celoti. Že Janko Glazer je napisal: »Slika generala Maistra bi bila pomanjkljiva in nepravilna, če bi videli v njem samo moža dejanja, ne pa obenem tudi moža besede in duha, če bi ob njem kot vojaku in organizatorju pozabili na ljubitelja duhovnih vrednot in iskatelja lepote, na zbiratelja knjig in pesnika.« (Rudolf Maister-Vojanov kot pesnik, Kronika slovenskih mest I, 1934, str. 264).

Že kot gimnazijski četrtošolec v Kranju je ustanovil dijaški list Inter nos (Med nami). Njegov prvi tiskani spis je iz leta 1890. Peti in šesti razred gimnazije je Maister končal v Ljubljani. Postal je član leta 1890 ustanovljenega dijaškega in literarnega društva Zadruga, kjer se je seznanil s Cankarjem, Murnom, Kettejem in Župančičem.

Kakšni so bili motivi, da se je po končanem šestem razredu gimnazije odločil za vojaški stan,

more biti samo predmet ugibanja. Bistveno za Maistrov značaj pa je, da je ostal članom Zadruga zvest prijatelj tudi kot kadet dunajske kadetnice (1891–1894) in kot avstrijski častnik. To zvestobo mu je olajševala okoliščina, da je, z nekaterimi prekinitvami, služboval na slovenskem ozemlju petnajst let, od leta 1913 do razpada Avstro-Ogrske na Štajerskem, v Celju (kjer je bil mentor in sourednik dijaškega lista Savinja) in v Mariboru. Iz njegovih odločitev, posebno leta 1917, je razvidno, da je hotel biti prav v Mariboru. Ketteja je med njegovo boleznijo podpiral. Spoznal se je v teh letih še z mnogimi drugimi slovenskimi kulturnimi in političnimi delavci. Z goriškim pesnikom Simonom Gregorčičem sta si bila dobra prijatelja. Pod navadno psevdonimom Vojanov je od leta 1892 objavljajl svoje pesmi, največ v Ljubljanskem Zvonu in Slovenskem narodu. Večina teh pesmi je zbranih v pesniški zbirki Poezije (Ljubljana, 1904) in Kitica mojih (Ljubljana, 1929). Bil je strasten ljubitelj slovenske knjige. Njegova knjižnica je postala ena največjih in najlepših zasebnih knjižnic na Slovenskem. Pohvalno piše o tej knjižnici npr. tudi

Josip Vidmar v zvezi z obiskom skupine slovenskih kulturnih delavcev: Otona Župančiča, Frana Finžgarja, Frana Albrehta in Vidmarja pri Maistru leta 1925 (Sobotna priloga Dela 14. 1. 1978).

Med izredno srečne zgodovinske okolnosti za osvoboditev Maribora spada dejstvo, da je Maistru leta 1917 uspelo ostati v Mariboru, tedaj kot majorju in poveljniku 26. črnovojniškega okrožja. Ker se je Maister kot avstrijski častnik družil pretežno samo s Slovenci, zahajal v Narodni dom, ga je mariborsko nemško in nemškutarsko meščanstvo sovražilo. Ovajali so ga na korno poveljstvo v Gradcu. Postavljen je bil pred divizijsko sodišče, kjer se je moral zagovarjati tudi proti obdolžitvi, da v korist slovenskih vojaških obveznic »samovoljno tolmači in zlona merno uporablja predpise o oceni frontne sposobnosti« (podpolkovnik Franc Cvirn in učitelj

Obvestilo bralcem
Zaradi bolezni
Franečka Bohanca
do nadaljnega
odpade rubrika Pod
reflektorjem.

Mirko Vauda v svojih spominih). Postavljen je bil tudi pred oficirsko častno sodišče. Zaradi pomanjkanja dokazov in po intervenciji Jugoslovanskega kluba poslancev v dunajski poslanski zbornici je bil Maister oproščen in se je lahko vrnil iz Gradca v Maribor.

Ko se je deklaracijsko jugoslovansko gibanje, ki se je začelo z deklaracijo Jugoslovanskega kluba v avstrijskem parlamentu 30. maja 1917, spomladi 1918 zradikaliziralo do javnega sklicevanja na pravico narodne samoodločbe in do javne zahteve po popolnoma samostojni jugoslovanski državi, je Maister objavil v mariborski straži z dne 8. aprila 1918 pod psevdonimom Kranjc pesem Naprej: »... Bratje, naša pomlad gre iz tal, bistra ko burja, močna ko val; v naše domove se je zagnala, tmô razklala, sonce skovala, sonce – kralja Matjaža dan. Bratje v sedlo, vajeti v dlan; Drava nas zove, Jadran rjove, vranci naj skrešejo trde podkve, bratje – naprej!« V posvetovanjih s štajerskim slovenskim zgodovinarjem dr. Francem Kovačičem in z dobrim poznavalcem Prekmurja dr. Matijem Savičem je Maister že spomladi 1918 začrtal na zemljevidu severno slo-

vensko etnično mejo kot mejo, do katere naj sega Jugoslavija. O tem pišeta v svojih spominih Maistrov sin Borut in Maistrov prijatelj podpolkovnik Franc Cvirn.

Tako duhovno pripravljen je doživel Maister prav v Mariboru konec vojne in razpad habsburške Avstrije konec oktobra 1918.

Lojze Ude govori v nadaljevanju svojega referata o položaju, ki je nastal po razpadu Avstro-Ogrske in v katerem »ni slovenska narodna vlada nič vojaško odločnega ukrenila za osvoboditev severnih Slovencev ob nemškem in madžarskem etničnem ozemlju«. V tem položaju se je edini znašel general Maister, ki je na sestanku vseh višjih častnikov 1. novembra 1918 proglasil Maribor za jugoslovansko mesto in se v imenu Jugoslavije proglasil za mariborskega štacijskega poveljnika. Osebnost generala Maistra je referent prikazal tudi skozi dogodke, ki so sledili v naslednjih mesecih in s katerimi je bila dokončno določena severna jugoslovanska meja.

Ob poslušanju prispevkov Lojzeta Udetaja Boj za severno mejo 1918–19 in Lojzeta Peniča Konec avstrijske oblasti v Mariboru 1918–19, je kazalo, da so usodni dogodki tistih dni v Mariboru zgodovinsko jasni. Toda popoldanska okrogla miza o bojih za severno mejo je pokazala, da so nekateri dogodki, in to prav sporni dogodki, zaradi različnih vzrokov še raziskani. France Klopčič je v razpravi sicer priznal vse za sluge, ki jih je imel general Maister za priključitev severnih slovenskih ozemelj k Jugoslaviji (Štajerske in Maribora), opozoril pa je, da je bilo takrat na Slovenskem močno nacionalno gibanje proti Avstriji, imeli pa smo tudi porajajoče socialno gibanje, ki se je prevrglo v množično in spontano »prekucsko gibanje.« Rudolf Maister je bil po Klopčičevih besedah le nosilec običajnih slovenskih interesov, zato pri poučevanju njegovih zaslug, ki prehajajo že v nekakšen kult, ne smemo pozabljati tudi zaslug drugih, posebno vojakov, starih štiriletnih vojakov, ki so vseeno hiteli na sever, da bi zakoličili tamkajšnjo mejo. Klopčič očita generalu Maistru, da je zatrl julijski upor vojakov v Mariboru in s tem dokazal, da ni razumel socialnega gibanja. Takšne trditve so izzvale burno debato, v kateri se je pokazalo, da je precej dogodkov iz bojev za severno mejo v letih 1918–19 še nerazjasnjenih. Jasna pa je vloga, ki jo je imel general Maister, saj smo prav z njim Slovenci prvič aktivno posegli v zgodovino in sami osvojili precejšnji del slovenskega ozemlja.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE B

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE

Odlikovanje Mišku Kranjcu

Predsednik republike Josip Broz Tito je odlikoval pisatelja Miška Kranjca ob njegovi 70-letnici z redom jugoslovanske zastave z lento. V predsednikovem imenu je visoko priznanje izročil Mitja Ribičič, ki je Miška Kranjca označil kot »slovenskega pisatelja, književnika, urednika in kulturnega delavca v najbolj zlahtnem pomenu besede«.

Svedočanstva-Pričevanja

Pri ustanovi Čačanski glas je izšla razširjena dvojezična publikacija o Slovencih, pregnanih na ozemlje Srbije leta 1941. Prvič je publikacija Svedočanstvo-Pričevanja izšla pred petimi leti, nova izdaja pa prinaša trinšestdeset prispevkov in okrog tristo fotografij. Uvodno besedo je napisal Mitja Ribičič.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE

Dr. Tone Ferenc in dr. Milan Ževart sta v svojem prispevku Nekatero značilnosti in posebnosti fašistične okupacije ter NOB in revolucije na slovenskem Štajerskem upoštevala območje okupatorjeve tvorbe Spodnja Štajerska, ki zajema tudi del Gorenjske in Dolenjske. Poročilo ne podaja celotnega pregleda narodnoosvobodilnega boja in revolucije, navaja pa obdobja vzponov in upadov ter največjega razmaha osvobodilnega boja. Poudarila sta predvsem naslednje značilnosti.

Nemške nacionalistične težnje do slovenske Štajerske so bile najmočnejše, priprave za zasedbo pa najbolj intenzivne in temeljite. Na obravnavanem ozemlju je hotel okupator v najkrajšem času izvesti najbolj popolno in temeljito pomenčenje. Fašistična okupacija pomeni v tistem delu Slovenije, ki ga je spomladi 1941 zasedla Nemčija, veliko zarezo, večjo kot v večini jugoslovanskih pokrajin. Okupator je uničil oblastni in upravni aparat stare Jugoslavije, spremenil upravno-politično razdelitev pokrajine ter uničil vse slovenske politične, kulturne, gospodarske, strokovne, cerkvene in druge organizacije, društva in ustanove, na ruševinah vsega slovenskega pa začel graditi svoj do podrobnosti načrtovan oblastni in politični aparat ter raznarodovalni si-

Nekatero značilnosti in posebnosti NOB na Štajerskem

stem. Pri bistvu svoje okupacijske politike je okupator vztrajal kljub temu, da jo je narodnoosvobodilni boj močno oviral, marsikje pa tudi onemogočil. Velik in natančno zgrajen okupacijski aparat, ki se je lahko naslonil na bивše članstvo »kulturbunda«, in okupatorjevi ukrepi so vplivali na začetke vstaje in na nadaljna dogajanja. Zaradi zelo težkih razmer za obojeno vstajo so med štajerskimi partizani leta 1941 močnejše kot drugod prevladovali komunisti, saj jih je bilo kar štiri petine članov KPS in SKOJ. Ker je bila KP dokaj močna, so partizanske enote na Štajerskem že leta 1941 izvedle nekaj akcij, ki so bile pomembne v slovenskem merilu.

Komunistična partija Slovenije in OF sta že leta 1941 utrpeli hude izgube in zaradi okupatorjevih

uspehov in ukrepov v boju proti narodnoosvobodilnemu gibanju, pri čemer je imelo pomembno vlogo strahovito nasilje, se je narodnoosvobodilni boj na Slovenskem Štajerskem do jeseni leta 1943 razvijal neenakomerno z vzponi in padci. Med vidnejšimi vzponi je vsekakor spomladanski leta 1942, ki pa mu je sledila vrsta novih in zelo hudih okupatorjevih udarcev. Okupatorjevo nasilje je bilo najhujše leta 1942 in narodnoosvobodilni boj je tedaj glede na število vključenih v osvobodilno gibanje zahteval največ žrtev. Nekateri predeli pa so imeli tedaj sploh največ žrtev.

Kapitulacija Italije na slovenskem Štajerskem ni bila tako pomemben mejnik kot za velik del slovenskega ozemlja. Partizanske sile so bile tedaj zaradi odhoda na Do-

lenjsko začasno celoukrajinsko. Druga polovica leta 1943 in prva polovica leta 1944 pa predstavljata narodnoosvobodilno gibanje vedno bolj množično, še predvsem čas, ko je postajalo v zahodnih in osrednjih predelih. Čas od konca aprila do novembra 1944 je obdobje največjega razmaha narodnoosvobodilnega boja. Do julija gre predvsem za čas vzpona, čas od julija do novembra pa predstavlja višek narodnoosvobodilnega gibanja. Značilnosti tega obdobja so naslednje. Osvobodilno gibanje je bolj ali manj intenzivno zajelo vso pokrajino in prvič je bila vsa pokrajina pokrita z okrožnimi, okrajnimi in večinoma tudi krajevnimi odbori OF; razmahnila se je partizanska mobilizacija, bilo pa je tudi največ uspešnih vojaških akcij partizanskih enot.

Za zadnje obdobje narodnoosvobodilnega boja na Štajerskem (od decembra 1944 naprej) je značilen povečan okupatorjev vojaški pritisk in nasilje, ki je takrat doseglo višek. Zaradi svoje lege in poteka širših operacij ob koncu druge svetovne vojne v Evropi je bila slovenska Štajerska tedaj prizorišče velikih koncentracij sovražnih in naših enot in tudi poslednjih bojov druge svetovne vojne v Evropi. To je bila največja koncentracija vojaštva na slovenskem ozemlju.

V narodnoosvobodilno gibanje na slovenskem Štajerskem so se vključevale vse plasti slovenskega naroda, delež izobraženstva in drobne buržoazije pa je bil v primerjavi z nekaterimi drugimi pokrajinami manjši. Večja središča so imela v razvo-

ju narodnoosvobodilnega gibanja v primerjavi s podeljem največji pomen v prvih obdobjih boja. Na slovenskem Štajerskem pa ni bilo večjega mesta s takim pomenom za razvoj NOG kot ga je imela Ljubljana za druge slovenske pokrajine. Seveda pa je bila Ljubljana, dokler je bilo v njej vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja, pomembna tudi za Štajersko.

Zaradi razmer, ki so izvirale iz nemške okupacijskega sistema oziroma zaradi okupatorjevih namenov in ciljev ter pravilne politike vodstva narodnoosvobodilnega boja slovenska reakcija in kontrarevolucija, razen nekaj izjem, na slovenskem Štajerskem nista mogli ustvariti svojih središč in nista mogli vplivati na razvoj dogajanj. Tu tudi ni bilo domače kontrarevolucije in kvistinskih oddelkov v pomembnejšem obsegu, kar je bilo pomembno za razvoj v vsej Sloveniji.

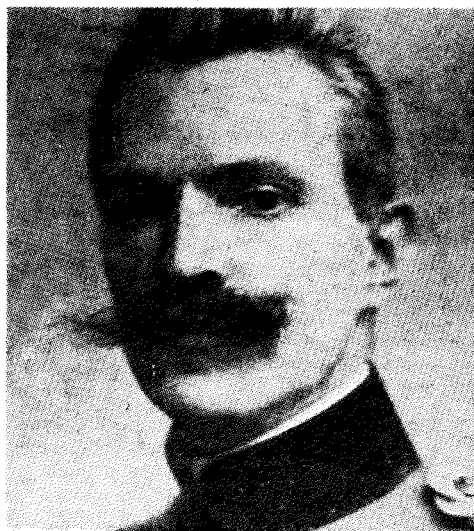
Narodnoosvobodilno gibanje je v navedenih razmerah imelo vseskozi močan narodnoosvobodilni značaj, revolucionarne prvine tega boja pa so se izražale predvsem v vodilni vlogi KPS, v prehajanju množic na napredne pozicije pod njenim vodstvom, v odločujoči udeležbi delavcev in kmetov v osvobodilnem boju, v izgradnji nove ljudske oblasti itd.

Že ob 40-letnici bojev za severno mejo je mariborski muzej narodne osvoboditve pripravil razstavo Boj za Maribor in štajersko Podravje v letih 1918–1919, ki je bila prva zgodovinska razstava o tem boju. Pred desetimi leti so postavili večjo, vsebinsko in oblikovno bolj dognano razstavo Boj za Maribor in severno mejo na območju štajerskega obmejnega poveljstva. Poleg Maribora je bila razstava postavljena še v Ljubljani, Murski Soboti, na Ptuj, v Lenartu in v tovarni Sladkogorska na Sladkem vrhu. Sedanja razstava ob 60-letnici bojev je vsebinsko širša od prejšnjih, saj je dodano tudi novo gradivo.

Kot pove že naslov, je razstava tematska in nima namena, da bi vsestransko prikazala podobo časa, čeprav prikazuje dejavnost obeh udeležnih strani – slovenske in nemško-avstrijske. Po svoji zasnovi je celota, vendar jo lahko razdelimo na štiri razdelke. V prvem delu, ki obravnava leto 1918 pred prevratom, je prikazano predvsem deklaracijsko gibanje s podpisnimi akcijami in tabori, upori slovenskih vojakov maja 1918, ustanovitev in dejavnost narodnega sveta za Štajersko ter sočasna aktivnost

Pričevanje dokumentov in fotografij

Muzej narodne osvoboditve v Mariboru je ob 60-letnici bojev za severno mejo pripravil tematsko razstavo Boj za Maribor in severno mejo 1918–1919 na območju štajerskega obmejnega poveljstva. Razstavo, ki so jo odprli prejšnji petek, si je že ob otvoritvi ogledala večina udeležencev 19. zborovanja slovenskih zgodovinarjev ter številni neposredni udeleženci dogodkov.

General in slovenski pesnik Rudolf Maister, poveljnik štajerskega obmejnega poveljstva

Proslava osvoboditve v Mariboru 15. decembra 1918

nemške strani. Lahko bi rekli, da ta del razstave prikazuje neposredno politično pripravo in osnovo za vojaške in druge akcije ob oziroma po zlomu habsburške monarhije.

V drugem delu je prikazan boj za Maribor in dogajanja v Mariboru do konca januarja 1919. Ta boj je bil neločljivo povezan z bojem za severno mejo, kar prikazuje na štajerskem obmejnem poveljstvu tretji del razstave. Sledi gradivo o boju za Maribor in severno mejo na štajerskem odseku na pariški mirovni konferenci, seveda je prikazano le tisto gradivo, ki je bilo dostopno. Dodani so še fotografski dokumenti in drugo gradivo o proslavah in prireditvah ob obletnicah osvoboditve Maribora in bojev za severno mejo v stari in novi Jugoslaviji.

Razstavo je pripravil višji kustos Muzeja narodne osvoboditve v Mariboru Lojze Penič, odprl in uvodne besede pa je povedal ravnatelj muzeja dr. Milan Ževart.

Obe strani kulturnega obzornika pripravil Milan Vogel

Kako delajo in kako so aktivni

O tem smo povprašali po telefonu občinske odbore ZZB NOV v Dravogradu, Sežani, in Metliki. Predvsem smo povprašali po dejanskem vključevanju borcev v delegatski sistem, o uresničevanju družbenega dogovora o priznavalninah ter o posameznih vprašanjih, ki so specifična za delo borčevskih organizacij v omenjenih občinah.

Sežana

Tovariš Vili Lipanje nam je povedal, da so se sežanski borci vključili v borčevsko predkongresno dejavnost predvsem z razpravo o predlogih in pripombah o spremembi borčevskega zveznega statuta ter da se te dni pripravljajo na razpravo ob ostalih predlogih kongresnih dokumentov (le te so pred kratkim prejeli).

O vključevanju borcev v delegatski sistem v občini je tovariš Lipanje menil, da je izredno zaživel, saj ni med 33 krajevnimi skupnostmi v sežanski občini nobene, kjer ne bi bili prav borci med najaktivnejšimi. Enako velja tudi za družbenopolitične organizacije, interesne skupnosti in še posebno obrambo ter civilno zaščito.

Pri uresničevanju medobčinskega družbenega dogovora o priznavalninah so v Sežani zajeli že doslej vse borce, ki so za tako priznavalino zaprosili in imeli za njeno pogoje. Predloge za nove upravičence podajajo krajevne organizacije ZB, vendar še vedno niso izkoristili vseh sredstev, ki so v ta namen na razpolago.

Sicer pa imajo v reševanju borčevskih zadev tudi v Sežani nekaj problemov, zlasti dva stanovanjska in pa problem rednega delovanja njihove borčevske ambulante, ki kljub dogovorom in dogovorjenim nalogam še vedno deluje le enkrat tedensko, na kar se borci zelo jezijo.

Ta hip ima v njihovi borčevski organizaciji še vedno največ dela komisija za priznavanje posebne dobe, ki je morala reševati kar 246 vlog za priznanje posebne dobe in več kot 400 vlog za obnovo postopka. Polne roke ima tudi komisija za razvijanje revolucionarnih tradicij pri OK SZDL, ki se je izkazala že pri pripravah na proslavo v Komnu.

Metlika

Vinko Kepić nam je na vprašanje o tem, če so in koliko so obravnavali gradiva za zvezni borčevski kongres, odgovoril, da so preštudirali in posredovali nekaj pripomb na osnutek zveznega statuta ter da bodo ostale materiale obravnavali te dni.

Ker smo metliškega predsednika presenetili z vprašanjem o vključevanju borcev v delegatski sistem, nam seveda ni mogel postreči z natančnim številom tistih, ki so kot delegati vključeni bodisi samoupravne interesne skupnosti, bodisi v družbenopolitični zbor v občini ali v delegacijah združenega dela. Seveda je odvisno tudi od borcev samih, koliko se njihova beseda sliši.

V Metliki se pri odmerjanju priznavalnin držijo druž-

benega dogovora ter tudi upajo, da bodo dosegli dvotretjinsko realizacijo, ki je bila načrtovana za to leto, vendar le, če bo pri tem obveljala družbena solidarnost, saj je znano, da je Metlika še vedno občina z majhnim številom prebivalstva, z najnižjimi osebnimi dohodki na prebivalca v Sloveniji ter izredno visokim številom nekdanjih borcev. V tej občini je tudi visoko število kmetov-borcev, ki se zelo težko preživljajo na majhnih kmetijah.

Metliški borci so se ob analizi kriterijev za odmero varstvenega dodatka kmetom-borcem, ki jo je pripravil sekretariat SRS za delo, še posebej zavzemali za te izboljšave, za katere pa tovariš Kepić meni, da bodo še vedno le delne, toliko časa, dokler ne bo vprašanje kmeta v naši družbi reševano enako, kot je rešeno vprašanje delavcev v združenem delu.

V Metliki občini so zaradi že znanih razmer, ki jih pogujejo zlasti finančne težave v občini, tudi številna borčevska vprašanja, ki so jih po drugih občinah že zdavnaj rešili, reševali šele v zadnjih dveh letih.

Dravograd

Tovarišica Mihaela Miheličeva z občinskega odbora ZZB NOV v Dravogradu nam je dejala, da ne bi govorili resnice, če bi dejali, da je pri njih kar zadeva borčevska vprašanja, že vse rešeno. Resnica je, da se držijo družbenega dogovora o priznavalninah in ga bodo letos uresničili v višini dveh tretjin, ostaja pa še vrsta vprašanj kmetov-borcev, zlasti »višinskih« kmetov in kočarjev, ki sicer prejemajo priznavalnine, potlej pa večji del tega porabijo za plačevanje starostnega pokojninskega zavarovanja.

Vsekakor obstaja pri delu borčevskih organizacij na terenu še vrsta nalog, ki niso rešene a bodo morale postati kar v najkrajšem času naloge širše družbene skupnosti in ne le skrb borcev. Razveseljivo dejstvo, ki je zaokrožilo vse te kratke telefonske pogovore pa je v tem, da ni nič več slišati o nepravilnostih ali nedovzetnostih za vprašanja borcev in njihovo socialno varnost, da so prizadevanja po vseh občinah za reševanje teh problemov zadovoljiva, da pa se sem ter tja še vedno zatakne pri sredstvih.

O aktivnosti borcev ter njihovem vključevanju v delegatski sistem pa je treba strniti misli sogovornikov takole: vsi po vrsti so bili mnenja, da so borci še vedno aktivni, zlasti v svojih ožjih življenjskih okoljih kot sta krajevna skupnost in občina.

B. Ž. J.

Pogovor z Bojanom Fertinom, sekretarjem Republiškega odbora zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

»Poleg ostalega še naprej krepiti delegatske odnose!«

»V organizaciji ZRVS Slovenije smo si od nekdanj prizadevali, da bi vso našo dejavnost usmerjali in usklajevali z dejavnostjo družbenopolitičnih organizacij in obrambnih dejavnikov, da bi jo usmerjali v skladu s tokovi našega družbenopolitičnega življenja. Tako smo tudi vsako leto v naših načrtih dela opredelili naše naloge v zvezi z dokumenti zveze komunistov in socialistične zveze delovnega ljudstva ter v zvezi s programi, ki jih načrtujejo naše oborožene sile...«

Kaj menite, da je bil največji premik v delu organizacije ZRVS Slovenije, če imamo v mislih minulo štiriletno obdobje?

Največji premik v delu naše organizacije je po mojem mnenju v tem, da smo v teh nekaj letih uspeli na osnovi prizadevanj vodstev občinskih organizacij ZRVS in vodstev organizacij ZRVS v krajevnih skupnostih, vključiti v naše delo skoraj slehernega rezervnega starešina. To pomeni, da smo ga uspeli vključiti v družbenopolitično življenje, kjer je glede na svoje sposobnosti, moralnopolitične in strokovne, lahko kar največ prispeval v našem danes zelo razvejanim delegatskem sistemu in v obrambnih strukturah, zlasti v odborih za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

V naši organizaciji je nekaj več kot 60.000 rezervnih vojaških starešin, katerih velika večina je aktivna tako pri splošnem vojaškem usposabljanju in idejnopolitičnem izobraževanju kot pri individualnem usposabljanju. Manj aktiven del našega članstva je le tisti del, ki zaradi bolezni ali visoke starosti ne more tako aktivno sodelovati. Naša prizadevanja so bila vselej usmerjena v to, da bi bila ZRVS organizacijsko dobro postavljena. Prizadevali smo si, da bi v občinah in krajevnih skupnostih imeli takšne temeljne oblike organiziranosti, ki bi združevale manjše število članov, da bi lahko v teh organizacijskih enotah posamezniki kar najaktivneje sodelovali. Prizadevali smo si torej, da bi ustanavljali aktivne rezervnih vojaških starešin tudi v KS, kjer

sicer ni bilo pogojev, da bi delovala osnovna organizacija zaradi manjšega števila rezervnih vojaških starešin. Prav tako smo si zadali nalogo ustanavljati aktivne ZRVS v organizacijah združenega dela in v šolah, kjer smo v zadnjem obdobju dosegli pomembne rezultate.

Ne tako redko ugotavljamo večjo družbenopolitično aktivnost organizacij in posameznikov na podeželju kot v mestih. Je v vaši organizaciji drugače?

To velja po vsej verjetnosti tudi za našo organizacijo. Ugotavljamo, da je v mestnih središčih nekoliko težje ustvarjati takšno politično vzdušje in takšno aktivnost rezervnih starešin kot jo ustvarjajo v krajih izven večjih mest. Vse dosedanje vaje, ki so bile organizirane tudi v mestnih središčih, so pokazale, da je to veliko več problemov v zvezi s pripravami za organizacijo obrambe in odpora mest. Seveda pa se mi dobro zavedamo, da so člani ZRVS tudi v teh središčih, glede na program, ki ga vsako leto izvajajo (mnogi med njimi so razporejeni v oborožene sile JLA ali teritorialno obrambo), v vojaškem in strokovnem pogledu vendarle dobro pripravljeni.

V delovnih organizacijah smo v zadnjem obdobju ustanovili že precej aktivov. Prizadevali smo si, da bi le-ti postali nekakšne sredine, iz katerih bi izžarevala obrambno-vzgojna aktivnost v odnosu na mlade ljudi in ostale zaposlene v organi-

zacijah združenega dela. S to aktivnostjo v vseh ustanovljenih aktivnih ZRVS doslej še ne moremo biti zadovoljni. Tu tudi tiči precejšen kos naših nalog za prihodnje obdobje.

Kakšno mesto imajo v vrstah ZRVS Slovenije nekdanji partizanski starešine? Kako so zastopane med starešinskimi kadrom ženske?

V vrstah naše organizacije imamo dvetretjini rezervnih vojaških starešin povojnega starešinskega kadra in tretjini rezervnih starešin, ki izhajajo iz obdobja NOB. Poudariti moram, da imamo v tistih, ki so postali rezervni vojaški starešine med NOB, neizmerno pomoč. Svoje izkušnje nam posredujejo v našem vzgojno-izobraževalnem delu pri usposabljanju našega članstva. Njihove izkušnje iz NOB s pridom uporabljamo in jih vpletamo v sodobne rešitve nalog.

Z vprašanjem ženskega članstva v organizaciji ZRVS smo se ukvarjali tudi na drugi redni skupščini pred štirimi leti. Že takrat smo ugotavljali, da imamo v naši organizaciji še vedno premalo žensk. To stanje se od takrat do danes ni spremenilo. Še vedno nimamo nobene šole, ki bi usposabljala tudi ženske za rezervnega starešina. Kolikor žena je vključenih v našo organizacijo, so to tovarišice, ki so bile udeležence NOB in so postale takrat starešine ali tiste, ki imajo čin na osnovi svojega dela v zdravstvu.

Je pričakovati na področju strokovnega usposabljanja članov ZRVS v prihodnjem štiriletnem obdobju kakšne novosti?

Na področju strokovnega usposabljanja nimamo problemov. Vzgoja in izobraževanje našega članstva je utečena, že nekaj let programirana in novosti s tem v zvezi tudi v prihodnje ni pričakovati. Vsako leto načrtujemo obvezni del programa, ki vsebuje 36 učnih ur (16 ur praktičnega dela na terenu, 20 ur posamezno proučevanje rezervnih vojaških starešin). Seveda si bomo prizadevali, da bo vzgoja našega članstva kar najbolj usklajena s sodobnimi potrebami današnjega razvoja naših oboroženih sil in seveda tudi tujih armad. Prizadevali si bomo naš pouk še bolj posodobiti, ga narediti še kvalitetnejšega. Tudi v izboljševanje politične strukture bo treba vložiti veliko naporov. Trenutno imamo v naši organizaciji 33 odstotkov članov vključenih v zvezo komunistov, s čimer še nismo zadovoljni.

Naša volilna konferenca bo analizirala delo v minulem štiriletnem obdobju in načrtala smeri delovanja ZRVS Slovenije v prihodnjih štirih letih. Sprejela bo programsko usmeritev našega delovanja, pri čemer bo poleg ostalega močno poudarjena potreba sodelovanja z borčevsko organizacijo. Gre za skupno razvijanje tradicij našega narodnoosvobodilnega boja, pri čemer smo bili že doslej uspešni. Poudarjena bo tudi potreba po še nadaljnji obogatitvi te organizacijske strukture z delegatskimi odnosi.

Letošnjo pomlad smo prešli na novo organiziranost, ki smo jo približali SZDL. Iz prejšnjih osnovnih so nastale krajevne organizacije, iz skupščin so nastale konference. Po tej organizacijski preobrazbi imamo 568 krajevnih in 113 osnovnih organizacij ZRVS.

Naša naloga bo, da bomo delegatski sistem razvili kolikor bo le mogoče, da bodo vse odločitve izraz naših članov in naših organizacij.

Silvo Teršek

V preteklem štiriletnem mandatnem obdobju med drugo skupščino in tretjo volilno konferenco Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, smo ob materialnem in družbenem razvoju in napredku naše družbe dosegli tudi v zvezi rezervnih vojaških starešin na vseh področjih njenega delovanja izredno pomembne rezultate. Povezani so s krepitvijo položaja in vloge občinskih in osnovnih organizacij ter aktivov rezervnih vojaških starešin v šolah, organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih ter z doslednim izpolnjevanjem delovnih programov, zasnovanih na politiki zveze komunistov, programski orientaciji socialistične zveze ter na resolucijah šestega kongresa ZRVS Jugoslavije in druge skupščine ZRVS Slovenije.

Dokumenti, izraz najglobljih interesov

Uspehi, ki smo jih dosegli, so tudi posledica obdobja oziroma dogodkov v naši socialistični samoupravni skupnosti, ki so odločilno vplivali na usmeritev dejavnosti ter družbenopolitične in obrambne aktivnosti organizacij, organov in članov ZRVS. Gre za eno od izrednih obdobij, v katerem so bili sprejeti številni zgodovinski dokumenti, kot izraz najglobljih interesov delovnih ljudi na najširšem področju naše družbenoekonomskega in političnega razvoja in ko si je celotna naša družba z zvezo komunistov na čelu zavzeto prizadevala za njihovo uresničevanje. V mislih imamo predvsem uresničevanje zvezne in republiške ustave, stališč in sklepov sedmega kongresa ZKS in desetega kongresa ZKJ, določil zakona o združenem delu, zakona o ljudski obrambi in zakona o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah itd. V tem obdobju smo praznovali 30. letnico osvoboditve, Titove in partijske jubileje, aktivno smo bili vključeni v praznovanje 25-letnice obstajanja zveze rezervnih vojaških starešin, v skupščinske volitve in aktivnosti ob partijskih kongresih v letu 1978.

Sprejem pri Titu

Izrednega pomena za organizacijo in člane zveze rezervnih vojaških starešin je bil sprejem delegacije Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije pri tovarišu Titu leta 1975 na Brionih. Pomenil je hkrati priznanje in spodbudo za še aktivnejše delovanje naše organizacije na vseh področjih družbenopolitičnega življenja, zlasti pa pri marksističnem izobraževanju in splošnovojaškem usposabljanju re-

zervnih vojaških starešin in na področju obrambnih priprav. Usmeritev za nadaljnje delo in aktivnost pa so dale tudi nekatere seje sveta predsedstva SR Slovenije za ljudsko obrambo ter posvetovanja in problemske konference republiške konference SZDL Slovenije v zvezi z uresničevanjem ciljev in nalog splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ter seje predsedstva in republiškega odbora ZRVS Slovenije.

Uspešno povezovanje

Nenehno aktivnost je zveza rezervnih vojaških starešin namenjala podružbljanju ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite in obrambnovzgojnim dejavnostim mladine. Pri tem smo se uspešno povezovali z družbenopolitičnimi in obrambnimi dejavniki v republiki, občini in krajevni skupnosti. Zlasti uspešno je bilo sodelovanje pri obrambni vzgoji mladih, kjer se je zveza rezervnih vojaških starešin s svojimi člani uveljavila v pripravah in pri organiziranju obrambnih dnevo in krožkov na šolah in obrambnih dnevo in mladinskih delovnih akcijah, medtem ko mentorska vloga rezervnih vojaških starešin pri obrambnem usposabljanju in osveščanju v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela še ni prišla do prave veljave. V vseh akcijah z mladino pa smo veliko pozornosti namenili tudi ohranjanju in razvijanju revolucionarnih tradicij, na podlagi katerih mladina spoznava in vrednoti naš narodnoosvobodilni boj in revolucijo.

Krepitev odgovornosti članov

Z organiziranostjo na delegatskih osnovah in v skladu z našim družbenim sistemom ter s široko razvejano dejavnostjo, smo kakovostno izboljšali uresničevanje vseh nalog, ki jih pred zvezo rezervnih vojaških starešin postavlja naša družba. V središču pozornosti je bila tudi nenehna krepitev odgovornosti članov ZRVS do izpolnjevanja obveznosti, političnega in vojaškega usposabljanja in družbenopolitičnega angažiranja ter zavestne discipline in utrjevanja lika rezervnega vojaškega starešine. Ves ta splet prizadevanj in odločna usmerjenost v krepitev in podružbljanje obrambnih priprav in samoupravnih odnosov je vplivala tudi na vse večjo uveljavitev zveze rezervnih vojaških starešin v naši družbi. K temu pa je prispevala tudi informativna propagandna dejavnost, s pomočjo katere smo redno,

Ponosni smo na prehojeno pot

celovito ter kritično seznanjali o uspehih in problemih zveze rezervnih vojaških starešin celotno slovensko javnost v sredstvih javnega obveščanja republiškega, pokrajinskega občinskega pomena in v tovarniških glasilih.

Dosledno izvajanje programa

Osnovni smoter, ki smo ga pri splošnovojaškem

usposabljanju in idejno-političnem izobraževanju v tem času uresničevali, je bil kar se da v največji možni meri kakovostno usposabljanje rezervne vojaške starešine za številne in odgovorne naloge in dolžnosti na področju splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite v miru in za opravljanje dolžnosti v oboroženih silah in v drugih strukturah naše družbe v vojni. Ta smoter so z

Na tretji redni konferenci ZRVS Slovenije, ki bo danes, v četrtek, 5. oktobra ob 9. uri v mali dvorani skupščine SR Slovenije, bodo podrobneje spregovorili o štiriletni prehojeni poti in med drugim sprejeli tudi predlog programske usmeritve ZRVS Slovenije za prihodnja štiri leta in izvolili organe ZRVS in delegate za organe ZRVS Jugoslavije.

Ponosni se oziramo na štiriletno prehojeno pot, ko so bili v procesu krepitve samoupravnega položaja in vloge delovnega človeka ter družbenoekonomskega in političnega razvoja doseženi za nadaljnji vsestranski in hitrejši napredek naše družbe izredni rezultati. In prav v tem obdobju se je v vse napore in prizadevanja za intenzivno preobrazbo naše družbe vsestransko vključila s svojim članstvom tudi zveza rezervnih vojaških starešin kot sestavni del socialistične zveze, najširše fronte organiziranih socialističnih sil. Najneposredneje se je vključila v boj za razvoj socialističnega samoupravljanja, za krepitev neodvisnosti in obrambne trdnosti celotne jugoslovanske skupnosti, bratstva in enotnosti za dosledno uresničevanje koncepcije splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite.

V obdobje, bogato po vsestranskem družbenopolitičnem dogajanju in revolucionarnem spreminjanju družbenih odnosov, ko je bilo v še večji meri potrebno revolucionarno in ofenzivno nastopanje vseh socialističnih sil v zvezo komunistov na čelu, so se vrasli zgodovinski mejniki v razvoj naše samoupravne socialistične družbe. V množici zahtevnih in obsežnih nalog je tudi zveza rezervnih vojaških starešin ocenila politični trenutek in prevzela nase tiste naloge, ki ji glede na družbeni pomen in vlogo sodijo. Pri tem je treba poudariti, da se je aktivnost organizacij ZRVS v duhu sprejetih dokumentov povečala zlasti po 21. in 29. seji CK ZKS in da je s celotnim svojim članstvom pokazala visoko stopnjo idejnopolitične zrelosti in odločnosti za dosledno izvajanje politike zveze komunistov.

doslednim izvajanjem obveznega in dopolnilnega programa uresničevale občinske in osnovne organizacije na podlagi svojih načrtov dela in vsakoletne okvirne programske orientacije zveznega odbora ZRVS Jugoslavije in programa republiškega odbora ZRVS Slovenije. Pri načrtovanju in izvajanju obveznega in dopolnilnega programa se je zveza rezervnih vojaških starešin na vseh ravneh povezovala s poveljstvi in garnizoni JLA, štabi za teritorialno obrambo in upravnimi organi za ljudsko obrambo, kar je med drugim prispevalo k vsebinsko pravilni naravnosti in kakovostnemu izvajanju programa.

Obvezni program

Načrtovanje in izvajanje obveznega programa splošnovojaškega usposabljanja in idejnopolitičnega izobraževanja je bilo zasnovano na srednjeročnem programu in usklajeno z zahtevami zveznega sekretariata za ljudsko obrambo in zveznega odbora ZRVS Jugoslavije, republiškega štaba za teritorialno obrambo Slovenije, republiškega sekretariata za ljudsko obrambo in poveljstva ljubljanskega armadnega območja. Vsako leto posebej je bil program dopolnjen z najaktualnejšo idejnopolitično in strokovno tematiko, ki so jo rezervni vojaški starešine proučevali in spoznavali individualno zlasti prek revije Naša obramba, na predavanjih, seminarjih, taktično-orientacijskih vajah in izpitih. Pri tem je bilo za individualno proučevanje vsako leto namenjenih 20 ur, za preostali del oziroma za druge oblike usposabljanja pa 16 ur pouka, torej 36 ur pouka letno.

Individualno usposabljanje

Kako veliko pozornost je posvečala zveza rezervnih vojaških starešin individualnemu splošnovojaškemu in idejnopolitičnemu izobraževanju, kaže podatek, da je v reviji Naša obramba vsako leto objavljeno 10 do 20 članov v obsegu od 150 do 200 strani, ki so jih rezervni starešine proučevali in tudi iz te tematike ob zaključku vsakega izobraževalnega leta opravljali izpite. Programska zasnova Naše obrambe je omogočala, da so rezervni vojaški starešine redno in kontinuirano proučevali in se seznanjali z notranjepolitičnimi in vojaškopolitičnimi komentarji, s sodobno vojaško organizacijo, taktiko, oborožitvijo in tehniko naše armade in tujih armad, z izkušnjami osvobodilnih in revolucionarnih gibanj in vojn, obrambnimi pripravami in razvojem splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite itd.

Rezervni vojaški starešine pa niso proučevali samo obveznega in drugega poljudnostrokovnega gradiva, objavljenega v Naši obrambi, marveč tudi drugo gradivo iz revije Obramba in zaščita, tednika TV-15 in drugih poljudnostrokovnih publikacij.

Predavanja in seminarji so bili po namenu različni. Na delu predavanj in seminarjev so poglobljali in pojasnjevali v Naši obrambi objavljeno gradivo, ki so ga rezervni vojaški starešine individualno proučili, na delu predavanj pa jim je bila posredovana povsem nova, v skladu s programom določena tematika, ki je zaradi zaupnega značaja ni bilo moč objaviti v Naši obrambi ali obravnavati na drug način.

Izobraževanje je dobilo svoje mesto

Če smo na začetku zadnjih štirih let v nekaterih občinskih organizacijah ZRVS ocenjevali, da marksistično in idejnopolitično izobraževanje še ni našlo pravega mesta in vloge pri usposabljanju svojega članstva, potem taka ocena danes ne velja več, saj ga ni programa občinske in osnovne organizacije, ki ne bi v določenem obsegu vanj vključila tudi to tematiko in jo z rezervnimi vojaškimi starešinami skrbno obravnavala.

Taktično orientacijske vaje

Brez te oblike usposabljanja si tudi v prihodnje ne moremo predstavljati niti pridobivanja niti preverjanja znanja rezervnih vojaških starešin, zato jo bo treba zadržati in na podlagi dosedanjih izkušenj oblikovno in vsebinsko izpopolniti, o čemer bodo morali razmisliti predvsem v komisijah republiškega odbora in občinskih odborov ZRVS za splošnovojaško usposabljanje in idejnopolitično izobraževanje.

Podružbljanje ljudske obrambe

Tudi na področju podružbljanja ljudske obrambe in družbene samozaščite predstavlja področje, na katerem so organizacije in člani ZRVS pokazali največjo aktivnost ter dosegli pomembne uspehe v različnih oblikah neposrednega angažiranja in vključevanja. V tem delovanju so aktivni in posamezni člani ZRVS udeleženci ne samo kot izvajalci posameznih ukrepov in nalog, temveč so pogosto nosilci obrambnih priprav in drugih akcij v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela itd.

KOČEVJE:

Občinski praznik

Prebivalci kočevske občine so 35-letnico zbora odposlancev slovenskega naroda in občinski praznik proslavili z vrsto prireditev in proslav. Ob tem praznovanju so organizirali tudi 1. kulturni teden. Prireditve so se pričele s srečanjem borcev Zapadno-dolenjskega odreda in 9. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade v zgodovinskem Seškovem domu in otvoritvijo razstave v Pokrajinskem muzeju Kočevje »Kočevska v času narodnoosvobodilnega boja«, razstavo mladih modelarjev in z otvoritvijo spominske sobe Zbora odposlancev v osnovni šoli. Med gosti je bil tudi Bogdan Osolnik, udeleženec kočevskega zbora.

V okviru kulturnega tedna pa so bile na sporedu razne razstave in kulturne prireditve. Kočevski gasilci so ob tem praznovanju proslavili 100-letnico delovanja gasilstva v mestu ob Rinži. Na sam praznik pa je bila slavnostna seja vseh treh zborov občinske skupščine, na kateri so podelili Seškove nagrade in obudili spomine na dogodke pred 35 leti, ko je v Kočevje prišlo 572 izvoljenih odposlancev slovenskega naroda. Na seji so se spomnili mnogih borcev in aktivistov, ki jih ni več med nami, a so s svojim vztrajnim in trdnim delom kot borci in komunisti mnogo prispevali k razvoju narodnoosvobodilnega boja naših narodov.

VIKTOR DRAGOŠ

OZELJAN:

Srečanje borcev

Ozeljan je v nedeljo v dežju pričakal borce 1. primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič, Loškega oziroma pozneje Soškega odreda in številne domačine. Slabo vreme ni moglo skaliti slovesnega razporeženja na tradicionalnem tovariškem srečanju, ki je bilo tokrat posvečeno 36-letnici ustanovitve bataljona Simon Gregorčič in 36-letnici odločitve AVNOJ o priključitvi Primorske k Titovi Jugoslaviji. Udeležencem srečanja je spregovoril eden prvih organizatorjev vstaje na Goriškem Julij Beltram-Janko.

Na slovesnosti so razglasili 10. avgust, dan, ko je bil 1942, leta v Vodica nad Ozeljanom ustanovljen prvi primorski bataljon Simon Gregorčič za krajevni praznik.

Prav tako so na slovesnosti v Ozeljanu razvili prapor krajevni organizaciji ZZB NOV Ozeljan-Šmihel. Krajevno organizacijo ZZB NOV in krajevno skupnost pa so poimenovali po komisarju bataljona Simon Gregorčič, domačinu Miletu Špacapanu-Igorju, ki je 28. novembra 1942 padel na šempaskem polju.

J. Alič

CERKNICA

Občani Cerknice praznujejo

Občani Cerknice praznujejo 19. oktobra svoj občinski praznik, kot spomin na dan, ko so partizani 1941 napadli italijansko postojanko v Ložu in Bezuljaku. Legendarni napad na Lož je vodil pozneje padli komandant in narodni heroj Ljubo Šercer. Od tedaj so se vrstili stalni napadi na okupatorja in na njegove pomagače na Notranjskem.

Letošnje slovesnosti v počastitev občinskega praznika se bodo začele že nekaj dni pred praznikom, sovpadajo pa tudi z 30. obletnico ustanovitve kmetijske zadruga v Cerknici, 20. obletnico obstoja glasbene šole Franca Gerbiča iz Rakeka in 95. obletnico rojstva slikarja Maksima Gasparija.

Tako so v petek, 29. septembra, odprli novo osnovno šolo v Cerknici, ki so jo zgradili s samoprispevkom občanov. V soboto, 14. oktobra, bodo organizirali strokovni posvet o problematiki kmetijstva in medobčinsko tekmovalno v crosu. V nedeljo, 15. oktobra, bo svečana seja delegatov zadružnega sveta KZ Cerknica v Starem trgu, nato pa bodo v domu TVD Partizan odprli kmetijsko razstavo. Svečana seja sveta glasbene šole Franca Gerbiča in koncert bo v četrtek, 19. oktobra, ob 17. uri v Cerknici. Podpis listine o pobratenju s kulturnim programom med kraji krajevske skupnosti Fram in Loška dolina pa bo v petek, 20. oktobra, ob 19. uri v domu kulture v Starem trgu. Težišče praznovanja občinskega praznika pa bo v soboto, 21. oktobra. Tega dne bodo odkrili spominsko ploščo slikarju Maksimu Gaspariju ob njegovi 95. obletnici na rojstni hiši v Ševščku pri Cerknici. Za tem bodo odprli asfaltirano cesto Begunje-Bezuljak, slavnostna seja vseh zborov skupščine občine Cerknica pa bo ob 11. uri v Cerknici.

Poleg tega se bo v počastitev občinskega praznika izvrstilo več kulturnih in športnih prireditev, med drugimi tudi množični rekreacijski pohod občanov Cerknice na Slivnico, ki bo v nedeljo 22. oktobra ob 10. uri.

SLAVKO BERGLEZ

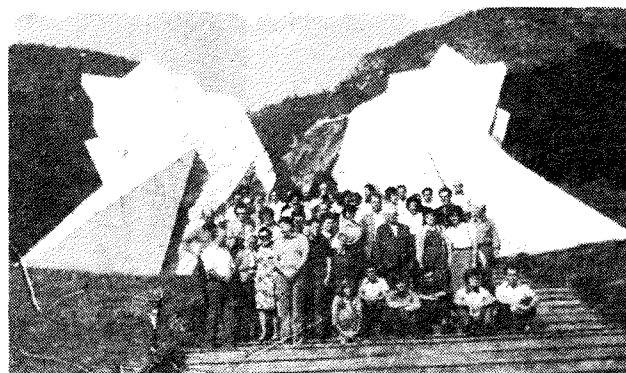
BUČKOVCI

Bogat program izletov

Krajevna organizacija Zveze borcev NOV Bučkovci je za svoje člane organizirala že več izletov. V letu 1970 v Varaždinske in Moravske Toplice, v letu 1972 na Vršič, v Dolino Trente, v Portorož in ogled Postojnske jame, v letu 1973 v Bohinj, Begunje, 36 članov ZB pa je krenilo na Triglav do Triglavskih jezer. V letu 1975 smo obiskali med drugim Urh pri Ljubljani in Bazo 20 ter Kumrovec, kjer smo si ogledali Titovo rojstno hišo. V letu 1977 smo potovali po poti AVNOJ, Jasenovac, Jajce in Drvar ter Plivka jezera.

Letos avgusta smo obiskali s 47 člani Jasenovac in si ogledali spomenik na Kozari, zatem Jajce in Fočo ter Tjentište. Pot nas je nato vodila še do Dubrovnika, Ploč in Splita ter v Drvar.

ALOJZ FILIPIČ

Skupina udeležencev izleta pred spomenikom v Tjentištu.

VELENJE

Še več takih izletov

ZB NOV Velenje – Stara vas, je organiziralo za svoje člane izlet v Hrvaško Zagorje.

Do zadnjega sedeža zaseden avtobus je v soboto 23. 9. 1978 odpeljal proti Kumrovcu. Po daljšem postanku smo obiskali rojstno hišo predsednika republike Tita in si ogledali spominski dom borcev NOV in mladine Jugoslavije. V bližnjem Klanjcu smo se ustavili in si ogledali lepo urejeno galerijo kiparja Augustinčiča, kjer nam je tovariš v galeriji govoril o življenju kiparja, ki ga Velenjčani že dobro poznamo, saj je spomenik predsednika Tita, ki stoji v središču Velenja, tudi njegovo delo. Ker nam je bilo vreme dokaj naklonjeno, smo se razporeženi bližali Donji Stubici in si ogledali veličasten zgodovinski spomenik Matije Gubca. Po ogledu smo se vsi skupaj slikali ter se v hotelu Stubičkah Toplic prijetno okrepčali.

Iz Stubic nas je pot peljala proti domu. Na poti smo si ogledali fosilne ostanke pračloveka v Hušnjakovem bregu in se peljali skozi Rogaško Slatino. Zadnja postaja pa je bila v prijaznem gostišču v Šentjurju, kjer smo se malo pokrepčali, naš harmonikaš Maks pa je za razporeženje raztegnil svoj meh in zadonela je partizanska pesem. Ob 20. uri smo se veseli in razporeženi razšli v Stari vasi.

Na izletu nam je tovarišica Manica Blatnik pripovedovala o zgodovinskih zanimivostih te lepe pokrajine. Vsi udeleženci smo bili z organizacijo izleta zadovoljni in si jih seveda še želimo.

JOŽE VOLK

BOHINJSKA BELA

Svečana zaobljuba

V vojašnici heroja Andreja Žvana-Borisa na Bohinjski Beli je bila 19. septembra slovesnost, na kateri so mladi vojaki opravili svečano zaobljubo. Razen starešin ter številnih predstavnikov občinske skupščine, družbenopolitičnih organizacij, delovnih kolektivov in šol, so bili na svečanosti tudi starši nekaterih vojakov, ki so tega dne zaprisegli vrhovnemu komandantu.

Vojakom sta k zaobljubi čestitala in jim zaželela, da bi se čimprej izkazali kot zvesti in odločni branilci neodvisnosti in celovitosti naše samoupravne socialistične domovine poveljnik enote Lončar, v imenu skupščine in DPO radovljiške občine pa predsednik občinskega odbora ZZB NOV Slavko Staroverski, ki je mlade vojake seznanil z zgodovinskimi dogodki med NOB in gospodarskim ter družbenim razvojem občine, v kateri bodo služili vojaški rok. O izročilih Prešernove brigade, katera nadaljuje enota na Bohinjski Beli, je spregovoril pisatelj Tone Svetina, častitke in najlepše želje pa so na slovesnosti izrekli tudi mladinci in mladinke iz delovnih kolektivov.

J. R.

DOMŽALE

Oživljanje in utrjevanje tradicij NOB

Krajevna organizacija Zveze vojaških vojnih invalidov Domžale si je za letošnje leto postavila nalogo, da poleg nenehnega stika s svojim članstvom, posveti vso skrb bolnim, ostarelim, onemoglim in osamelim invalidom, vdovam in staršem padlih borcev in da organizira dva izleta v kraje znane iz NOB.

Na prvem izletu smo si ogledali Škofjo Loko, Dražgoše, Soriško planino, Bohinj, Šobčev bajer in Pirniče.

V Škofji Loki smo si v gradu ogledali muzej NOV, v Dražgošah veličasten spomenik padlim borcem NOB in položili venec, njihov spomin pa počastili z enominutnim molkom. Predsednik ZB Dražgoše nam je izčrpno prikazal kako je potekala dražgoška bitka in kakšne posledice so občutili Dražgoščani po bitki.

Na Soriški planini nas je v Litostrojski koči čakalo obilno in okusno kosilo. Po krajšem počitku smo si ogledali okolico z njenimi naravnimi lepotami, nato pa se odpeljali v Bohinj in skozi Bled v Pirniče. Tu smo se zopet malo okrepčali, zapeli partizanske pesmi, ter se vsi veselo razporeženi in dobre volje vrnili na svoje domove.

Na drugem izletu smo si ogledali Velenje, Slovenj Gradec, Dravograd, Prevalje, Poljane, Kotlje-Rimski vrelec, Polzelo, Gornji grad in Kamnik.

V Velenju smo si ogledali muzej NOB, v Slovenj Gradcu pa nas je pričakala delegacija ZB, nam pokazala njihove zanimivosti, ob grobnici padlim v NOV pa so nam pripovedovali o poteku partizanskih borb v tem kraju.

Tudi v Dravogradu nas je pred spomenikom padlih borcev pričakala delegacija ZB in ZVVI. Prikazali so nam življenje v Dravogradu še pred II. svetovno vojno in med okupacijo, delo aktivistov in borcev med NOB. Pokazali so nam tudi mučilnico zavednih državljanov, aktivistov in ujetih partizanov. Po ogledu mučilnice smo si ogledali še spomenik padlim v NOB na Viču.

Skozi Ravne in Prevalje nas je pot vodila na Poljano, kraj ki je znan in bo zapisan v zgodovini kot spomenik zmage Titove armade nad armado Hitlerjevega generala Fon Lera, ter nad zločinci ustaških, četniških, domobranskih in drugih sovražnih enot. Strašni boji s sovražniki na Poljani v dneh od 10. do 15. maja 1945 so nam bili močno prikazani. Tu smo pred spomenik padlim borcem NOV položili venec, njihov spomin pa počastili z enominutnim molkom.

Da sta bila oba izleta tako lepo pripravljena se moramo zahvaliti posameznikom in vsem delegacijam za prisrčen in topel sprejem in predstavitvi dogodkov med NOB v posameznih krajih, katere smo obiskali.

ŠTEFAN KMETIČ

JESENICE

Pohvalno za borčevski dispanzer na Jesenicah

Na Jesenicah so ugodno rešili prošnjo občinskega odbora Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo, ki so zaprosili za koriščenje zdravstvenih uslug borčevskega dispanzerja na Jesenicah.

Od nekdanj 400 članov Zveze prostovoljcev za severno mejo na Jesenicah, jih danes živi še 49, vsi pa so z odločitvijo jeseniškega odbora ZZB NOV zelo zadovoljni, saj je večina med njimi že močno v letih in še kako potrebna temeljitega zdravljenja ter pogostih zdravniških pregledov. Jeseniški borci-prostovoljci za severno mejo pa so izredno zadovoljni tudi s skrbjo, ki jo posveča njihovim težavam komisija za zadeve borcev in vojaških invalidov pri skupščini občine.

S. Š.

LIMBARSKA GORA

Slavje Šlandrovcev na Limbarski gori

Na Limbarski gori nad Moravčami, kjer je bila pred petintridesetimi leti preosnovana 6. slovenska narodnoosvobodilna brigada Slavka Šlandra, so se v soboto zbrali številni nekdanji borci in aktivisti, mladinci in občani ob odkritju spominskega obeležja. Zbranim je o revolucionarni poti Šlandrove brigade govoril Franc Pogljajen-Kranjc, ki je med drugim dejal: »Po vrnitvi enega bataljona Šlandrovcev z Dolenjske na Štajersko so z mobilizacijo pomnožili vrste bataljona in s tem so bile dane vse možnosti, da se brigada preosnuje in na novo organizira z vsemi starimi in novimi borci, ki jih je bilo skupaj tristo.« Govoril je tudi o dobri organiziranosti narodnoosvobodilnega gibanja v Moravski dolini, iz česar se lahko učimo tudi pri današnji izgradnji sistema splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

DESKLE

Enemu izletu bo sledil drugi

Krajevna organizacija ZB NOV Deskle je že spomladi na svoji letni konferenci sprejela sklep, da bo imela več stikov s krajani. Odločili smo se za izlet v Kumrovec. Prijavilo se je res veliko ljudi. Odločili smo se za vlak, ki je odšel iz Anhovega ob 4.20. skozi Novo Gorico in Sežano. V Kumrovec smo prišli ob 10. uri.

V Kumrovcu smo si ogledali med drugim tudi rojstno hišo našega tovariša Tita.

Naše največje doživetje pa je bilo, ko smo zvedeli, da bo prišel v Kumrovec tudi tovariš Tito. Že pri vračanju z oglada njegove hiše od železniške postaje Kumrovec smo se postavili ob cesti na križišču in pozdravili dragega Tita, ki se je peljal mimo z avtomobilom.

Za vse izletnike je bil izlet v Kumrovec zares edinstveno doživetje. Med vožnjo ni manjkalo petja, pogovorov in zvrhan koš smeha. Izletniki so sklenili, da se bodo izletov, ki jih bo organizirala ZB, vedno udeleževali, ter tako še v prihodnje držali tesne stike z njenimi člani. Odlična organizacija celotnega izleta. Brezhibna služba železniškega gospodarstva (transporta in turizma ter gostinstva), kakor prijaznega osebja, s katerim smo imeli stike, so nas le še utrjevali v mislih na take in podobne izlete. Lepa jim hvala! Prijetna vožnja in lepi kraji so le še dvigali naše dobro razpoloženje.

Namen organizacije ZB, da tesno poveže krajan Anhovga, je bil dosežen. Stara znanja in prijateljstva med člani posameznih vasi in zaselkov so se obnovila. Nastala so nova. Dobili so stike med seboj zunaj vsakdanjih skrbi, se spoznali v drugačnem okolju ter si nabrali novih moči.

Že ob povratku smo se dogovorili, da že v oktobru obiščemo Ptuj.

B. S.

CELJE

Brigadirji, javite se!

Letos poteka 20 let izgradnje avtoceste bratstva in enotnosti Ljubljana-Zagreb. Prav zato bo ta jubilej letos še posebno svečano obeležen. V Novem mestu bo namreč 20. in 21. oktobra srečanje vseh brigadirjev, ki so delali na tej mladinski delovni akciji. Tako bo 20. oktobra popoldan najprej srečanje članov glavnega štaba, investicijske grupe, vodstev naselij, gradbenih podjetij in takratnih odgovornih družbenopolitičnih delavcev na trasi avtoceste. Ob 17. uri bo otvoritev razstave o izgradnji avtoceste v domu JLA. Ob 20. uri pa bo slavnostna prireditev v športni dvorani, ki naj bi jo neposredno prenašala tudi televizija. Osrednja prireditev pa bo naslednji dan s pričetkom ob 11. uri dopoldan na Titovem trgu v Novem mestu. Po svečanem mimohodu udeležencev akcije in drugih brigadirjev, ki bo spremljal tudi s komentarjem o posameznih brigadah, njenih rezultatih in drugimi osnovnimi podatki o akciji, bo sledil pozdrav udeležencev in gostov. Zatem pa bo slavnostni govor in kulturni program.

Zaželeno je, da bi se te svečane proslave udeležili vsi brigadirji, ki so sodelovali pri izgradnji – za tiste čase – največje, najdaljše in najmoderneje prometnice v Jugoslaviji. Da pa bi bilo to mogoče, je potrebno, da se brigadirji zgledajo na občinskih konferencah Zveze socialistične mladine Slovenije v kraju, kjer sedaj živijo ali tam od koder so bili poslani na akcijo. Na ta način bo omogočeno zbrati točno število udeležencev. V zvezi s tem zato OK ZSMS naprošajo vse brigadirje, da ob prijavi za udeležbo na svečani proslavi prinesejo s seboj tudi izkaznice, značke, priznanja in ostala gradiva o akciji, če jih seveda imajo. Prav gotovo pa je, da bodo s svojo prisotnostjo omogočili še celoviteje osvetliti to pomembno delovno akcijo, ki je bila resnično velika kovačnica bratstva in enotnosti, saj je pri izgradnji sodelovalo kar 466 brigad, v katerih je bilo 53.323 brigadirjev iz vseh krajev Jugoslavije. Manjkajo namreč številni podatki o tem, kdo so bili organizatorji brigad, koliko časa je posamezna brigada preživela na delovišču, imena naselij, v katerih je brigada delovala, rezultati in priznanja, ki jih je dosegla posamezna brigada, na katerem delovišču je brigada delala itd. Skratka pri prijavi na OK ZSMS za udeležbo na proslavi bodo udeleženci akcije prav gotovo razjasnili nekaj teh nejasnosti in na ta način omogočili čim celovitejši vpogled v čas, ko je vzdolž trase odmevala vesela brigadirska pesem in oznanjala skupno s topimi udarci krampov in lopat lepšo prihodnost.

Ob tem pomembnem jubileju bodo na dan osrednje proslave vsi udeleženci omenjene delovne akcije prejeli splošne značke, brošuro »Tri desetletja MDB«, brigadirsko knjižico, brošuro o avtocesti in posebno številko glasila ZSMS »Mladina«. Prav tako pa bo poskrbljeno za njihovo prehrano in stroške prevoza, katere krijejo OK ZSMS, pri katerih se bodo brigadirji prijavi. Torej brigadirji ne odlašajte s prijavi, saj boste na ta način omogočili tudi boljše evidenco udeležencev te akcije in nenazadnje s svojo prisotnostjo tudi prispevali svoj delež k praznovanju tega jubileja.

DARKO NARAGLAV

RADOVLJICA

Spomenika ob praznovanju

Sestega oktobra bo minilo natanko 35 let od ustanovitve 31. divizije NOV Jugoslavije. Ta praznik bodo počastili z odkritjem dveh spomenikov, ki jih je na pobudo sedanjega komandanta enote, generala Draga Rakočevića, ki nadaljuje s tradicijami 31. divizije ali tudi »Triglavska« imenovane, izdelal naš znani književnik in kipar Tone Svetina.

Spomenik, ki simbolizira orožje in vojno tehniko, bo stal na vrhu Triglava, medtem ko bo drugi našel svoje mesto v vojašnici Andreja Žvana-Borisa v Bohinjski Beli.

Oba spomenika sta izdelana iz trofejnega orožja. Manjši spomenik, ki bo stal na vrhu Triglava, je težak okoli 300 kilogramov, večji spomenik pa je težak okoli 1500 kilogramov.

NIKOLA OSTOJČIČ

Tone Svetina pri delu enega izmed spomenikov ob pomoči pripadnikov naše armade

KOČEVJE

Spet zbrani v Kočevju

Okoli dvesto še živečih borcev in bork Zapadno dolenjskega odreda in 9. Slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade, imenovane »Kočevska« in mladinske 9. brigade iz Kočevja so se v soboto 23. septembra zbrali v zgodovinskem Šeškovem domu v Kočevju v počastitev 35.-letnice ustanovitve brigade.

Zbranim borkam in borcem je pevski zbor Svobode iz Kočevja zapel v pozdrav pesem brigade: »Tujci pohlepni k nam so navalili, in razdejali naš rodni krov! Mi pa nismo se uklonili, njih podivjani sili in smo začeli z njimi boj. Komandant naš tovariš Mile in komisar naš Franci v boj nas železni vodita. Svoboda zlata že je na obzorju, našo zastavo dvignimo krepko – hura! V jasnih dneh pa na ruševine zmučene domovine spet si postavimo nov dom!«

Predsednik SO Kočevje ing. Savo Vovk je pozdravil vse navzoče in delegacije iz občin Ribnica, Čabar in Delnice ter opisal gospodarski razvoj občine. Njeni delovni ljudje znajo ceniti pridobitve narodnoosvobodilnega boja in z delom in akcijami nadaljujejo v naši samoupravni socialistični družbi za še lepši jutrišnji dan.

Dušan Gorkič pa je pozdravil zbrane v imenu odbora 18. divizije in povedal, da je ZDO in 9. brigada v sestavi vseh ostalih enot NOV Slovenije izbojevala vrsto zmag po Notranjski, Dolenjski, Gorskem kotarju in Kordunu.

Franci Kolar se je v imenu odbora zahvalil vsem sodelujočim za prisrčen sprejem. Z molkom so počastili spomin na umrle borke in borce brigade.

Z zastavami in delavsko godbo na čelu so mladinci in mladinke s preživelimi borkami in borci ZDO in 9. SNOUB odkorakali od Šeškovega doma na Trg zbora odposlancev. Tovariško srečanje se je nadaljevalo v hotelu Pugled.

To je bil uvod prireditev v počastitev 35.-letnice Zbora odposlancev slovenskega naroda, ki je bil v Kočevju oktobra 1943. leta.

PETER ŠOBAR st.

MARIBOR

Zvest boju do današnjih dni

Ob koncu letošnjega oktobra bo v Mariboru kongres ZS Slovenije, kamor bodo zagotovo povabili tudi veterane delavskega gibanja in zaslužne revolucionarje. Eden izmed takih je tudi KAREL RAKUŠA iz Maribora.

Karel Rakuša je po poklicu pekovski mojster. Rodil se je 20. oktobra 1895. leta v Ormožu, v družini, kjer je bilo šest otrok in kjer je vladalo veliko pomanjkanje, tako da so bili otroci odvisni od dobrih ljudi.

»Pekovske stroke sem se izučil v Grazu pod naravnost suženjskimi pogoji, saj sem moral delati, ne le po cele noči in po 12 ur in še več na dan, ampak sem imel tudi slabo hrano in pogostokrat še pretepen. Kljub temu sem vzdržal in februarja 1913. leta opravil pomočniški izpit,« pripoveduje Karel in nadaljuje:

»Tako sem že v času učne dobe občutil vse grenkobe izkoriščanje in brezpravnost proletarca in leta 1913 vstopil v strokovno organizacijo živilskih delavcev.« Pri tem mi pokaže dve članski izkaznici. Prvo z naslovom »Društvo živilskih delavcev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Ljubljani, sekcija peki Maribor,« in drugo, ki je bila izdana v Zagrebu 3. maja 1931 pod številko 5253 v petih jezikih...

»Član socialistične stranke sem bil do 1929. leta, ko je bila razpuščena.«

Svojega predvojnega delovanja pa se Karel Rakuša takole spominja.

»V Mariboru sem v delavskem gibanju začel aktivno delovati spomladi 1919. leta in neprekinjeno do druge svetovne vojne. Takratni tovariši in delavski voditelji so kaj kmalu spoznali v meni razredno zavednega borca in so mi zaupali vodilno vlogo živilskih delavcev. V težkih borbah za delavske, socialne in politične pravice, sem skupaj z ostalimi organiziral in vodil lepo število stavk, demonstracij, manifestacij in druge akcije.

Vzporedno s tem sem bil dolga leta namestnik zborovodje takrat uglednega pevskega zbora pekov, ki se je pozneje preimenoval v zbor Miloša Zidanška. Nastopali smo na vseh večjih delavskih prireditvah in manifestacijah v Sloveniji Zagrebu in dvakrat v Grazu. Večinoma smo peli delavske pesmi na primer: Delavski pozdrav, Prvi maj, Bratje le k soncu svobodi, Dani se na vzhodu, Budi se zahod, Vstanite bratje, Slava delavstvu, Bodi delu čast, Zavihraj nam prapor rdeči... Leta 1925, sem kot prvi v Mariboru v unionski dvorani (kjer bo letošnji kongres sindikatov) na prvomajski proslavi ob spremljavi železničarske godbe in petih združenih pevskih zborov dirigiral Internacionalo. To je bilo navdušenje!

Seveda sem večkrat prišel v spor s tedanjo oblastjo. Bil sem večkrat zaslisan, celo pri okrajnem glavarju. Zagovarjati sem se moral tudi na sodišču. To je bilo takrat, ko smo na cesti proti Kungoti javno demonstrirali in se potegovali za nedeljski počitek.« Moj sogovornik se je spomnil na generala Maistra. O tem sodelovanju ima tudi spomnico. Pripoveduje, da je takoj leta 1918, ko je prišel v mariborsko meljsko vojašnico (prej je bil v Ormožu pri narodni straži) pomagal stražiti glavni in studenski železniški kolodvor, kaznilnico in vojaške objekte. Potem so mu zaupali reorganizacijo vojaške pekarnice v Mariboru, odkoder so vagonске pošiljke kruha dostavljali vojaškim postojankam na Koroškem.

In kakšni so vaši spomini na okupacijske dni? »Takoj po okupaciji so mi v moji pekarni na Koroški cesti 24 postavili nemškega komisarja Auer Huberta in mi v Slovenski Bistrici zaplenili hišo. Mene so določili za pekovskega pomočnika z mesečno plačo 300 nemških mark. Toda ne za dolgo, saj sem bil že po nekaj dneh aretiran. Kljub temu, smo prav v tej pekarni po nasvetu Miloša Zidanška organizirali postojanke aktivistov, razen tega sem podpiral partizane na Pohorju in izseljence v Srbiji in Nemčiji.

Na gestapu sem bil večkrat zaslisan. Pri meni so opravili tudi več preiskav. Delavsko literaturo in razne spise sem že popreje sežgal. Kljub temu sva se morala z ženo zagovarjati na sodišču. Bil sem namreč obtožen da sem izjavil da v Mariboru na glavnem trgu ne bodo dolgo visele zastave s kljukastim križem in da sem sodeloval s komunisti. Razprava je trajala kar devet ur. Zadnje besede ovaditelja so bile: Vztrajam, da se družina Rakuše izseli. Ker sem našel 14 meni naklonjenih prič in iz vrst starejših Mariborčanov in zahvaljujoč temu, da oba z ženo precej dobro obvladava nemščino, sva bila oproščena. Dokazno gradivo o tem procesu hrani muzej narodne osvoboditve v Mariboru.«

In kako je bilo prva leta po osvoboditvi? »Določen sem bil kot poverjenik za preskrbo in sem poleg drugih dolžnosti 38 pekarn oskrboval z moko, soljo, kvasom in kurivom. Leta 1946, sem bil kot prvi v Mariboru izvoljen za predsednika mestnega ljudskega odbora. Danes je težko verjeti s kakšnimi problemi smo se morali ukvarjati. Ljudski odbornik sem bil 19 let. V tem času sem ustanovil še pevski zbor Obrtnik čigar predsednik in namestnik zborovodja sem že 22 let. Dalj časa sem bil tudi predsednik gasilskega društva Maribor-mesto, v poročni dvorani v Mariboru pa sem kot občinski odbornik v desetih letih opravil več kot 10.000 porok.«

Karel Rakuša je za svoje delo prejel: Red zasluge za narod, Red dela in Red republike s srebrnim vencem ter več drugih priznanj, diplom in pohval. Čeprav ima že 83 let je še vedno sredi dela pri dveh pevskih društvih, pri upokojevcih pa je tudi predsednik komisije za kulturno dejavnost.

Ob slovesu sem mu stisnil roko rekoč: »Še na mnoga leta Karel Rakuša!«

On pa mi je dejal: »Iskren stisk rok mi največ pove.«

DRAGO MIKLAVEC

Praznovanje letošnjega občinskega praznika idrijske občine je bilo slovesnejše kot prejšnja leta. K boljšemu razpoloženju je pripomogla prizadevnost vseslovenske skupnosti in delovnih organizacij v občini pri reševanju gospodarske krize v idrijski občini po ukinitvi proizvodnje v rudniku živega srebra v Idriji.

Novih industrijskih obratov, kjer bodo dobili solidnejša delovna mesta nekdanji rudarji, ki so jih prevzele delovne organizacije na račun novih investicijskih naložb, ob občinskem prazniku sicer še niso odprli. Več industrijskih obratov pa je že v gradnji, kar pomeni, da je napravljen velik premik naprej. Prizadevanja za popolno rešitev socialne varnosti nekdanjih rudarjev in za zaposlitev novih mladih delavcev in strokovnjakov, ki prihajajo iz šol, se še nadaljujejo.

Ob občinskem prazniku so bile pomembne prireditve, ki se nanašajo predvsem na nadaljevanje tradicij NOB.

★

Praznovanje občinskega praznika se je pričelo že v soboto, 30. septembra z raznimi športnimi prireditvami. Tekmovale so skupine iz idrijske in sosednjih občin, Labina v Istri in zamejstva. Ob številni udeležbi nekdanjih ranjencev in osebja SVPB »Pavla« so v mestnem muzeju v Idriji odprli spominsko sobo te bolnišnice. Slovenska vojaška partizanska bolnišnica »Pavla«, ki je delovala v soteskah doline Bela pod vznožjem Golakov, se ni ohranila. Da ne bi ostalo pozabljeno njeno delovanje, požrtvovalnost osebja pri zdravljenju ranjencev ter tesno sodelovanje domačinov, ki so bolnišnico varovali v največji tajnosti, se je mestni muzej v Idriji odločil, da bo uredil spominsko sobo bolnice »Pavla«. S prizadevanjem direktorja in vrste drugih sodelavcev je bilo to ureničeno. Ohranjenega je namreč toliko gradiva, kot ga ni ostalo o nobeni bolnišnici v Jugoslaviji. V spominski sobi so razstavljene številne fotografije, sezname ranjencev, ki so se tu zdravili in celo bolniški listi.

Ob odprtju spominske sobe sta zbranim predstavnikom družbeno političnega življenja v občini in republiki, nekdanjim ranjencem, osebju in drugim udeležencem na tej slovesnosti, spregovorila dr. Pavla Jerina-Lah in dr. Bogdan Breclj. Oba sta pohvalila zamisel mestnega muzeja in sodelavce, ki so zbrali ohranjeno gradivo in uredili spominsko sobo, ki bo spominjala pozne rodove o požrtvovalnosti in trp-

ljenju za priporitev svobode.

V Idriji so ta dan položili temeljni kamen za novo osnovno šolo. Za gradnjo te šole so se občani odločili na tretjem referendumu, da bodo prispevali s samoprispevkom, kot so za dograditev že dosedaj zgrajenih in obnovljenih šol in vzgojno varstvenih zavodov v idrijski občini.

Slovesnosti ob polaganju temeljnega kamna za novo osnovno šolo v Idriji so se udeležili številni Idrijčani, saj so že dolgo pričakovali ta slovesen trenutek. Še posebno učenci in učitelji v stari osnovni šoli, ki najbolj občutijo prostorsko stisko.

Temeljni kamen je položil Ivan Hlača, predsednik gradbenega odbora za novo osnovno šolo. Pavel Makuc pa je v slavnostnem govoru omenil prizadevanja za ureditev šolskih prostorov, ki kljub temu, da gradnja ne poteka po programu zaradi vedno večjih gradbenih stroškov, dosegajo velike uspehe. Potrebna pa bo še velika prizadevnost za dokončno ureditev vseh potrebnih objektov.

★

V vasi Zakriž pri Cerknem pa so se po več letih zopet srečali nekdanji borci-pripadniki zaščitnega bataljona 9. korpusa, ki je bil 25. januarja 1944 ustanovljen v tem kraju. Zbranim je spregovoril prvi komandant tega bataljona Stanislav Fratrik. Orisal je delovanje te bojne enote. Zaščitni bataljon je ob ustanovitvi štel 150 borcev, pred koncem vojne pa okrog 400. Bil je sicer zaščitna enota največjega štaba na Primorskem, opravljal pa je tudi druge pomembne naloge ter se udeleževal bojev. Iz vrst bork in borcev tega bataljona je izšlo 37 oficirjev in 53 podoficirjev. Borci pa so prejeli 334 raznih vojaških odlikovanj. Bataljon je bil tudi prava šola za kadre, ki so odhajali na odgovorna mesta.

Na pročelju stavbe, kjer je bil ustanovljen bataljon, je nekdanji politkomisar tega bataljona Lojze Herman-Dušan, odkril spominsko ploščo. Zbrane borce in ostale udeležence je v imenu krajevske skupnosti in družbenopolitičnih organizacij Ravne-Zakriž pozdravil nekdanji borec Franc Prezelj ter omenil pomembne dogodke, ki so se odvijali med NOB v tej vasi. Že 26. januarja 1943 so partizani napadli karabinjersko postajo in jo likvidirali. Tu so pričeli tiskati Partizanski dnevnik, poleg drugih enot se je v Zakrižu zadrževal tudi štab Garibaldinskih brigad.

Temu slavlju so se pridružili tudi vaščani Zakriža. Domače gasilsko društvo je praznovalo svojo dvajsetletnico in razvilo prapor.

Ob prazniku idrijske občine

Ob otvoritvi spominske sobe bolnišnice Pavle

Zbor zaščitnega bataljona v Zakrižu

Tudi težki invalid Rafael Žitko iz Planine pri Rakeku je prišel na proslavo

Z nedeljske slovesnosti v Cerknem

Slovesnosti ob občinskem prazniku idrijske občine so se pričele z otvoritvijo muzeja NOB. V dosedaj urejenih pritličnih prostorih nekdanje »sodnije« je urejena razstava »Partizanska saniteta na Slovenskem« in »Gospodarstvo med NOB na Primorskem«. Na hodniku je dobila začasen prostor tudi zbirka gradiva, ki so ga zbrali učenci osnovne šole-spomenik NOB v Cerknem ter ga odstopili muzeju NOB. To gradivo je obsežno, zato bodo zanj uredili druge prostore.

Oddelek NOB spada v sestav idrijskega mestnega muzeja. V Cerknem je urejen zato, da se bodo obiskovalci bolnice Franje lahko podrobneje seznanili z delovanjem partizanske sanitete in sodelovanjem Cerkljanske v narodnoosvobodilni borbi.

O pomembnosti tega muzeja sta govorila dr. Ruža Šegedin, podpredsednik zdravniškega društva Slovenije, ki je naglasila, da so člani tega društva ponosni na to, da se je iz njihovih vrst toliko zdravnikov odločilo za sodelovanje v NOB. Omenila je vlogo partizanskih bolnic na Primorskem, ki so se razlikovale od drugih po tem, da je z njimi sodelovalo okoliško prebivalstvo in jih varovalo v tajnosti. Dr. Edvard Pohar, prvi (partizanski) zdravnik v Cerknem, ko je bila zasilna bolnica v bivšem otroškem vrtcu, je poudaril, da so se med NOB na Cerkljanskem počutili kot doma. Oba sta pohvalila mestni muzej in sodelavce, ki so zbirali gradivo in urejali muzej. V osnovni šoli – spomenik NOB v Cerknem je bila slavnostna seja skupščine občine Idrija. V slavnostnem govoru je predsednik skupščine občine Cveto Šulgaj govoril o narodnem heroju Janku Premrlu-Vojku, ki je s svojo četo prvi izvajal borbene akcije na področju sedanje idrijske občine in nadaljeval z orisanjem dogodkov na Primorskem pred 35 leti in seveda o dogajanju v Cerknem, ko so se tu pričeli zbirati partizani in se združevali v bataljone in nato v Vojkovo brigado. Govoril je o idrijskem gospodarstvu, ki je prebrodilo prvo krizo po zaprtju rudnika živega srebra v Idriji. Vendar bodo potrebni še veliki napor za dokončno rešitev socialnega problema rudarjev.

★

Delegat je pozdravil tudi predstavnik pobratene občine Mojkovac iz SR Črne gore. Njegov rojak, narodni heroj Boško Deželič je pokopan na skupnem grobišču na Vojščici pri Vojskem. Skupščino so pozdravili tudi pionirji osnovne šole – spomenik NOB v Cerknem. Delegacija pa je odnesla venec k spomeniku padlih borcev.

Na slavnostni seji so podelili občinska priznanja delovnim organizacijam, ustanovam in posameznim občanom, predvsem onim, ki so se prizadevali za reševanje gospodarske krize v občini in socialno varnost rudarjev. Podelili so tudi domicil zaščitnemu bataljonu 9. korpusa. Predstavniki delegacije, ki je prevzel domicilno listino, se je zahvalil skupščini občine za to naklonjenost.

★

Osrednja slovesnost ob občinskem prazniku je bil zbor nekdanjih borcev Vojkove brigade in drugih enot, ki imajo domicil v idrijski občini ter enot, ki so se med NOB zadrževale in borile v teh krajih.

Zbranim je spregovoril dr. Aleš Bebler, član sveta federacije in častni občan idrijske občine. Govoril je o dogodkih pred 35 leti in orisal borbo primorskega ljudstva za osvoboditev izpod tujega jarma in večstoletnega zatiranja. To je bila sposobna izbojevati le partizanska vojska pod vodstvom komunistične partije. Omenil je mednarodne odnose, kajti prav Jugoslavija je primer iskrenega sodelovanja z drugimi deželami, kar pričajo tudi Osimski sporazumi, čemur se upirajo le nazadnjaške sile na Tržaškem. Zbor je pozdravil tudi Franjo Kranjc, predsednik odbora nekdanje 31. divizije, prvotno imenovane Triglavsko.

Z zborovanja so poslali protestno pismo republiški konferenci SZDL zoper divjanje neofašistov na Tržaškem. Tovarišu Titu pa so poslali pozdravno pismo.

Na vseh prireditvah so nastopili pevske zbori združeni ali posamezno ter godbi na pihala iz Idrije in Cerkna ter številni recitatorji. Po slovesnosti so v kinodvorani v Cerknem zborovali še aktivisti severnoprimskega okrožja OF, ki so pregledali dosedanje delo in pripravili nov program.

Dosedanje delo aktivistov severnoprimskega okrožja OF je bilo usmerjeno predvsem na zbiranje zgodovinskega gradiva iz časov NOB na tem območju. Kljub slabemu vremenu, v dolini je deževalo v okoliških hribih pa snežilo, se je vseh slovesnosti udeležilo veliko število nekdanjih borcev, predstavnikov družbeno političnega življenja v republiki, idrijskih in sosednjih občin in pobratene občine Mojkovac v SR Črni gori ter domačini s Cerkljanske.

Večje število udeležencev teh proslav, ki so trajale dva dni, je kot nekoč prenočevalo po okoliških vaseh.

Janez Jeram

Občinska konferenca ZSM Slovenije v Tolminu sodi po svojem delu, uspehih in prizadevanjih med tiste, ki se s svojim delom lahko pohvalijo, za kar so prejeli že številna priznanja. Njihovo neutrudno delo, posebno pa še skrb za človeka, je še posebej prišla do izraza potem, ko je katastrofalni potres pred dobrima dveh letoma povzročil na njihovem območju veliko gospodarsko škodo.

Škodo je sicer mogoče izmeriti, jo ovrednotiti z denarjem. Marsikaj se ne da izmeriti, plačati. Nuditi pomoč ljudem, ko sami nemočni stojijo sredi kupa ruševin, ki so bile še včeraj hiša in z dejanji dokazati tem ljudem, da v nesreči niso ostali sami, to so tiste vrline ljudi, ki se z denarjem ne dajo meriti. In prav s temi vrlinami se mladi v tolminski občini lahko pohvalijo.

Tudi zdaj pred jubilejnim desetim kongresom ZSM Slovenije, ki bo prihodnji teden v Novi Gorici, so si zadali številne naloge. In prizadevali si bodo, da bodo prav vse uresničili. Ena pomembnih nalog mladih v tolminski občini je med drugim tudi poživitev dela mladinskih aktivov v organizacijah združenega dela.

V Gostolu po novem

Gostol-TOZD TS nedaleč od Tolmina sem hitro našel, težje pa je bilo, ko sem iskal predsednika mladinske organizacije Zmaga Gabrščka. V enem izmed številnih obratov, sredi stružnic, ob koncu delavnice sem ga le našel. Hrup strojev je motil najin pogovor. Vsaj na začetku. Pozneje se ušesa temu privadijo in zopet se ti zdi nekam čudno, ko stroji med malico utihnejo in se zopet lahko pogovarjaš normalno.

V Gostolu-TOZD TS združuje delo okoli 200 zaposlenih. Med njimi je največ mladih. Kar dve tretjini da jih je, pravi

TV-15 med mladinci v Gostolu

Čimprej nadomestiti zamujeno

Zmago. Mlad kolektiv, mladi ljudje, pomislim in vprašam o dosedanjem delu mladinske organizacije. Sprva mi je bilo kar žal, da sem zastavil tako obširno vprašanje, kajti pričakoval sem, da bo kaj kmalu beležka polna. Vendar Zmago v nekako opravičljivem tonu pove, da je bilo delo mladinske organizacije v njihovem TOZD TS dokaj pestro in razgibano vse do potresa. Potem je delo v aktivu počasi pešalo. Videli so, da tako več ne gre. Letos maja so se mladi ponovno zbrali na sestanku in Zmaga izvolili za svojega predsednika.

»Zavedam se, da sem sprejel veliko breme in odgovornost«, pravi Zmago, »vendar upam, da bomo s pomočjo prizadevnih članov posamičnih komisij dobro opravljali svoje delo. Že na prvem sestanku in seveda na osnovi posebne ankete, ki so jo izpolnjevali mladi, smo videli za katere dejavnosti se mladi v naši TOZD najbolj zanimajo. Po prvih ocenah menim, da se največ mladih zanima za športne dejavnosti, za sodelovanje z JLA, za obujanje tradicij NOB, za kulturo, izobraževanje itd. Skratka, zanimanja za delo je med mladimi veliko. Na nas je da ponovno oživimo mladinsko organizacijo. Z izpolnjevanjem anketnih listov pa smo želeli že na samem začetku ugotoviti, koliko mladih se bo odlo-

ZMAGO GABERŠČEK

STANKO ZLATOPER

JOŽE PURGER: »Kot maj tri leta sem v Gostolu in pogrešam delo mladinske organizacije. Zdaj se ponovno ustanovljamo. Zanima me šport in pripravljen sem se vključiti preko mladinske organizacije tudi na to področje. Biti član te velike mlade družine, ki je akcijsko in organizacijsko enotna, menim, da je pravica slehernega mladega, seveda, če sprejema temeljne vrednote samoupravne družbe v kateri živimo in delamo

čilo za delo v naši mladinski organizaciji.

Čeprav je mladih med nami več kot se jih je sprva prijavilo, menim, da je boljše imeti v organizaciji manj članov in da so tisti delovni, kot pa veliko članstva in samo veliko besed. Sicer pa upamo, da bomo mladinci z delom, zgledom in prizadevnostjo uspeli privabiti v naše vrste tudi tiste mladince, ki se zdaj niso odločili.

Mladi marsikaj obsojamo

»Česa se bo treba v vaši na novo oživljeni mladinski organizaciji po vašem mnenju najprej lotiti«, sem vprašal najbližjega mladince Stanka Zlatopera, ki je takole odgovoril:

»Menim, da bi bilo sedaj najpomembnejše organizirati za nas mladince seminar, da bi sleherni med nami vedel kaj je to sploh mladinska organizacija.

Pri nas v TOZD TS je za šport in rekreacijo še slabo poskrbljeno. Nas mlade čaka pri tem še veliko dela, saj nimamo niti enega svojega igrišča, dvorane, sobice.

Tudi naš obrat družbene prehrane je potreben temeljite preureditve!

V samoupravnih organizacijah je zares veliko mladih, vendar menim, da bomo morali v prihodnje še bolj poskrbeti, da bo sleherni delavec med na-

mi o vsem obveščen.

Komaj 27 mladincev je članov ZK. To je premalo! In prav v naših mladinskih vrstah bi se morali kadrovati novi člani ZK. Sprejem v članstvo ZK bi bilo treba še bolj zaostri in vrata med članov ZK bi bila odprta zares najboljšim v mladinski organizaciji.

»aj menite Stanko o bogatenju in pridobitniški morali med vašimi krajanji, sodelavci, znanci, občani...?

»Moram reči, da večina mladih vse to obsoja, vendar mi pri tem ostajamo nemočni. Vemo, da tisti, ki si kopiči imetje, po pošteni poti do njega ni prišel. Težko si služimo vsakdanji kruh in vemo kaj nam pomeni dinar in kako težko ga zaslužimo. Zato ga znamo tudi drugače ceniti. O tem neupravičenem bogatenju bi morale komisije, ki so menda že nekaj delale, le nadaljevati s svojim delom. Tudi privilegije bi kazalo odpraviti. Privilegiji in neupravičeno bogatenje pa si podajajo roke!«

Mladi po stopinjah napredka

Mladost, elan, moč, zagnanost so zbrani v mladih in napredek je ravno v tem. Naša mladina sledi velikim vzorom aktivistov, borcev, kurirjev NOB. Svoje cilje skladno z razvojem našega gospodarstva in družbeno političnega razvoja temu primerno prilagaja. Mladina ni zgolj pasivni opazovalec in spremljevalec dogodkov v delovni organizaciji, temveč je spremljevalec vsega kar se dogaja v naši družbi in ki je neposredno povezano z mladino. To so mladi v Gostolu TOZD TS še posebej poudarili, da bo tudi njihova organizacija v prihodnje, kakor tudi bližnji kongres mladine, še bolj smelo zastavila svoje delo in začrtala smernice kot oporo mladim pri njihovem delu!

Tone Urbas

Mladi pred desetim kongresom ZSMS

Deseti kongres Zveze socialistične mladine Slovenije se vse bolj bliža. Zato ni naključje, da se tudi mladi, v okviru svojih organizacij in občinskih konferenc, vneto pripravljajo na to delovno srečanje. Tako je tudi v žalski občini, kjer v tem času potekajo tudi številne akcije, ki so posvečene kongresu. Levji delež pri tem pa imajo vsekakor delegati za kongres. Med njimi je tudi Danica Krulec, bivša predsednica konference mladih v krajevnih skupnostih in zdajšnja sekretarka občinske konference ZSMS Žalec.

Na vprašanje, kakšna je bila vloga osnovnih mladinskih organizacij v razvoju samoupravnih in delegatskih odnosov v krajevnih skupnostih v minulem obdobju, je dejala:

»Z aktivnostjo pri reševanju vseh pomembnih vprašanj ter z vključevanjem v vse oblike krajevnih samouprave ter v delegatski sistem, smo v minulem obdobju tako v mladinskih skupnostih napra-

vili kakovostno in vsebinsko velik korak naprej. Mladina je skoraj v vseh krajevnih skupnostih nosilec celotnega političnega in družbenega življenja. S svojim delom so si mladi pridobili ugled, zaupanje. Razen tega je v minulem obdobju prišlo do povezovanja mladih v krajevnih skupnostih z mladimi v združenem delu, s čimer smo prav tako veliko napravili pri reševanju vprašanj, ki zadevajo občane v krajevni skupnosti, kot delovne ljudi v združenem delu.

»Kakšno pa je sodelovanje mladih z drugimi političnimi dejavnostmi v krajevni skupnosti?«

»To povezovanje še ni najboljše, vsekakor pa je izhodišče in glavni cilj vsake osnovne mladinske organizacije, da se vsi družbenopolitični dejavniki v kraju oziroma krajevni skupnosti združijo v enotno akcijo kot frontno organizirane sile v okviru SZDL.«

»Kaj pa mladi in ljudska obramba ter družbena samozaščita?«

»Na tem področju smo lahko zelo zadovoljni, saj so osnovne mladinske organizacije v vseh samoupravnih sredinah vključene v koncept ljudske obrambe in družbene samozaščite. Tako je v vseh oblikah mladina močno zastopana. Prav tako je mladina tudi nosilec vseh akcij v sodelovanju z organizacijami rezervnih vojaških starešin v kraju na področju obrambnih priprav.«

»Kako pa ocenjujete klubsko dejavnost?«

»V naši občini je močno razvita, zato ni naključje, če dosegajo naše osnovne organizacije odlične rezultate na tekmovanjih 'Naš klub'. Že nekaj let nazaj posegajo v republiškem merilu po prvih mestih. Sicer pa gre v tem primeru še za druge probleme in naloge, za sodelovanje z družbenimi organizacijami, društvi itd.«

Darko Naraglav

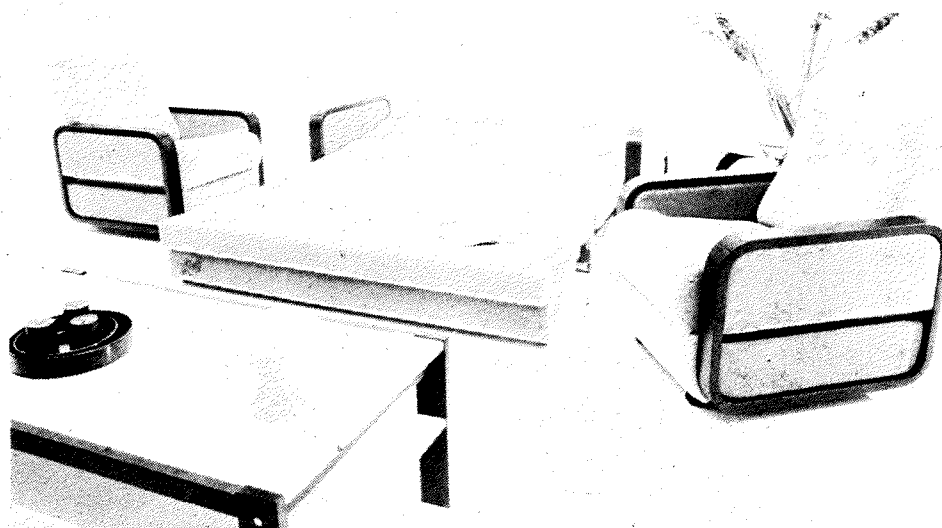
KEMIČNA INDUSTRIJA MEDVODE

DONIT

DONIT, kemična industrija
N. SOL. O. 61215 Medvode
Tel.: 061/71 106
Telex: 31 365 YU Donit

Temeljne organizacije:

- Delovna skupnost skupnih služb
- TOZD »Fenolit« Borovnica, N. SUB. O. 61353 Borovnica
Tel.: 061/74 670
Dejavnost: sintetične smole, mase za stiskanje, odpreski iz plastičnih mas in frikcijskih materialov
- TOZD »Filtri« Medvode, N. SUB. O. 61215 Medvode 59
Tel.: 061/71 106, 71 437
Dejavnost: filtri za gorivo, zrak in olje za motorje z notranjim izgorevanjem in industrijski filtri
- TOZD »Kemostik« Kamnik, N. SUB. O. 61240 Kamnik-Mekinje
Tel.: 061/831 289
Dejavnost: sintetična lepila, polirne in brusne paste
- TOZD »Laminati« Medvode, N. SUB. O. 61215 Medvode 59
Tel.: 061/71 106
Dejavnost: tehnični laminati
- TOZD »Plastor« Križevci N. SUB. O. 43260 Križevci
Tel.: (043) 74/012
Dejavnost: poliestrski laminati
- TOZD »Pletilnica« Sodražica, N. SUB. O. 61317 Sodražica
Tel.: 061/87-840, 87 841 in 87 778
Dejavnost: žične in plastične tkanine in pletiva
- TOZD »Svit« Kamnik, N. SUB. O. 61240 Kamnik-Bakovnik
Tel.: 061/831 290
Dejavnost: elektroizolacijski materiali iz procelana in okrasna keramika
- TOZD »Storitvene dejavnosti« Medvode, N. SOL. O. in N. SUB. O. 61215 Medvode 59
Tel.: 061/71 106
- TOZD »Tessnit« Medvode, N. SUB. O. 61215 Medvode 59
Tel.: 061/71 106
Dejavnost: tesnilni materiali
- TOZD »Tessnila« Velika Loka N. SUB. O. 68212 Velika Loka
Tel.: 068/83 301, 83 303
Dejavnost: kovinsko plastična tesnila za motorno in drugo industrijo
- TOZD »Trival« Kamnik, N. SUB. O. Kamnik-center
Tel.: (061) 831 290
Dejavnost: poliestrski izdelki, elektroimpregnacijski materiali, antene in gumbi

brest
cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

sedežna
garnitura

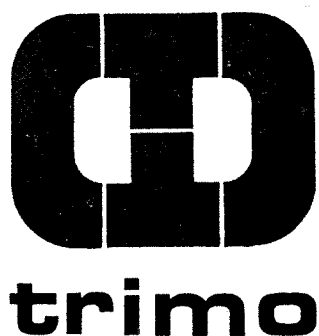
mojca

izdelke si lahko ogledate in
kupite v:

salonu pohištva brest cerknica
v prodajalni brest, v Mariboru
kneza koclja 6

v vseh specializiranih trgovinah
s pohištvom

trebanjska
industrija
montažnih objektov, p.o.
trebnje

68210 trebnje ● jugoslavija ● telefon: (068) 83-321, 83-125, 83-072 ● teleks: 33735
yu trimo ● žiro račun: 52100-601-12003 ● sdk novo mesto

projektivno razvojni sektor

61000 ljubljana plešičeva 21 ● telefon: (061) 551-541 ● teleks: 31483 yu trimo

TRIMO

- projektira
- izdeluje
- montira
- na željo prevzame inženiring

GRADI OBJEKTE DOMA IN V TUJINI

- industrijsko-proizvodne hale, skladišča
- garaže
- servisne in tehnične delavnice
- športne in rekreacijske objekte
- objekte za kmetijstvo
- razstaviščne dvorane
- trgovske objekte
- upravne zgradbe
- bivalne prostore
- nadstrešnice

Sirupi

Vsi naši sirupi malinovec, Orange Squash, Lemon Squash in Frutella so izdelani iz naravnih surovin. Odlični so predvsem za domačo pripravo poljubnih osvežujočih pijač.

tovarna rastlinskih specialitet in destilacija
mirna

DANA

Telegram DANA Mirna ● žiro račun 521-1-282 ●
Telefon 068 84-300, 068 84-305

Splošno gradbeno podjetje
»slovenija ceste« Ljubljana,
Titova 38

Dejavnost podjetja:

Gradnja vseh vrst objektov s
področja nizkih in visokih gradenj
Gradnja avtocest, modernizacija
vseh vrst cest in asfaltiranje cest
Gradnja mostov in predorov
Gradnja letališč z vsemi
pripadajočimi objekti in
infrastrukturnimi deli
Gradnja stanovanjskih objektov

vse vrste hal za industrijo, skladišča
itd.

Izvajanje vseh v asfaltno stroko
spadajočih del, kot so ureditve
komunikacij v naseljih in parkingov
»Mehanični obrati« podjetja vršijo
remont vse gradbene mehanizacije,
po naročilu izdelujejo stroje,
opremo za separacijo gramoznic in
kamnolomov

Vse informacije dobite
brezobvezno v splošnem
gradbenem podjetju
»Slovenija ceste«, Ljubljana, Titova
c. 38, tehnična komerciala – telefon
316-967, telex 31-493 yu sloce
Ljubljana

**Katarina in
Jožef Pirc**

Katarina je umrla pred letom dni, letos marca pa je umrl še mož Jožef. Ko je prišla vojna, nista pomišljala, komu pomagati, čeprav je bilo v hiši petero lačnih otrok. Že leta 1942 sta se priključila OF in njun dom je postal križpotje partizanskih poti. Ohranili ju bomo v lepem spominu. Pokopana sta na pokopališču v Radomljah.

**Stane Naglav-
Bruno**

Na pokopališču v Zagorju smo pokopali Staneta Naglava-Bruna. V letu 1941 je bil v jugoslovanski vojski, kjer je bil zajet in poslan v taborišče 4. B Milberg. Po vrnitvi domov se je vključil v NOV. Bil je aktivist in borec. V letu 1944 je bil v Gradcu na Dolenjskem v 4. operativni coni v šoli OZNA. Za vojne zasluge je bil odlikovan.

Jelena Jereb

Jelena Jereb je umrla julija. Izhajala je iz delavske in revolucionarne družine. Že zelo zgodaj se je vključila v delo OF ter delovala na območju Most. Tik pred smrtjo je prejela visoko Titovo odlikovanje. Ohranili jo bomo v lepem spominu.

Janko Koren

Na novogoriškem pokopališču smo se poslovili od soborca in rezervnega oficirja Janka Korena, ki se je rodil leta 1927 v Ladri pri Kobaridu. Jeseni leta 1944 je kot 17-letni mladenič postal borec Idrijsko-tolmiskega odreda, ki je bil kasneje vključen v Briško-beneški odred.

Franc Rozman

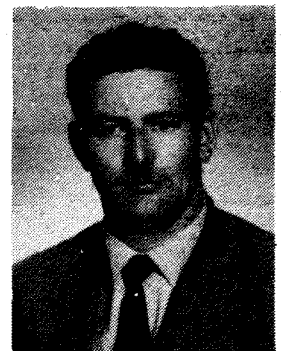
Na pokopališču na Rakki smo pokopali borca, Franca Rozmana, rojenega leta 1920 v Hotedršici. Bil je borec Prešernove brigade, ko so ga ujeli in odpeljali v taborišče Dachau, kjer je dočakal konec vojne. Bil je dvakrat odlikovan.

Pavla Dulmin

Na pokopališču v Ročinju smo se poslovili od udeleženke NOB, Pavle Dulmin, ki se je rodila pred 67 leti na Rogu pri Kambrškem. Že v rani mladosti je okusila vse gorje zatiranega človeka. Leta 1942 se je vključila v delo OF. Bila je predsednica AFŽ, članica Skoja, od leta 1944 članica KP. Za zasluge je prejela orden zaslug za narod.

Franc Pahor

V 66 letu starosti je umrl borec Franc Pahor. Rodil se je v vasi Selo na Krasu, živel pa v Kanalu. Nemci so ga zajeli in poslali v taborišče Dachau. Po vojni se je vključil v politično delo.

Alojzij Bambič

Na koprskem pokopališču smo se poslovili od Alojzija Bambiča, starega komaj 51 let. Leta 1942, star komaj 15 let, je stopil v prvo četo prvega bataljona zapadno-dolenjskega odreda. Novembra leta 1943 je bil v borbi pri Novem mestu ranjen.

Dr. Zoran Dietz

Julija je v Ajdovščini umrl zdravnik dr. Zoran Dietz. Do oktobra leta 1934 je imel v Gorici zasebno zdravniško prakso, nato pa postal zdravnik mestne občine. Februarja leta 1943 je bil premeščen za zdravnika splošne prakse v Vipavo, kjer je delal do maja leta 1944, ko je odšel k partizanom. Kot član OF je že v Gorici sodeloval od leta 1941. Postal je zdravnik idrijskega vojnega področja, nato pa severno-primorskega okrožja. Z dr. Francem Podkoritnikom sta v vasi Zakriž na Cerkljanskem uredila in vodila manjšo bolnišnico, namenjeno aktivistom in civilnemu prebivalstvu. Po osvoboditvi je bil zdravnik goriškega okrožja, nato je delal v ambulanti v Solkanu in v zdravstvenem domu v Ajdovščini. Za svoje delo je prejel več odlikovanj.

Uglednemu
borcu v
spomin

**Boris
Globočnik-
Damjan**

Le dva dni pred dnevom vstaje – 20. julija 1978 – smo v Železnikih pokopali znanega gorenjskega partizanskega poveljnika, rezervnega kapetana 1. razreda Borisa Globočnika-Damjana. Tudi on je bil eden tistih partizanskih stebrov, ki ga številne sovražnikove krogle niso mogle podreti, zahrbtni bolezni pa kljub junaštvu ni bil kos. Upali smo, da z njim le ni tako hudo, vendar smo se naenkrat srečali z njim na zadnji poti, na kateri ostanejo le spomini na življenje človeka, kakršen je pač bil. A ker je bil Boris Globočnik-Damjan iskren, pravičen, pošten, hraber in izobražen tovariš, bodo spomini nanj trajni, vrzel, ki jo je zapustil za seboj, pa velika. Zato za njim ne žaluje le njegova družina, temveč njegovi Železniki, Selška dolina, tovariši in prijatelji, ki jih je imel veliko, predvsem pa borci Gorenjskega in Kokrškega odreda.

Boris Globočnik-Damjan je bil rojen 5. junija 1915 v družini velikega posestnika v Železnikih in je kot tak dobil tudi primerno izobrazbo. Kljub precej visokemu socialnemu poreklu pa so veliko vplivali na širjenje OF pri vseh slojih, in ko je potem 1. maja 1943 prostovoljno odšel med partizane, je s tem pomagal številnim domačinom najti pravo usmeritev in pot, ki je vodila med borce NOB. Že kmalu po prihodu so Borisove-Damjanove vrline partizani pravilno ovrednotili, zato je v Gorenjskem odredu kmalu postal namestnik komandirja čete, brž za tem pa operativni oficir odreda, nato pa namestnik komandanta in načelnik štaba Gorenjskega odreda. Ko odred nekaj časa ni imel komandanta, je opravljal tudi to delo, nato pa je v novem Kokrškem odredu spet postal načelnik štaba, kar je bil do konca vojne v maju 1945. Na položaju načelnika štaba najprej Gorenjskega potem pa Kokrškega odreda je bil dobro pol-drugo leto, kar je tudi nekaj izjemnega. A prav na tej odgovorni dolžnosti je prišlo do izraza njegovo znanje – bil je rezervni oficir bivše jugoslovanske vojske, ki ga je še sproti dopolnjeval in učil svoje borce in sodelavce. Prav po njegovi zaslugi so številne akcije Gorenjskega in Kokrškega odreda speljali tako dovršeno, da se je temu čudil tudi sovražnik. Zlasti na visoki ravni se je kapetan Damjan pokazal pri načrtovanju in izpeljavi raznih minersko-sabotažnih akcij, ki so bile na gorenjskih železnicah od pomladi 1944 vsakodnevne.

Tovariš Damjan je zato med borci in ljudmi užival nedeljen ugled, posebno še zaradi svoje skromnosti. Kljub očitno večjemu znanju, kot so ga mogli imeti njegovi soborci, tega nikoli ni dal čuti, kadar pa so prišli hudi trenutki naglega odločanja, ko je šlo za boje in premagovanje različnih težav, je bil vedno premišljen voditelj, ki je s svojo hrabrostjo pozitivno deloval na svojo okolico. V teh bojih je bil tudi ranjen, a je vse tegobe prenašal brez strahu. Trdi trenutki, boji, mraz, pomanjkanje hrane, utrujenost, prelihanje krvi, kar je bilo tako pogosto prav v krajih, kjer je partizani kapetan Damjan, so ga vzgojili tudi v člana KPJ. Popolnoma svest si je bil, kakšen svet bo sledil NOB, kakšno družbo bomo gradili, a je kljub velikemu posestvu, ki ga je čakalo doma, vztrajal na pozicijah nove družbe. Zato se je po vojni, ko ni bil več vojak, ustrezno obnašal tudi tedaj, ko je bila izvajana agrarna reforma, ki je morala zmanjšati njegovo posestvo, in v naprednem duhu je s svojo ženo-partizanko Ivanka vzgajal tudi svojo družino.

Boris Globočnik-Damjan se je v velikih in odločnih časih pokazal velikega in plemenitega, zato je njegova smrt odhod, ko je odšel star le 63 let – velika izguba. A ne zato, ker naj bi »o mrtvih govorili samo dobro«, temveč ker njegovi soborci za njim žalujemo zares in globoko prav zaradi njegove tolikokrat izkazane humanosti, borbenosti – še zadnjič:

SLAVA NAČELNIKU, KAPETANU, TOVARIŠU IN ČLOVEKU BORISU GLOBOČNIKU-DAMJANU!
Soborci iz Gorenjskega in Kokrškega odreda!

Spominska svečanost na novem pokopališču v Trziču (Monfalcone) 22. oktobra 1978

V nedeljo 22. oktobra letos ob 10.00 uri, bo na novem pokopališču v Trziču (Monfalcone) spominska svečanost s prenosom posmrtnih ostankov štirih jugoslovanskih in dveh furlanskih borcev, med njimi slovenskega narodnega heroja EVGEN MATEJKA-PEMCA, rojenega 1909 v kraju Liberec na Češkem (z bivališčem v Kočevju) komandanta 31. divizije NOV in POJ, ki je padel 3. maja 1945 in je bil pokopan na starem pokopališču v Trziču. Poleg imena Matejke v skupni grobnici – Kostnici VZPI (ANPI) na novem pokopališču v Trziču, kjer že počivajo posmrtni ostanki 236 partizanov, bodo vpisana še imena borcev IV. armade JLA Stanka Kuralta, Marka Braliča in Duje Andrinka ter Garibaldincev Fortunata Furlana in Guglielma Novellija. K imenom teh padlih partizanov na kostnici bodo vpisana imena še 9 slovenskih organizatorjev vstaje in borcev NOV, ki so bili obsojeni in v času od decembra 1941 do februarja 1942 ustreljeni pri Ljubljani ter tajno prepeljani v Trzič (Monfalcone) in tam pokopani. To so: narodni heroj JOŽE MIHELČIČ, rojen 1904 v Vavči vasi pri Črnomlju, politkomisar 1. partizanske belokrajnske čete, narodni heroj LJUBOMIR ŠERCER, rojen 1915 v Braniku pri N. Gorici iz Ljubljane, komandant bataljona, in sotovariši, ki so bili istočasno obsojeni na smrt: Rado Kogoj, rojen 1922 v Podmelcu pri Tolminu, Ivan Kariz, rojen 1910 v Pobočju pri Ilirski Bistrici, Karel Kranjec, rojen 1915 v Trstu, Ivan Verbič, rojen 1920 v Podpeči pod Krimom in Ignac Žagar, rojen 1912 v Ptuju. Dalje: Feliks Pečar, rojen 1920 v Polju pri Ljubljani, ter Milan Šušteršič, rojen 1920 v Gradacu v Beli krajini, sekretar SKOJ za Bežigradom. Istočasno bodo vpisana imena še naslednjih borcev NOV, ki so padli v času NOB v okolici Trziča: Mario Gorjan, rojen 1909, Jože Jamšek, rojen 1925, Peter Peterneš, rojen 1928, Martin Primožič, rojen 1896, Ludvik Tavčar, rojen 1910 in Edvard Vidmar, rojen 1917 leta.

V programu je predviden začetek spominske svečanosti ob 10. uri na trgu pred vhodom na novo pokopališče v Trziču (Monfalcone, via 24. Maggio), kjer bo prisotne pozdravil tržiški župan. Slavnostna govornika sta narodni heroj Jože BORSTNAR, nekdanji komandant 9. korpusa NOV in POJ, ter predstavnik nacionalnega ANPI. Pred samo kostnico na pokopališču pa se bodo od padlih poslovili predstavnik ZZZB NOV in VZPI-ANPI. Poleg recitatorjev sodelujeta v kulturnem programu pihalni orkester iz Doberdoba in partizanski pevski zbor iz Ajdovščine,

Republiški odbor ZZZB NOV Slovenije v sodelovanju z ANPI pripravlja za to priložnost dvojezični almanah »Spomin vas išče v senci davne smrti...«, ki je posvečen v Trziču pokopanim 3 narodnim herojem, jugoslovanskim in italijanskim borcem.

Zaželeno je množična udeležba borcev in aktivistov, mladine, prebivalstva z obeh strani meje ter delegacij šol in drugih institucij, ki nosijo ime narodnega heroja oziroma, v Trziču pokopanih, borcev ter sorodnikov padlih.

RO ZZZB NOV SLOVENIJE

Najdeno odlikovanje

Na proslavi Šlandrove brigade v Ljubnem dne 9. 9. 1978 je bila najdena Medalja za hrabrost št. 147175. Ker je odlikovanje lastniku gotovo drag spomin obveščamo, da ga lahko s potrebnim dokazilom dobi nazaj pri OO ZZZB NOV Kamnik.

Poziv

Prosimo vse preživele borce, ki so se zdravili v partizanskih bolnišnicah ali kjerkoli na območju vzhodne ali zahodne Koroške, vključno na Solčavskem, da javijo svoj naslov Tonetu Ikovicu, Solčava, poštna št. 63335.

ODBOR KOROŠKIH PARTIZANOV

Partizansko srečanje v Postojni

V počastitev petintridesete obletnice priključitve Slovenskega primorja, Istre, Reke, Zadra, Cresa, Lošinja, Lastova in Palagruža k SR Sloveniji in SR Hrvaški novi Jugoslaviji ter v počastitev petintridesete obletnice ustanovitve baze in NOVJ, 1. 2. in 3. prekomorske brigade ter drugih prekomorskih enot, **organizirajo partizansko srečanje, ki bo v Postojni 7. oktobra 1978 s pričetkom ob 10. uri v Jamski restavraciji (srečanje sovпада tudi z dnem artilerije JLA).**

Srečanja se bodo udeležili nekdanji borci težke artilerijske motorizirane brigade 4. armade in drugi nekdanji borci artilerijskih prekomorskih enot ter politični pregnanci na otoku Sardiniji, ki imajo domicil v občini Postojna.

Sekcijam Briško-Beneškega odreda

Obveščamo borce Briško-Beneškega odreda in aktiviste s področja njihovega delovanja, **da bo trgatav v Goriških brdih v nedeljo 8. oktobra 1978.**

Zborno mesto bo na Dobrovem ob 8. uri.

Prijave in podrobnejša obvestila dobite pri svojih sekcijah.

Vabljeni z družinskimi člani in prijatelji!

Domicilni odbor BBO

Zahvala

Borci Zapadno-dolenjskega odreda in 9. brigade se po nepozabnem srečanju, ki je bilo 23. 9. 1978 v Kočevju, iskreno zahvaljujemo Skupščini občine Kočevje ter kočevsko družbenopolitičnim organizacijam, posebno borčevski za lep in doživet kulturni program v Seškovem domu ter tovariško srečanje v hotelu Pugled. Zahvaljujemo se tudi vsem tovarišem, ki so ob srečanju prostovoljno z denarnim prispevkom podprli pisanje zgodovine Zapadno-dolenjskega odreda in 9. brigade.

Se enkrat: Hvala!

Za zbor:
LOJZE BELE-TIČKO

Odgovor Antonu Dobršku iz Jurkloštra

Opozorili so me na poizvedbo, ki je bila objavljena v TV-15 julija ali avgusta. Gre za dogodek med zadnjo vojno na koločvorskem čakalnici v Ptuju. Tovariš piše, da ga je vprašalo neko dekle, če gre iz zaporov in da mu je nato dala odrezek za živila. Spominjam se, da sem bila jaz to dekle. Zelo bi bila vesela, če se mi tovariš javi, ker jaz ne vem njegovega naslova.

AMALIJA SPAČAL
Staneta Rozmana 2
p. Ljutomer

Prihodnost je v dobrih ljudeh

Pohodni odred partizanske delavnice 99 D, ki ga sestavljajo mladinke in mladinci iz delovnih organizacij Iskra, Ptt in RTV in o katerem bo v naslednjem sestavku tudi govora, je pripravil v petek 15. septembra dvodnevni pohod iz Baze 20 do Črmošnjic, povezan z velikim slavljem Iskrašev v Črmošnjicah. Naj svojo pripoved začnem v Bazi 20, ki je bila izhodiščna točka pohoda.

Kočevski Rog namreč tu skriva celo vrsto barak iz časov partizanstva, kjer je prebivalo vrhovno poveljstvo partizanskih odredov Slovenije. Zakaj so izbrali ta kraj, je mogoče razumeti, le, če si kdaj obiskal te kraje. Namreč barake zagledaš šele, ko takorekoč trčiš obnje. In poleg tega je bila tudi zveza poveljstva, kot nam je pojasnil vodič, z drugimi kraji zelo skrivna in zanesljiva, tako da je bilo delovanje tu nemoteno. V barakah je mogoče videti številne dokumente o delovanju v Bazi 20 – od fotografij, propustnic, pisem do notranje opreme prostorov in drugega. Vsekakor bogat dokaz sposobnosti in iznajdljivosti partizanov. In ko si ogleduješ ta kraj, te ne preveva le neko tradicionalno spoštovanje mladega rodu do naših borcev, pač pa te dejansko navdihuje ponos, da si delček tega naroda, ki se je znal tako odločno bojevati za svojo zemljo, pravico in svobodo.

Pot nas je nato vodila po stezah Kočevskega Roga, skozi nepregledno množico dreves, po mahovitih stezah, skozi goste grmovje, čez vrtače. Za človeka so – če hodi po njih prvič ali stotič – vedno enako zanimive in presenetljive. Naša majhna skupina pohodnikov z zastavo na čelu si je utirala pot tam, kjer so si jo pred več kot tridesetimi leti utirali s puškami partizani. In na te čase, te na vsakem koraku opominjajo številni pomniki.

Ustavili smo se pri skupinski grobnici ustreljenih ranjencev, z mahom porašeni, temačni in tesnobni vrtači. In človeku je še tesneje pri srcu, ko zve, kakšni neverjetni dogodki so potekali na tem majhnem prostoru. Še zdaj je čutiti temno prisotnost nečloveškega fašističnega pokola nemočnih ranjencev, majhni nagrobniki pa hranijo imena tistih, ki jih ne moremo in ne smemo pozabiti.

Nekoliko dlje med visokim in gostim drevjem smo naleteli na nove barake. Partizanska bolnišnica je bila to. Ogledali smo si preproste kirurške naprave, s katerimi so se partizanski zdravniki borili za številna življenja. Kako preprosto je bilo vse in kako iznajdljiv je moral biti človek. Včasih tega skoraj ne moremo razumeti. Pa vendar je bilo tako.

Pozno popoldne je bilo, za nami pa že tri ure hoje, ko so se nam v ozki dolini predstavile Črmošnjice, majhen belokranjski kraj z gostilnico v središču. Naš cilj je bil Iskrin dom ob koncu vasi. Kaj drugega je pohodniku bolj prišlo, kot da se je po dolgi hoji usedel na leseno klop na domskem dvorišču in si prižgal cigareto, ali pa popil požirek hladne pijače. Počasi pa se je že bližal večer in spravili smo se v bližnjo hosto, odkoder smo privlekli vejevje in polena ter na sosednjem travniku postavili kres za večerno srečanje.

Kres je zagorel v hladno jesensko noč in osvetlil kolo okoli ognja. Pesem se je prelivala v pesem, slovenska v bosansko, makedonsko, revolucionarna v borbena, pa tudi kakšna nežna romantična melodija je posegla vmes. Ni treba posebej govoriti, da je bilo razpoloženje na vrhuncu, pa tudi skrivali nismo svojega veselja zaradi uspešnega pohoda. Seveda ni manjkalo šal in smeja, ki se je razlegal v tiho zvezdnato noč, ki je legla nad hiše, travnike in gozdove.

Drugi dan smo pohod nadaljevali. Pa čeprav je bila pot daljša kot prejšnji dan, se nihče ni pritoževal. Nasprotno, razpoloženje je bilo izvrstno, stopnjevalo pa se je vse do proslave Iskrašev in popoldanskega srečanja.

Ko sem se po čudoviti belokranjski pokrajini peljal domov, sem premišljeval o minulih dveh dneh. Razmišljal sem, koliko bi izgubil, če se ne bi udeležil pohoda. In navdajalo me je zadovoljstvo, ker smo spoznali toliko stvari, toliko videli in preživeli v tako kratkem času. Znova pa sem spoznal, kako smo si ljudje podobni, da si želimo prijetne, zabavne družbe in, da si želimo dobrih in poštenih prijateljev. Pa so mi misli znove preskočile v preteklost, v tiste nepregledne kočevske gozdove, kjer počivajo mnogi, ki so dali življenja za svobodo, lepši svet in za dobre ljudi. In bil sem ganjen. Kajti vem, da so na svetu dobri ljudje in vem da borci niso žrtvovali življenj zaman. Dali so jih za lep svet in za dobre ljudi. In ti so, prepričan sem, da jih je veliko.

MATJAZ KRANJEC

Ciril Zupanc

Pionirski odred »RATITOVEC« v Železnikih

»Najvažnejša naloga naše mladinske OF je mobilizacija vseh mladih sil v skupen odpor proti okupatorjem... Iz tistih borbenih mladincev, ki so premli in preslabotni za partizane, organizirati borbene grupe...«

Iz Mlade Slovenije
decembra 1941

Teden dni po zgodovinskem zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju je bil od 10. do 12. oktobra 1943 v Kočevski Reki prvi kongres zveze slovenske mladine, ki je imel velik pomen za nadaljnji razvoj mladinskega gibanja. Ker torej letos praznujemo 35-letnico tega pomembnega dogodka, se spomnimo, kako je po navodilih tega kongresa nastajala in delovala mladinska organizacija v Selški dolini, konkretno na primeru Pionirskega odreda »Ratitovec«.

Tradicija otroškega »vojskovanja«

V Železnikih je bila navada, da so se dečki, stari od 12 do 15 let, »šli vojsko« na Jožefovo, ki velja za nekakšen prvi spomladanski praznik. Tega dne popoldne so se zbrali v četici, ki sta se šli vojskovat v Snegovnik, kajti tam je bilo že kopno, senožeči so na prisojni legi in teren je dokaj pripraven za to, da se razboriti dečki natekajo in razkričijo. Četici sta bili sestavljeni iz Racmanov in Gorenjščev. Obblečeni so bili nekako planinsko, prepasani in oboroženi z lesenimi sabljami, meči, sulicami in fračami. Frače so veljale za delno prepovedano »orožje«. Boj se je pričel okrog 15. ure in je trajal eno do dve uri. Priprave na ta spopad so trajale teden dni in več in so bile za dečke še posebno vabljive in razburljive. Pripravljali so si primerno orožje in opremo, se dogovarjali, kako bodo sestavili čete, si v Snegovniku ogledovali teren in primerne položaje, vse to pa seveda v tajnosti pred nasprotno četo. Po takem bojnem spopadu, ki se je navadno končal tudi s kako večjo prasko na obeh straneh, je večkrat ostala še tu in tam tiha jeza, ki je dolgo tlela med razgretimi dečki.

O tem starem običaju piše dr. France Koblar v svoji knjigi Moj obračun (str. 44). Omenja tudi domačega učitelja Jožeta Levičnika, ki je ta običaj opisal v Šolskem prijatelju že leta 1854. Tako lahko sklepamo, da se je običaj otroškega vojskovanja na Jožefovo v Železnikih začel nekako v času francoske zasedbe (1809–1813).

Posamične aktivnosti

Leta 1938 se je v Železnikih nastanil bataljon za utrjevanje državne meje. Vse do spomladi 1941 so gradili vojaške obrambne objekte ob meji od Sorice do Blegoša in v globino do črte Ratitovec – Prtovč – Zali log – Martinj vrh – Koprivnik. V teh letih je vojaštvo zgradilo tudi cesto iz Češnjice do Prtovča zaradi utrjevanja Ratitovca in za oskrbo posadke na njem. Ljudje v Železnikih so imeli vsestranske stike s tem vojaštvom. Vojaki, podoficirji, oficirji, konji, različni avtomobili, vojaška oprema, vseh vrst orožje, vse to je imelo še posebno močan vpliv na doraščajočo mladež, ki je hotela kar največ od vsega tega videti, otipati...

Spomladi 1941, tik pred napadom na Jugoslavijo, so otroške igre z vojskovanjem v Snegovniku še bile, in to podobno tistim iz prejšnjih let. Vzdušje pa je tiste pomladi bilo že zelo vojaško, skoraj resno. Spomladi 1942 pa teh iger ni bilo več. Preveč moreče je med ljudmi ostajal vtis porušenih Dražgoš, v dolini je bilo občasno veliko nemškega vojaštva in tako ni bilo ne volje za take igre pa tudi kake težave bi starši zaradi tega morda imeli, saj bi bilo težko nemškemu okupatorju dopovedati, da gre le za nedolžno otroško igro. Brez zveze z orožjem pa ta pomlad vendarle ni bila.

Pozimi 1941/42 so Nemci tudi tu uvedli osnovnošolski pouk. Namestili so dve ali tri učiteljice, med temi neko Marjano, ki je bila posebno vnetja potujčevalka. Po dogodkih v Dražgošah je še posebno prizadevno sodelovala z žandarji. Tako je nekega dne sredi marca 1942 med poukom popeljala svoj razred v Smolevo, saj je bilo zanj najbolj varno, ko je v okrilju otrok prišla na ogled v to vas. V Ovčji vasi, kjer se odcepi kolovoz proti Smolevi, je bilo nekaj hlovov in pod njimi, še v ledu, so sprva otroci, potem pa tudi učiteljica, zapazili vojaško puško. Po vrnitvi je Marjana o tem obvestila žandarje, ki so bili nastanjeni pri Levičniku na Racovniku. Ko pa so žandarji šli po puško, je niso našli. Začele so se poizvedbe. 25. marca 1942 so Nemci zelo slovesno odprli otroški vrtec v preadapiranem župnišču na Trnju. Naslednega dne so v Marjanin razred prišli trije žandarji ter ob pomoči učiteljice začeli zasliševati otroke. Po kakih treh urah mučnega zasliševanja z grožnjami, so slednjič odkrili, da je Štefan Lotrič (roj. 21. 12. 1927) – Fajgelnov s Trnja odnesel in skril puško. Moral jo je izročiti žandarjem. Za Štefana je bil to bridek poraz, pa tudi dober poduk, kako se bo treba ravnati v prihodnje. To si je fante dobro zapomnil.

Učiteljica Marjana je kmalu postala znana po svojem vohlaškem in ovaduškem delovanju. Poučevala ni za to, da bi otroke kaj naučila, pač pa je izrabila vsako priložnost za propagando o veliki in nepremagljivi Hitlerjevi Nemčiji. Hodila je v Kališe, na Rudno, Podlonk, na Prtovč, v Dašnico, Smolevo. Včasih so bili nekoliko za njo žandarji, večkrat pa je šla tudi sama. Julija 1943 je tako odšla čez Boškovo senožeč na Krasu proti Novakovi domačiji. Dobila jo je patrulja 9. »Dražgoškega« bataljona Gorenjskega odreda. Dobila je zaslužen kaznen. Poleti 1943 pa je bil kaznovan tudi nemški učitelj v Bukovščici. Po teh dveh likvidacijah je nemško učiteljstvo odšlo iz doline.

Poleti 1942 se okupatorju v Selški dolini vojaška mobilizacija ni več v celoti posrečila, nekoliko bolje jim je uspelo izvesti mobilizacijo za delo v tovarnah v Kranju in pri delih na Štajerskem. Skoraj v celoti pa je Nemcem spodletela vojaška mobilizacija pozimi in spomladi 1943. Možje in fantje so odhajali v partizane. Do spomladi je bilo iz Železnikov v partizanih že kakih 40 moških.

Se nadaljuje

Sto šol – sto junakov

24

Osnovna šola Janka Premrla-Vojka v Koprju

Osnovna šola Janko Premrl-Vojko stoji v Koprju na Muzejskem trgu na mestu nekdanjih zloglasnih koprskih zaporov. Zgrajena je bila leta 1951. Takrat je bila to le enonadstropna stavba. Leta 1956 so jo nadgradili in v njej je bilo dovolj prostora nekaj časa celo za tri šole (dve slovenski osnovni šoli in učiteljske). Takrat je bil Koper še majhno mesto – brez satelitskih naselij in brez industrije. Po 1954. letu se je Koper začel naglo razvijati vzporedno z razvijajočo se industrijo (Luka, Tomos itd.). V stavbi je bilo prostora le še po eno samo šolo in od takrat se imenuje šola po primorskem junaku, vzoru junaštva, narodnem heroju Janku Premrlu-Vojku. Stavba je bila za hitro se razvijajoče mesto kmalu premajhna. V tistem času so bili na južni strani še vedno vidni ostanki zidovja koprskih zaporov. Učencev je bilo v tistem času več kot 1000. Telovadnice ni bilo, čeravno so si jo učenci in učitelji silno želeli. Velika želja se nam je končno izpolnila leta 1968, ko smo dobili k šoli nov prizidek – pisarniške prostore in telovadnico z garderobami. Takrat so nam asfaltirali tudi dvorišče in na zelenici pri telovadnici je bil postavljen doprni kip Janku Premrlu-Vojku – izdelek akademskega slikarja in kiparja Jožeta Pohlana. V parku je živ spomin na Vojkov vod: Vojko in devet njegovih bojnih tovarišev – devet vitkih cipres, ki ga obkrožajo.

Na Nanosu – na Brinovem griču je skromna plošča in na njej zapis:

»Nov rod zdaj tvoje setve klasje žanje
v svobodni zemlji, ki ti grob zagrinja in
prvega med prvimi se te spominja...«

Na tem mestu je bil Vojko v neenakem boju s sovražnikom 23. februarja 1943. smrtno ranjen.

Učenci in učitelji na tej šoli smo ponosni na našega Vojka. Hočemo biti vredni imena človeka, po katerem se imenuje naša šola. Na šoli ni učenca, ki ne bi znal povedati vsaj kakšno od mnogih zgodb o Janku Premrlu-Vojku. Zgodbe preberejo v knjigi Vojkov vod, ali jim jih pripovedujemo učitelji, ali jih povesta Vojkova edina preživela bojna tovariša Ivan Renko in Ciril Pelicon, ali Vojkov brat, ki živi v Smedeli. V šolo sta na vse svečanosti vselej rada prihajala Vojkova mati in oče. Povedala sta nam veliko o njem. Posebno mati je bila ponosna na svojega sina in na to, da ga imamo mi (na naši šoli) tako radi. Podarila nam je celo nekatere njej najdražje fotografije o Vojku. Tudi pionirji so ju obiskovali na domu. Ob njuni smrti smo se udeležili pogrebov.

Doprni kip Janka Premrla-Vojka pred osnovno šolo v Koprju, ki nosi njegovo ime

Janko Premrl-Vojko se je rodil 29. februarja 1926. leta v narodno zavedni družini v Podnanosu. Njegova mati je bila učiteljica. Vojko nikdar ni mogel priznati ali se sprijazniti s potujčevanjem Slovencev na Primorskem. Bil je vedno uporen že kot otrok. Komu ni znana zgodba s fašistično mladinsko uniformo, ali kasneje iz Ajdovščine, ko so naborniki imeli zavezana usta, ali ona z appuntativim prasičkom?

Vojko je šel med partizane na Nanos in se tam srčno bojeval. Njegovi tovariši so mu kot idolu sledili in uresničevali njegove načrtovane akcije. Janko Premrl-Vojko je postal znan med ljudstvom in strah ter trepet fašistom, ki nikoli in nikjer niso bili varni. Zato so za njega razpisali visoko nagrado. Toda izdajalca ni bilo. A svobode, po kateri je hrepenel, ni do-

čakal. Svoje bojne tovariše je takrat, ko je umiral bodril in hrabil in jim zatrjeval, da mu ni žal, da bo umrl, saj umira za svobodo naroda, čeravno bi Vojko še kako rad živel. Ko je umrl, je prišlo sporočilo, da je med tem bil imenovan za komandanta brigade. Zato so to brigado potem poimenovali v Vojkovo brigado.

V letošnjem šolskem letu je v naši šoli 782 učencev v 32 oddelkih.

Pionirski odred je dobil mnoga priznanja, pohvale in nagrade, pokale, plakete, a najvišje med vsemi priznanji je kipec kurirja Jovice, ki smo ga dobili že 1967. leta. Že takrat so bile v naši šoli, mimo pouka, zelo razvite tudi ostale dejavnosti, ki so se v zadnjih nekaj letih še bolj razmahnile.

Kipec kurirja Jovice ni bil za nas le priznanje za minulo

delo, temveč je tudi obveza za še boljše delo v prihodnje in tega se prav vsi, od učencev do učiteljev, dobro zavedamo.

V letošnjem šolskem letu so učenci vključeni v naslednje krožke: dramski, recitacijski, novinarski, matematični, zgodovinarski, OZN, šahovski, obrambni, folklorni, ročno delo, planinski, filatelistični, prometni, likovni, kemijski, foto, glasbeni, kolesarski itd.

V soboto, 28. tega meseca bo na trgu pred našo šolo veliko praznovanje ob 35-letnici osvoboditve političnih zapornikov iz koprskih zaporov, kjer bodo v kulturnem programu sodelovali tudi učenci naše šole.

Mentorica novinarskega krožka:
Angela Podlessek

Obiskal nas je tovariš Tito

Nekaj utrinkov iz Titovega otroštva

Titovo otroštvo je bilo drugačno kot naše. Pri Brozovih v Kumrovcu so bili revni. Titova mama je bila doma iz Podsrede, oče pa v Kumrovcu. Pri Brozovih je bilo v družini petnajst otrok. Najmilejša otroška leta je tovariš Tito – mali Joža, preživel pri dedu Martinu Javoršku v Podsredi. Po njega je prišla mati le nekaj dni pred vstopom v šolo. Ko je prišel z materjo domov, je vprašal, kdo pa je tisti fantek v kotu. In ko mu je mati rekla, da je njegov brat, ki se je rodil medtem, ko njega ni bilo doma, se je Joža nasmešnil.

Vse, kar smo se v šoli kdaj učili o Titu, sem se spomnila, ko sem mu mahala. Tudi on nam je odzdravljaj in se nasmejan odpeljal proti Kumrovcu.

LIDIJA GERŠAK, 3. razred

Čakali smo predsednika republike

Že v sredo smo dobili sporočilo, da se bo 9. septembra 1978 peljal skozi našo vas predsednik republike Josip Broz-Tito.

ČAKALI SMO TITA (Narisala: DOBRINA MIMIKA, 3. razred Osnovne šole Bistrica ob Sotli)

Sklenili smo, da ga bomo pozdravili v čim večjem številu. Povabili smo starše in tudi sosedje. Pripravili smo šopke cvetja. Odrasli so šli do križišča pri Stadlerjevih v Hrastju, mi pa smo se odpravili v šolo še po zastavice, pionirske rute in kape. Potem smo šli. Nekateri so držali v rokah napise. Na križišču so stali miličniki. Nekateri so se vozili z motorji. Takrat je bil tovariš Tito komaj v Podčetrtku na kosilu. Podarili so mu krasno kristalno vazo rogaških steklarjev in sliko Javorškove domačije, ki so mu jo izročili Bistričani. V Bistrici smo ga nestrpno čakali. Naenkrat so se pripekljali trije miličniki in za njim črni mercedes. Začeli smo vzklikati, saj smo vedeli, da je prišel naš dragi tovariš Tito.

Bil sem zelo vesel, saj sem prvič videl predsednika republike. Ta dan mi bo ostal v lepem spominu.

TONČI BABIČ, 3. razred

Osnovna šola Bistrica ob Sotli
Bistrica ob Sotli

Mladi kurirji tovarišu Hribarju

Tudi mi, najmlajši, se ga spominjamo kot neutrudnega delavca... in kolikokrat nas je obiskal

Zelo nas je presunilo, ko smo zvedeli, da je umrl narodni heroj Janez Hribar, velikan slovenskega naroda – človek, ki je vse svoje življenje podaril ljudstvu, boju za svobodo in pravico.

Oblačen dan je bil, ko smo se »mladi kurirji« zbrali pred domom JLA in prisostvovali žalni slovesnosti, ki so jo tovarišu Hribarju pripravili občani Maribora. Ob krsti s posmrtnimi ostanke so se menjavale častne straže in ljudje so s sklonjenimi glavami izražali poslednjo čast umrlemu heroju.

»Janez je bil lik heroja in neutrudnega borca,« je dejal govornik. »Živo se spominjam, kako je še v mariborski bolnišnici pripravljaj gradivo za konferenco in kako je bil nesrečen, ker se je zaradi zdravstvenega stanja ni mogel udeležiti.«

Tudi mi, najmlajši, ga poznamo kot neutrudnega delavca. Živel je za delo in nikoli ni bil utrujen, vsaj tako se nam je zdelo. In kolikokrat nas je obiskal! Čeprav energičen in

oster, se je rad tudi šalil. Spomnil sem se, da nam je obljubil, da se bo udeležil našega sestanka, sestanka »mladih kurirjev«, in nam pripovedoval o svoji revolucionarni poti. Že dogovorili smo se, pa

je moral na nujen sestanek v Ljubljano. Kasneje se nam je opravičil in prav to nam je ostalo v najlepšem spominu. Na Sklepni prireditvi Kurirčeve pošte, ki sem se je udeležil, nas je pozdravil

in nam razdelil drobne knjižice v spomin. Ob tem dogodku nam je čestital k uspešnemu delu. Navzoč je bil tudi na sklepni prireditvi kurirčevega festivala, kjer je čestital nagrajencem.

Medtem ko sem razmišljal o Janezu Hribarju, smo prišli na Pobrežje, kjer se je žalni povorki priključilo mnogo ljudi.

Ko so krsto s posmrtnimi ostanke položili v grobnico, so odprtino prekrili venci in cvetje. Poskusil sem kljubovati resnici. Predstavljal sem si, da je narodni heroj Janez še vedno med nami in da nas bo v šoli obiskal, se z nami pogovarjal. V razmišljanju so me zmotile salve. Šele ko so se ljudje začeli razhajati, sem se zavedal, da smo izgubili velikega heroja. Še več! Izgubili smo nekoga iz naše sredine, del nas vseh.

MLADEN KOTARAC,
»mladi kurir«
Osnovna šola Borisa Kidriča
Maribor

Ko je imelo naše uredništvo leta 1976 v Mariboru sestanek z dopisniki, je bil z nami tovariš Hribar... Na fotografiji je tudi članica krožka »mladih kurirjev«

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Za dobro voljo in smeh je tokrat poskrbela Branka Skrt, z naslednjim zapisom:

– Bil sem v 13. proletarski brigadi Rade Končar. Naš komandant je bil tovariš Žeželj. Borili smo se v okolici Karlovca in napadli vlak pri Jastrebarskem. Ko je vlak prišel, so ga partizani ustavili in okupatorjeve hlapce polovili. V vagonih je bila mast, olje, sladkor... Zaplenjeno hrano smo preložili in odpeljali v gozdove. »Partizanima mast, domobranima čast, a tebi, Ante, polizane kante!« je na prazen vagon napisal partizanski humorist.

Pravkar objavljena zgodbica, ki jo je učenki četrtega razreda Osnovne šole Janka Premrla-Vojka povedal Savo Keber, naj bo hkrati vabilo k zbiranju partizanskega humora. Prav dosti tovrstnega gradiva verjetno ni na voljo, če pa ga boste kaj našli, mu bomo odmerili posebno rubriko.

Metka Čeligoj, petošolka osnovne šole z imenom Dragotina Ketteja iz Ilirske Bistrice, je v pisemcu kar natrosila zahvalnih besed. »Celo stran TV-15 ste namenili mladim časnikarjem šolskega glasila Brinja in nam s tem izkazali posebno priznanje,« je zapisala. In prav z veseljem bomo še kaj napisali, je pridala. V zvezi s sestavkom o Maksu Samsu pa tole: Pesmica, ki jo je imenovana tovarišica napisala Titu za njegov triinpetdeseti rojstni dan, se je izgubila. Mi jo lahko spet pošljete? Za kartico in vabilo na Snežnik, draga Metka, hvala. Na pomlad, če ne prej, se bova morda le videli.

Še o malici z zobno pasto, prav tako izpod peresa Branke Skrtove in po pripovedovanju tovariša Sava:

– Bilo je v Loki. Zaplenili smo ribjo pasteto in zobno pasto Kalodont. Vse je bilo v tubah. Zaplenjeno blago smo si tovariško razdelili. Bili smo lačni. Hiteli smo si mazati kruh s pasteto. Eden od tovarišev si je na kruh namazal zobno pasto. Začel je jesti. Tovariši so se krohotali, ker se mu je penila v ustih. Ubogi ni poznal zobne paste in je mislil, da mora tako biti. »Peni se ali ne, jaz te bom pojedel!« je rekel.

In še se oglasi, draga Branka.
Lepo pozdravljeni!

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

TV-15 NA NAŠI BRALNI MIZICI

V učilnici imamo bralno mizico. V tem šolskem letu imamo na njej tudi glasilo TV-15, ki ga učenci v ravnateljstvu prelistujemo. Najbolj nas pritegnejo utrinki in nepozabni dogodki iz vojnih dni. Glasilo nam je naročila naša pokroviteljica Industrija usnja Volnika. Tovarši se ob tej priložnosti lepo zahvaljujemo.

Milan Duvnjak

na pionirju

in Daninu pri Paketu

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI PO

Svobodo bi morali pisati z veliko začetnico

Slavko Fratik, rezervni podpolkovnik in nekdanji komandant zaščitnega bataljona pri devetem korpusu

»Daj no,« se zasmije, ko bentim nad mokroto. Leze mi v čevlje, liže mi kolena, on pa: »Misliš, da je med partizani vedno sijalo sonce? Če drugega ne, tem ljudem, ki so danes prišli v Cerkno, srca prav gotovo ne bo premočilo.«

Pa se vprašam, koliko neviht je zabeležilo njegovo življenje. Rodiš se s soncem v očeh, besedo za besedo nizaš v materino govorico in ko jo obvladaš, ti 'gospodje' povedo, da delaš greh. Ampak živeti je kljub vsemu lepo; samo kruh je treba imeti. On si je prve kose prislužil v rudniku, osemsto metrov globoko. Pa tudi tam se je videla svinarija takratnega sveta. Zapustil je Rašo, pobegnil italijanskim vojakom in poljskal pot, ki je vodila k rdeči zvezdi.

»Na Šentviški planoti sem se rodil, pravzaprav v Ponikvah, na Tolminskem. Doma so me, ker so spoznali mojo željo po šolah, namenili za duhovnika. Ampak iz te moke seveda ni bilo kruha, vsaj jaz nisem bil zanj primeren tosto. Si že slisal za našo družino? Mati Matilda je bila v Dachau, očeta so pahnili v tržaški Coroneo, brata Emila so preganjali kot „rdečo divjad“, sestro Marijo so poslali v nemško internacijo in hiša je ostala kot mrtev tolmun. In kam naj bi šel jaz drugam kot med partizane. Partizaniti sem začel v severno-primorskem odredu. Po tistem, ko je bila ustanovljena Gradnikova brigada, so me postavili za komandirja čete v prvem bataljonu. S to enoto sem odšel v Benčijo in od tam nazaj preko tolminskih hribov na Čepovan, v Trnovski gozd pa naprej na Dolenjsko. Leta 1943 je bilo, po kapitulaciji Italije, ko smo prišli v Novo mesto. Po nekaj dneh smo odšli z ostalimi partizanskimi enotami v napad na Turjak. Vračali smo se preko Begunj, kjer smo uničili belogardistično postojanko. Petinosemdeset naših izdajalcev je tičalo v njej. V Begunjah, da, v tistih nad Cerknico! V Cerknici pa smo imeli to smolo, da so nas Nemci napadli s tanki. To pa je bilo tudi naše prvo srečanje z nemškimi enotami. Vojskovanje z njimi je bilo le drugično kot z Italijani. Sočili smo se z nemškimi ju-

riši in dumdumkami, ki so pokale, da sam nisi vedel kje vse.

Razdrto. Takrat se je že precej glasno govorilo, da bodo Nemci iz ljubljanske smeri udarili po naših na goriški fronti. Zaradi tega je bilo naši brigadi ukazano, da onesposobimo cesto med Razdrtem in Postojno. Toda dva dni kasneje so se že pojavili pred nami nemški tanki. Zanetil se je vroč spopad, v katerega je poseglo tudi naše topništvo, saj smo imeli na Razdrtem dva topa. Zaradi očitne

pa. Zaradi očitne nemške premoči smo se morali umakniti. Bataljon, ki ga je vodil Pavle Jež iz Hrvatínov, je bil naslednji dan napaden. Tistega dne se mi je, kot komandirju čete, zgodilo nekaj strašnega; padlo je štirinajst borcev moje čete. Sam sem bil hudo ranjen. Obležal sem v mlaki krvi. Malo za tem so stopali po meni in mimo mene nemški čevlji. Ostal sem živ, ker so me imeli Nemci za mrtvega. In povem ti, presneto lepo je živeti!«

Tistega dne je bilo v Cerknem pod dežnikikot pod velikim vojaškim šotorom. Človeku se zdi, da vidi v vsakem obrazu starega znanca. Ko te ogovori, lahko začneš pogovor kjerkoli. Slavka Fratnika so ogovarjali iz vseh strani. Najmlajšim je zastajal dih ob preprogi odlikovanj na njegovih še vedno na moč mozahtih prsih. V množici tovarišev, v kateri sva se znašla, je pljuskal pogovor zdaj v to pa spet v popolnoma nasprotno smer.

Slavko? Pripovedoval mi je, kako so ga poslali v oficerško šolo v Metliko, on pa je ves čas tiščal nazaj na Primorsko. Zamar. Ostal je pri glavnem štabu v Beli krajini. Dobil je novo nalogo – ustanoviti italijansko brigado Fontanotte v Suhorju. Ukaz je seveda izpolnil; ampak po Primorski se mu je še vedno težilo. V neki akciji pri Beli cerkvi je bil ponovno ranjen. Na nosilih so ga prenesli v štab sedmega korpusa. Zdravniki so odkimavali z glavami. Poslali so ga v Črešnjico, stalno partizansko bolnišnico in od tam po bolj ali manj uspeli operaciji v Bari. Prav tistega dne, ko je Nemčija podpisala kapitulacijo, je bil med borci, ki so se v pristanišču pripravljali na pot proti

Jugoslaviji. S svojo partizansko enoto se je ponovno srečal v Trstu, srečen kot otrok in ponosen kot je lahko le Titov partizan.

»...! Veš, povem ti, da sem se godrnjavosti odvadil med partizani. Nikoli si nisem mislil, da lahko človek prenese toliko gorja, toliko bremen in naporov. Se boš smejal če ti rečem, da bi morali pisati besedo svoboda z veliko začetnico. Kaj vse smo vkovali v svobodo kaj vse smo pretopili v svobodo, kaj vse je bilo žrtvovano za svobodo. Danes smo svobodni. V svobodi je lepo tudi brez denika hoditi po dežju. Nikoli nisem niti za hip podvomil v veličino rezultatov našega boja. Seveda, seveda so tudi zadeve, ki človeka s poštenim partizanskim srcem razburijo ali vsaj razžalostijo. Ampak to je življenje, to je graditev, to je delo in pri delu so tudi napake. Samo nečesa ne smemo dovoliti – rušiti našega bratstva in enotnosti. To je naša moč, s katero bomo še naprej zmagovali; tudi nad včasih preveliki mi socialnimi razlikami v naši družbi. Če že modrujeva o tem naj omenim, da v našem pokojninskem in zdravstvenem sistemu ni vse kot ni bilo lahko. Še vedno ni povsem rešeno vprašanje socialnega zavarovanja kmetov borcev. Tudi sicer je v veliki večini osebni standard v mestih večji kot na kmetih, čeprav je tod delo dela trdo in so rezultati dela včasih odvisni od naklonjenosti narave. Da, še so neizbojevalne bitke. Še bomo potrebovali generacije borcev. In kaj je življenje drugega kot en sam boj za boljši jutri! Ta boljši jutri mora vsebovati tudi boljše medsebojne odnose. Puhlo pridobitniško miselnost moramo zdraviti. Glava me zaboli, ko pomislim, da ta nekatere vodi celo na Ponte rosso, da prinašamo ogromen kapital tistim, ki so izglasovali listo, katere glavni program je boj zoper osimske sporazume.

Presneto, pa bova res mokra. Stopiva no sem pod napušč. Na mlade je treba paziti,« me je podrezal. In še sva klepetala v deževnem opoldnevu kot bi kanila z besedami ustaviti nalive.

Silvo Teršek

Vprašanje morale

Iz pogovora Vladimira Bakarića za
»Novi list« in »Glas Istre«:

... Vidite, kadar neka družba hitro napreduje, ne more napredovati brez notranjih trzavic oziroma ne napredujejo vsi družbeni in ekonomski odnosi enakomerno. Nekateri napredujejo hitreje, nekateri počasneje. Če, na primer, ni nekega blaga, se pojavi prekupčevalec z blagom, dvigne ceno, in najde potrošnika. V tako hitrem napredovanju družbe so takšni pojavi neizogibni. Nerealno je misliti, da je moč takšne negativnosti – likvidirati.

Stvar dogovora oziroma morale ljudi je, kako se bodo ob takšnih pojavih obnašali. Zveza komunistov bi morala biti čista. To je vprašanje morale. Raziskovanje izvora premoženja je predvsem stvar sodišča. Kadar prekipelci kršijo zakone in navijajo cene, je treba za to odgovarjati pred sodiščem. Sodišča so v tem počasna in težko je šlo, pa smo imenovali komisije za raziskovanje izvora premoženja, da bi odvzeli vse, kar je dobljeno mimo zakona. Dela se v glavnem tako, da se močnejše pritisne, kadar se premoženje malo poveča in da se pogleda skozi

prste, kadar se malo zmanjša. Zakaj? Zato, ker je drugače enostavno težko. Iluzija bi bila, če bi mislili, da lahko to povsem izkoreninimo. Če bomo stagnirali, bodo stagnirali tudi ti pojavi, če bomo šli naprej, jih bo več. Treba pa je, mislim, mobilizirati zvezo komunistov v tem, da dojame, »da ni mogoče brez tega, da je to vprašanje morale, v kateri mora biti zveza komunistov čista, dajati primer, in – da bo treba organizirati bitke proti takšnim pojavom tam, kjer le-ti prekorajijo mero«.

POLITIKA – 27. septembra 1978

Prostovoljno delo in družbeno načrtovanje

Petar Rakočević, podpredsednik
zvezne konference SZDL Jugoslavije:

Prostovoljno mladinsko delo se je dokazalo skozi prakso in neposredne rezultate. Zato bi ta problematika morala najti prostor tudi v procesu družbenega načrtovanja, ki bo v naslednjih dveh letih prvič na samoupravnih osnovi zajel več kot 50 tisoč temeljnih organizacij združenega dela, 11.500 krajevnih skupnosti, več kot 500 občin in tako dalje. Zato bo treba pri vsakem investicijskem projektu preučiti, v koliki meri je moč vključiti tudi prostovoljno družbeno delo, mladinsko delo, samoprispevek in druge oblike samorganiziranja ljudi.

di. Zato je treba podpreti pobudo mladinske organizacije, da se sklenejo družbeni dogovori na ravni družbenopolitičnih skupnosti, v katerih bi se natančneje določile obveznosti posameznih dejavnikov v tem družbenem delu.

VEČER – 26. septembra 1978

Klavrni rekordi

Zadnje dopustniške dni so bili časopisni stolpci dokaj polni uspehov dotlej anonimnih naših športnikov, ki so si čez noč zavoječili ne le evropske, marveč tudi svetovne rekorde. Beseda pa je tekla tudi o potiskovalcih spačka, o košarkarjih in rokometaslih, ki so prebijali zvočne zidove zmogljivosti nenehnega igranja. **Maraton v Cerkljah naj bi imel še posebno obeležje, saj so ga priredili tudi v počastitev petintridesetletnice nove Jugoslavije...** Bržkone je bilo to eno izmed prvih proslavljanj naših velikih novembrskih dni, ki pa s tem, za nas večnim pomnikom, žal, nima prav nikakršne povezave. Ali se res lahko vsakdo in ob vsaki priložnosti okiti z nečim, kar nam ni le sveto in nedotakljivo, ampak je tudi izvirno samo naše, da tu ni več nobenih pravil dobrega okusa in načelnosti sploh?

Ločnica med vrhunskim športom, rekordi, ki so posledica dela, talenta, volje in vseh drugih spletov okoliščin, brez katerih danes ne gre, in športno banalnostjo, poniglavljenjem posnemanjem zdolgočasenih in najbolj cenenih »rekorderjev«, je zelo jasna in ostra. Kajti ti dve »rekordni« skrajnosti imata skupno lahko le zunanjo podobo, pa prav nič drugača.

... Zato je prav, da bobu rečemo bob in uvožene zmazke, če že mislimo, da smo brez njih revnejši in premajhni, packamo samo mimogrede, iz dolgočasia, in neznanja po ustvarjanju trajnejšega in vrednejšega, ne pa iz tako »svetlih« nagibov.

KOMUNIST – 1. septembra 1978

Ob tem bi se veljalo zamisliti

Rezultati neke ankete o članstvu borcev narodnoosvobodilnega boja v zvezi komunistov, ki jo je pred kratkim naredila komisija za borčevska vprašanja ZZB NOV Niš, niso nič kaj slavni. V petindvajsetih vaseh so anketirali 340 borcev, od katerih je popolno odgovorilo 174 borcev. Iz odgovorov je moč razbrati, da je vsega 4% anketiranih borcev iz vasi v zvezi komunistov. Vsi ti so postali člani partije že leta 1948 ali še prej. Večina anketiranih borcev ni postala oziroma ostala v zvezi komunistov, ker so mnogi nekdanji komunisti medtem izstopili iz partije. V drugem delu ankete so zajeli 310 borcev, zaposlenih v organizacijah združenega dela. Rezultati kažejo, da je med njimi le 23,5% članov zveze komunistov. Od 310 anketiranih jih je do sedaj 117 izstopilo iz zveze komunistov.

Podatki o vzrokih so nepopolni in premalo obrazloženi. **Ve pa se, da so iz zveze komunistov izstopili borci starejših letnikov in borci z dolгим partijskim stažem!**? To je problem, nad katerim se velja zamisliti, posebno ker gre za ljudi, ki so na svojih plečih nosili breme revolucije.

NARODNE NOVINE (Niš) – 24. septembra 1978